PLAN OF WELMEENENDE VOORSTELLING, TER VERBETERING...

Nicolaas Hoefnagel

P L A N,

OF WELMEENENDE

VOORSTELLING,

TER VERBETERING VAN NEERLANDS

ZEE-WEEZEN,

Om niet alleen des 's LANDS SCHEEPEN VAN OORLOG, maar ook de OOST- en WEST-INDISCHE COMPAGNIEN, en verders alle SCHEEPEN, op welker Vaarwaters het ook mag wezen, altoos zo veel bevaaren, of zo goed als bevaaren VOLK te bezorgen als zy benodigt zoude zyn.

Met deze voorrechten, dat het eerstelyk zo veel Geld en moeite niet zou kosten als het nu doet; ten tweede de Matroozen, welke in 's Lands Zeedienst traden of hun bevinden zoude als de Land-Militie dezer STAAT, in Uniform gekleed konde zyn, zonder dat zulks het LAND een Duit kosten, en ten laatste dat het konde strekken tot meerder Volkrykheid en het stichten van nieuwe Colonien in deze Landen, als ook het bloeijen der Nederlandsche Fabriquen in 't algemeen.

Te AMSTERDAM,
By DIRK SCHUURMAN,
Boekverkoper op het Rokkin, het derde huis van de Vispoort.

Den Autheur erkent geen Exemplaaren voor Echt, dan die door den Boekverkoper DIRK SCHUURMAN Eigenhandig onderteekend zyn.

Dirk Schuurman

AANSPRAAKEN,

AAN ZYNE

DOORLUCHTIGE HOOGHEID

WILLEM DE VYFDE!

DOOR GODS GENADE,

PRINCE VAN ORANGE, FURST TE NASSAU, ERFSTADHOUDER, CAPITEIN EN ADMIRAAL GENERAAL DER VEREËENIGDE NEDERLANDEN, ENZ. ENZ. ENZ.

AAN HUNNE

EDELE MOGENDE,

DE HEEREN STAATEN

DER COLLEGIEN TER EDELE ADMIRALITEIT DEZER GEUNIËERDE PROVINTIËN.

AAN ALLE

EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN, BEWINDHEBBEREN EN BESTIERDEREN VAN NEERLANDS GENERAALE GEOCTROIËERDE OOST- EN WEST-INDISCHE COMPAGNIEN.

AAN HUN,

DIE DOOR BLAAKENDE YVER EN LIEFDE AANGESPOORD, TEN NUTTE VAN DIT ONS VADERLAND, OECONOMISCHE MAATSCHAPPYEN HEBBEN OPGERICHT EN BESTIEREN.

EN TEN LAATSTE,

AAN

ALLE HUIZEN, DIE BELANG IN DE COMMERCIE, KOOPHANDEL EN ZEEVAART DEEZER ZEVEN VEREËENIGDE PROVINTIËN HEBBEN.

DOOR·

DOORLUCHTIGE

VORST!

EN TEDERGELIEFDE

ERFSTADHOUDER.

Met Grond en Reden wend ik my het allereerfte tot Uwe Doorl. Hoogheid, als *Capitein* en *Admiraal Generaal* van *Neêrlands Zee-Weezen.* Het kan Uwe Doorl. Hoogheid niet onbekend zyn, als Erfstadhouder dezer Zeven Veréënigde Provintiën, hoe merklyk wy van Jaaren herrewaards al trekkende zwakker ter Zee zyn geworden. Dit Land, het welk wel eer onder de Banieren U Doorl. Voorvaderen, door deszelfs ontzaggelyke Vlooten! als de magtigfte Zee-Mogentheid wierd aangemerkt, en het ook inderdaad was, als kunnende, om zo te fpreeken, de Wet aan alle, die de groote Oceaan bevoeren, voorfchryven, zonder

dat een Zee-Mogentheid in ſtaat was, met vrugt tegens ons, op dat Element iets te onderneemen.

Maar Helaas! kom nu eens, beziet ons Zee-Weezen, zyn wy nog die zelve magtige Republicq? verre van daar, want daar wy, als gezegd is, te vooren Wetten gaven, moeten wy nu van hun, die in vroeger dagen by ons in geen Comperatie kwamen, dezelve afwagten.

Men behoeft geen uitvlugten te zoeken, met te zeggen, in die dagen hadden wy andere en dapperder Zee-Hoofden, neen, dit is een dwaaze ſtelregel, want ik geloof, ſchoon de RUITERS en de TROMPEN, zonder tegenſpraak, uitmuntende en dappere Admiraals waren, dat het ons nog niet ontbreeken zou aan zulke Helden. Doch hier zou het aan mankeeren, dat onze Vlooten zo magtig niet zyn als in die dagen; men behoeft niet meer te doen als het leeven van de RUITER en TROMP te doorbladeren en met aandagt na te gaan, welke Vlooten die beroemde Helden onder

der hun bewind hadden, zo zal men gauw bespeuren, dat al de Scheepen van Oorlog, die wy thans in Zee hebben, naauwlyks kunnen Evenaaren met een enkel Eskader of Divisie van de RUITER of TROMP hun Vlooten.

Een zaak, zo 'er niet in voorzien word, die droevige gevolgen kan hebben, te meer daar wy van dag tot dag bespeuren, dat andere Volkeren zich hoe langer hoe meer toeleggen, om magtiger en sterker ter Zee te worden.

Het is onbegrypelyk voor een Nederlander, die het nut van het Vaderland ter harten gaat, en een zuivere zugt voor het zelve voed, dat voor lange door kundiger Pen als de myne hier omtrent tot verbetering geen ontwerp geformeerd is geworden. Doch ik vertrouw dat het mogelyk al geschied zou zyn, had de vrees van aan de Hooge Overigheid te mishaagen zulks niet tegen gehouden.

Ik weet het aan myn zelfs, hoe die vrees my lange tyd verhinderd heeft, iets

nuttigs, (myns bedunkens,) tot verbetering van 's Lands Zee-Weezen voor het licht te brengen, tot ik ten laatste begon te begrypen, als *Jonkheer* LODEWYK THEODORUS, *Grave van Nassau la Leck* zegt: „ *Als Bewooner der Waereld en Beschouwer der openbaare gebeurtenissen op deszelfs toneel te voorschyn komende, is het my geoorloofd, daar over myn oordeel te laten gaan, in zo verre als myn bepaald verstand en reden zulks toelaten, mits blyvende binnen die paalen eener bescheide eerbied, welke ieder regt denkend Mensch aan zyn Wettige Overheid, de Machten der Aarde, en zyne Medemenschen verschuldigd is.*" Woorden, myns bedunkens, zo billyk, dat dezelve niet zyn te wederleggen, want gelyk zyn Hoog Ed. Hooggeb. verder zegt: „ *Als Burger van myn Vaderland ben ik bevoegd ja te onderzoeken, in hoe verre alle voorkomende Gebeurtenissen van invloed op het zelve kunnen zyn.*"

Op deze gegronde en onwederspreeke-

ly-

lyke regels heb ik de Pen opgevat, met een Werkje in het licht te brengen, genaamd: „ STAAT EN UITREKENING DER „ ENORME GROVE WINSTEN, *welke ge-* „ *trokken worden door de Heeren* CAPI- „ TEINS, *Eerste* SCHRYVERS *en* DOCTORS, „ *varende op des 's Lands Scheepen van* „ *Oorlog, by het Edel Mogende Collegie* „ *ter Admiraliteit: Daar tegens overge-* „ *steld, de weinige verdiensten der andere* „ *Heeren* Officiers, Dek-Officiers, Ma- „ troozen *en* Soldaten, *reden gegeven,* „ *dat de weinig winning der* Opper-Of- „ ficiers *oorzaak is, zy zelfs niet alleen* „ *in schulden moeten vervallen, maar na-* „ *derhand* Capiteins *wordende, al het* „ Scheeps Volk, *ja zelfs het Land daar* „ *door moet lyden.*

„ *Beneffens een Plan tot evenrediger* „ *Winsten, waar door niet alleen de* Mond- „ kost *beter zou zyn, maar al het* Volk „ *daar door bevoordeeld, het* Oorlogs Va- „ ren *als het profitabelst geadmireerd, en* „ *de Werving om Volk te krygen veel wil-* „ *liger zou worden.*"

De graagte, waar mede ik befpeurd heb dat het gem. Werkje byna uitverkogt is geworden, eensdeels, en ten tweede, de Raifonnementen, die ik daar over in myn byzyn gehoord heb, (zonder te weeten dat ik 'er den Autheur van was) deeden my bemerken dat zo niet allen, ten minfte de meefte Oordeelkundigen vaftftelden, zo het op dien voet als myn Werkje meld, en ik het gefchreeven heb, getracteerd kon worden, hier door veel hinderniffen zouden worden weggenomen, die als beletfelen ftrekken, dat het Land veelmalen lang werk heeft om de benoodigde Manfchap tot de Oorlogfcheepen te krygen.

Ik herhaal, deze redens hebben my aangemoedigt, om, was het mogelyk, myne kragten te beproeven, om een PLAN voor den dag te brengen, waar door niet alleen des 's Lands Oorlogfcheepen, maar zelfs de *Generale Nederlandfche Geoctroieerde Ooft- en Weft-Indifche Compagnien, mitsgaders alle Scheepen, op welke Vaarwaters uit deze Landen varende het ook mag zyn, al-*

toos

toos van zo veel bevaaren, of zo goed als bevaaren Volk te voorzien, als zy benoodigd zoude zyn, zonder dat het zo veel Geld kosten als nu, en nog wel met dat voorrecht, dat de Matroozen, welke in 's Lands Zeedienst traden of hun bevinden zouden, even als de Land-Militie dezer Staat, in Uniformen gekleed konden zyn, zonder dat zulks het Land een duit kosten.

Een zaak, zo het my voorkomt, in een tyd als wy heden beleeven, van de alleruiterste noodzakelykheid, om niet alleen ons vervallen Zee-Weezen spoedig te herstellen op de voorige voet, daar wy ons ten tyden *U Doorl. Voorvaderen* in bevonden, maar om dezelve magt ter Zee altoos, zo wel in tyden van Vreeden als Oorlog, ter bescherming dezer Landen en ter voortzetting onzer Commercie by der hand te hebben.

Met dit voorneemen heb ik ten nutte van myn Vaderland dit Werkje geschreeven. Geen ander dan een blakend Patriottisch vuur en na Roem en Eer te dingen, is de dryfveer die my aangespoord heeft.

De-

Deze reden maakt my ſtout genoeg, om myne Bladeren en Letteren U myne *dierbare Vorſt* ter Leezing aan te bieden, hoopende U Doorl. Hoogheid my Lezenswaardig zal achten.

Wel is waar, ik wil 'er niet voor in ſtaan, dat 'er mogelyk in gevonden zal worden, dat met Uwe Doorluchtige Hoogheids *Vorſtelyken* denkbeelden niet overeen komt, echter flatteer ik my, zo alles niet aanneemelyk is, ook alles niet verwerpelyk zal zyn, en miſſchien andere grooter en verhevener Verſtanden daar door worden opgewekt, om met meer vrugt aan zulk een lang gewenſchte zaak te arbeiden.

Zulks gebeurende, verre van Jaloers te zyn, zoude ik ſtoffe hebben my te verheugen, dat ik ten minſte, in zo verre myn Vaderland nuttig had geweeſt, om aanleiding te hebben gegeeven, waar door Mannen van meer bekwaamheid en doorzicht gaande waren geraakt, om hunne talenten tot 's Lands nut te beſteeden, en waar door Neêrlands Zee-Weezen in een ſtaat gebragt wierd,

wierd, die de tyden en dagen van UWE DOORL. HOOGHEIDS Regeering aan de Onſtervelykheid mogten toewyden. Ja dat de later Nakomelingen, zo lang deze Republicq in weezen zal zyn, ſtoffen mogen hebben, om Eeuw in, Eeuw uit, Jubelfeeſten te vieren, ter gedachteniſſen dat WILLEM DE VYFDE het Schip van Staat beſtierd heeft, Neêrlands Zeemagt niet alleen herſteld, maar ontſaggelyker gemaakt als dezelve ooit geweeſt is.

Ach! gaf de goede GOD, dat ik eens zo gelukkig wierd, ik hielde niet op van arbeiden, neen ik vervaardigde nog een Plan, om in tyden van nood Tachentig à Honderd Duizend Man goede gedreſſeerde Land-Militie, behalven de Troupen, die den Staat thans in dienſt heeft, met weinig koſten binnen agt dagen in gereedheid te brengen.

Echter bidde ik UWE DOORL. HOOGHEID! niet van my te denken, dat ik dit Werkje geſchreeven heb, om daar door myne HOOGE MAGTEN te beriſpen, of Hun te willen Leeraaren, hoe en wat maatregels tot

'sLands

Deze reden maakt my ſtout genoeg, om myne Bladeren en Letteren U myne *dierbare Vorſt* ter Leezing aan te bieden, hoopende U Doorl. Hoogheid my Lezenswaardig zal achten.

Wel is waar, ik wil 'er niet voor in ſtaan, dat 'er mogelyk in gevonden zal worden, dat met Uwe Doorluchtige Hoogheids *Vorſtelyken* denkbeelden niet overeen komt, echter flatteer ik my, zo alles niet aanneemelyk is, ook alles niet verwerpelyk zal zyn, en miſſchien andere grooter en verhevener Verſtanden daar door worden opgewekt, om met meer vrugt aan zulk een lang gewenſchte zaak te arbeiden.

Zulks gebeurende, verre van Jaloers te zyn, zoude ik ſtoffe hebben my te verheugen, dat ik ten minſte, in zo verre myn Vaderland nuttig had geweeſt, om aanleiding te hebben gegeeven, waar door Mannen van meer bekwaamheid en doorzicht gaande waren geraakt, om hunne talenten tot 's Lands nut te beſteeden, en waar door Neêrlands Zee-Weezen in een ſtaat gebragt wierd,

wierd, die de tyden en dagen van UWE DOORL. HOOGHEIDS Regeering aan de Onſtervelykheid mogten toewyden. Ja dat de later Nakomelingen, zo lang deze Republicq in weezen zal zyn, ſtoffen mogen hebben, om Eeuw in, Eeuw uit, Jubelfeeſten te vieren, ter gedachteniſſen dat WILLEM DE VYFDE het Schip van Staat beſtierd heeft, Neêrlands Zeemagt niet alleen herſteld, maar ontſaggelyker gemaakt als dezelve ooit geweeſt is.

Ach! gaf de goede GOD, dat ik eens zo gelukkig wierd, ik hielde niet op van arbeiden, neen ik vervaardigde nog een Plan, om in tyden van nood Tachentig à Honderd Duizend Man goede gedreſſeerde Land-Militie, behalven de Troupen, die den Staat thans in dienſt heeft, met weinig koſten binnen agt dagen in gereedheid te brengen.

Echter bidde ik UWE DOORL. HOOGHEID! niet van my te denken, dat ik dit Werkje geſchreeven heb, om daar door myne HOOGE MAGTEN te beriſpen, of Hun te willen Leeraaren, hoe en wat maatregels tot

's Lands

'sLands nut by der hand moeften of behoorden genomen te worden. Neen, ik ben in myn Ziel overtuigd, dat myn Vernuft zo ver niet ftrekt, en ten anderen dat 'er geen Land onder de Zon is, dat beter beftierd word als deze Republicq. Echter neemt het niet weg, dat 'er geen Regeeringsformen in de Waereld zyn, hoe ook ingericht, of zy hebben hunne fouten, alzo het onmogelyk is dat de eerfte Infteller daar van alles voorziet, wat naderhand kan gebeuren.

Hier mede zal eindigen met deze Aanfpraak, die niet liever wenfcht als nuttig voor zyn Vaderland te zyn, en zich zelven de Eer aanmatigd te noemen een Beminnaar van het Doorlugtig Vorstelyk Huis van Orange en Nassau, en een tot 'er Dood toe getrouwe Nederlander.

EDELE MOGENDE HEEREN,

DER EDELE ADMIRALITEITEN DEZER REPUBLICQ: VADERS EN BESCHERMERS VAN DIT ONS NEDERLANDS ZEE-WEEZEN.

In hoope, dat een getrouwe Onderdaan niet kwalyk zal afgenomen worden, dezelve by Publicque Druk, voor de oogen van gansch Nederland *U Ed. Mog.* by deeze aanspreekt.

Ik bidde *U Ed. Mog.* geensins te denken, dat deze myne vrypostige Aanspraak uit een soort van assurante Brutaliteit geschied, verre van my, het tegendee is waar, den Hemel zy geloofd, ik heb een Opvoeding genooten, waar in myn Ouders niets verzuimd hebben, om my, naast het gewigt der Goddelyke Waarheden, de Geschiedenissen myner Vaderland van der Jeugd af aan in te pren-

prenten, leerende my *God* te moeten vreezen, en de Hooge Magten met alle Eerbiedigheid te eeren.

Het is, myns bedunkens, ook een bepaald en vast gevolg, dat een Mensch in de Waarheden van het Heilig Bybel-Boek onderrichting hebbende bekomen, en vatbaar voor reden zynde, schoon niet in alle deelen na de Wet Gods leevende zo hy behoord te doen, (onder dewelke ik my stel) echter de Bybel voor een waarheid houdende, overtuigd is, dat *Gods* Wetten ons leeraaren, die zyn Hooge Overigheid niet eerbiedigt, hier namaals van *God* versmaad zal worden.

Denkt geensins myn geliefde Lands Zee-Vaderen, dat ik hier spreek als een Huichelaar, of dat ik my aan *U Ed. Mog.* zoek voor te stellen als een Vroom en Wedergebooren Christen, neen *Edel Mog Heeren!* ik ben een natuurlyk Schepsel, (zo men het noemt) een Waereldling, doch zulk ééne, die niet te weêrbarstig is om te willen bekennen, dat al bezat ik alle Burgerlyke

ke Deugden, gehoorzaam en eerbiedig voor de Hooge Machten over dit ons Vaderland, en alle Getrouwheid voor het zelven, verzuimde nimmer de Kerk, onthield den Armen niets, maar bedeelde hun mildelyk, doende yder gelyk en Regt, Vloekten, Dronk, Speelden of Dobbelden nooit: Ik herzeg, al bezat ik alle die Deugden, zo weet en ben ik nochtans overtuigd en bewuſt, Ja de Bybel leert my zulks, dat zo ik anders niet en had, en aldus van deeze Waereld ſcheiden, ik Eeuwig verlooren zou zyn.

Daar *Ed. Mog. Heeren!* dit is myn waare Conſept, dat ik nodig geöordeeld heb te moeten melden. Hoopende *U Ed. Mog.* hier door te overtuigen, dat de Man, die tot *U Ed. Mog.* ſpreekt, zo oprecht als hy in het een is, zo onvervalſcht ook in het andere beſtaat, en geenſins gedreeven door vrypoſtige Brutaliteit, zo ſtout komt *U Ed. Mog.* met deze Aanſpraak te naderen.

Neen dierbare Opper-Regeerders der *Ed. Mog. Admiraliteit!* de dryfveer die my aan-

zet voor dit myn Werk, by wyze van Aanſpraak te naderen, ontſtaat uit een onwederſtandelyke Zugt en Liefden tot myn Vaderland, om daar in erkend te worden als een getrouw Medelid, met my zelve nuttig te maken, of ten minſte, trachten zulks te worden.

Hier toe te komen dacht my was een middel. Namentlyk, ik zag en beſpeurde welk een moeite het gaf, en hoe lang het vertoefden, wanneer by het een of ander Uwer *Ed. Mog. Collegiën* een Schip van Oorlog wierd begeeven, om daar toe de noodige Manſchappen te krygen. De oorzaak daar van onderzoekende, waar door zo weinig Lieden luſt betoonden, om het Vaderland te Dienen, meende ik te beſpeuren dat het veel al ontſtond uit het gerugt, als of het gemeene Volk op des 's Lands Scheepen van Oorlog in de eerſte plaats wat al te ſober getracteerd wierden, met hun ſchraal en gemeen voedſel te geeven; ten tweede, dat ſchoon nu, wel is waar, hun Gagie of Maandgelden verhoogd zyn, en zy een Præmie krygen,

gen, echter door dien zy dikwerf buiten 's Lands in de een of andere Haven inloopen, Geld opneemende, veertig Percent moeten miſſen, en dus na volbragte Reis weinig van hun verdienſten te goed hebben. (Gelyk door my aangetoond is) dat de Eerſte Schryvers met het grootſte gedeelte van het gemeene Volk hun Maandgelden heen gaan.

Wezendlyk, myns bedunkens, twee zaaken, die lange Jaaren tot hinderpaalen geſtrekt hebben, en nog doen, om het Volk ſmaak in 's Lands Zee-Dienſt te doen krygen. Met oogmerk om deze beletſelen weg te neemen, heb ik dan eerſt goed gevonden myn Werkje van *Staat en Uitrekening* &c. (reeds genoemd in de Aanſpraak zyner Doorl. Hoogh.) uit te geeven. Het oordeel dat ik 'er heb over hooren vellen, en de graagte van het Debiet, beide ook alvorens in gedachte Aanſpraak gemeld, hebben my doen reſolveeren een ſtap nader te komen, met een Plan te ontwerpen, waar door Nederlands Zee-Magt niet alleen in deszelfs oude luiſter voor den dag zou ko-

men, maar ook vermogender zou zyn, dan die ooit geweeſt is.

De Noodwendigheid dat deze Landen abſoluut, is het niet ſterker ter Zee, echter ten minſten een evenredige magt dienen te hebben als andere Zee-Mogendheden, zal ik niet behoeven te bewyzen, als men maar in bedenken neemt, dat ons 's Lands Welvaren in de Negotie gelegen is, dewelke zonder Koopvaarders niet gedreeven kan worden, zullen dezelve hunne zaaken verrichten, zonder dat men hun de vryë Zee betwiſt, zo dient 'er een genoegzame beſcherming voor te zyn.

Men zoude my kunnen antwoorden, het Land heeft reeds tot dien einde verſcheiden Scheepen in dienſt, en het nodig zynde, zoude het 'er nog meer kunnen na Zee zenden; dit ſtem ik voor een moment eens toe, zo lang deze Staat het geluk heeft in Vreede te blyven, en zich Neuteraal kan houden.

Doch het zou het eerſt niet wezen, dat dit Rad verdraaiden, hoe ver het nu nog

weg

weg gewurpen word, zo fteekt 'er echter geen onmogelykheid in, dat 'er tusfchen de nu in Oorlog zynde Mogentheden een Vreede wierd getroffen. By voorbeeld, dat gebeurde eens, en *Engeland* kwam eens tot die ftap, dat het zelve de Americaanen voor een Onafhanglyk Volk verklaarden, en de vrye Koophandel toeftond met alle Natiën. Zo is te denken dat *Engeland* doch in de Tractaten, zo veel tot deszelfs voordeel zou bedingen, als maar doenlyk was.

Ik wil gaarn bekennen, dat ik niet en geloof, de Americaanen een Vreede fluitende, of *Vrankryk*, aan wien zy de eerfte verplichting, en waar by zy ook het meefte belang hebben, zullen zy niet manqueeren om eenigermaten een edelmoedige Dankërkentenis te bewyzen, te weeten, om zich met een naauwe band aan het zelve Ryk te verbinden, om zo het door een of ander Zee-Mogentheid naderhand mogt aangevallen worden, of in Oorlog geraakte, met alle Magt en Kragt by te ftaan.

Engeland, als het Moeder-Land, gezien

en bevonden hebbende de Magt van *America*, het geen in zulk een geval als een Republicq aangemerkt, tot derzelve veiligheid als anderen genoodzaakt zou zyn, een goede Land- en Zee-magt te onderhouden, is geen twyffel aan, of zal mede niet vergeeten om in de Tractaten te bedingen, zo de Britten door een of andere Onlusten, (behalven met *Vrankryk*) in onmin kwamen, dat als dan *America* het gem. Ryk verplicht zal zyn te onderstennen. Dit eene Artykel, meer behoefd 'er niet bedongen te worden, kan van het alleruiterste nadeel voor deze onze Verëenigde Provintiën strekken, dat wy misschien, (dat ik echter hoop *God* verhoeden zal) door dubbelde Zee-Vlooten geattaqueerd wierden. Men kan my tegen werpen, wy leeven met *Vrankryk* en *Engeland* in Vreede. Dat is waar, maar wie verzekerd ons, zo 'er zulk een Vergelyk als ik daar gezegd heb, plaats vond, of die Vreede lang van duur zal zyn? Neemt het my niet kwalyk *Edele Mog. Heeren!* de Liefde voor myn Vader-

land

land doet my het ergste vreezen; het is meer gebeurd; het zou de eerste maal niet zyn, dat schoon onze *Hooge Magten* de stipste Neuteraliteit onderhouden hadden, de Oorlogende Mogendheden vervolgens Vreede maakte, en deze Landen gezamentlyk attaqueerde. Men zoude kunnen tegenwerpen, daar dient echter een reden voor te zyn; ô! op zyn plat Hollandsch gesprooken, *als men een Hond slaan wil is 'er altoos wel een Stok te vinden. U Ed. Mog.* weeten zelfs, hoe menigmaal wy zonder reden aangevallen zyn, als een Waar en Waarachtig Liefhebber van myn Vaderland, waag ik het om te zeggen. En waarom niet? Anderen hebben het reeds voor my gezegd; ook geschied het geensins door my uit eenige Haat tegen de Engelsche Natie, neen ik weet, schoon onze Commercie veel door hun heeft geleeden, dat zy ons in andere gelegentheden ook wederom met alle Trouwheid geadsisteerd hebben; voornamentlyk is zulks gebleeken, (dat ik onder verscheiden maar een Exempel aan-

 haal)

haal) in den Jaare van 1701. toen wy op een geweldige wys door *Vrankryk* aangevallen wierden, en *Groot-Brittannien* ons zo haastig als getrouw adsisteerden.

Ik herzeg, ik waag het om te zeggen, dat misschien *Engeland*, schoon thans onze Bondgenoot, en voor het uiterlyke onze Vriend, licht niet al te wel vergenoegd is, van niet beter te slaagen op de Memoriën, door hunne Ambassadeur den Ridder *Jork* aan *Hun Hoog Mog.* gepresenteerd. En derhalven eens door een getroffen Vreede, de handen wat ruimer krygende, op middelen bedacht zal zyn, om deszelfs ongenoegen, wegens het weigeren van Secours, deze onze Zeven Vereenigde Provintiën te doen gevoelen.

Ik weet, vernuftiger Pennen als de myne, ja ik zelfs, heb wel eens geschreeven, *Engeland* Vreede gemaakt hebbende, zal verheugd zyn dat het eens adem kan scheppen; maar beschouw ik de zaak wat nader, en hebben wy de aart der Britten in de nog duurende Onlusten met hun en *America* wat

wel

wel geobſerveerd, zo ſtrekken dezelve tot bewyzen, dat *Engeland* eens een verbittering opgevat hebbende, die niet licht laat vaaren.

Ja wie weet het, of miſſchien het Britſch Miniſterie niet wel begrypt, dat 'er geen gereeder middel voor hun opzat, om van een groote 60 Millioenen Sterlings ſchulden ontſlagen te komen, (welke het aandeel is, dat de Nederlandſche Natie in de Engelſche Fondſen heeft) en derhalve om deze Gelden voor goede prys te verklaaren, en zich aan eene van die Schuld te ontdoen, tot een voorwendſel om aan de gang te geraken zich verbeelden beledigd te zyn; en niet te vreede met het Wyze, Billyke en Bedaard gedrag, dat *Hun Hoog Mog.* in de tegenwoordige Onluſten laten blyken, hun zelfs zullen zoeken een voldoende Satisfactie te verzorgen.

Zulks gebeurende, hebben zy niet lang werk, als hebbende reeds Magtige Vlooten in Zee; hier by gevoegd de hulp die zy, volgens Tractaten van *America*, bedingen

zouden kunnen; wat hadden wy dan te wagten, als onze Stranden van alle kanten omcingeld te zien door Vyands Scheepen? en een Formeele Stilſtand in de Commercie, ik zwyg dat om de Stremming van Neêrlands Koophandel alleen, *Engeland* licht zou kunnen aangezet worden, zonder op de Vernietiging der bovengem. Schulden gade te ſlaan, dat door de onze te verhinderen, zyne vervallen Negotie wederom te herſtellen.

Wel is waar, het is nog niet beweezen, dat de Americaanen juiſt Tractaten zullen aangaan, die immer nadeelig voor ons Land kunnen zyn, want hun geen reden tot misnoegen door deze Zeven Verëenigde Provintien gegeeven is, dat beken ik, als zy het oog op het Rechtvaardig en Vreedlievend gedrag van *Hun Hoog Mog.* houden, neen dan behoorden zy zulks Danklyk te erkennen.

Maar de vraag is, of zulks altoos herdacht word? *America* kan wel eens zo denken, dat het *Congres* onze ſtipte Neutraliteit als onverſchillig aanmerkt, en derhalven

vol-

volgens hun eigenzinnige verbeelding, geen verplichting aan deeze Republicq als aan *Vrankryk* heefr, dus ook wel Tractaten mag fluiten, die t'eeniger tyd ons zouden kunnen benadeelen.

Wat de belangens, (dat veel al de Dryfveer in het fluiten van Contracten of Allianties is) betreft, zo is het onbedisputeerbaar, dat fchoon *America* als dan vryheid hebbende op alle Landen te handelen, *Engeland* zo uit hoofde van oude Correspondentie, als om reden dat veele Americaanfche Families vermaagfchapt zyn aan voornaame Engelfche Huizen van Negotie, daar altoos de grootfte voordeelen van zal genieten, en na *Engeland* zal *Vrankryk* daar het meeft by winnen. Doch wat deze Nederlanden aangaat, zou het een groote dwaasheid zyn, ons uit de handel op *America* veel Goeds of Voordeel te belooven: Neen, ik denk dat het weinig voor deze Landen differeerd, als te ver van de hand leggende, om ons daar mede te Flatteeren.

Dus

Dus het weinig Belang of Intereſt, dat *America* in ons ſtelt, kan tot reden ſtrekken dat zy in het ſluiten van een Alliantie ons niet ontzien.

Men zou my te gemoet kunnen voeren, al geraakte wy eens met *Engeland* in onmin, en zy wierden door *America* geholpen, zo is zulks het zelve als voor eenige Jaaren; want als Onderdaanen van dat Ryk zouden zy *Engeland* bygeſtaan hebben. Doch toen of (nu als het zo gebeurde als ik veronderſtel dat kan geſchieden) behoeft men niet meer te doen, als het geen Jonkheer Lodewyk Theodorus, *Grave van Naſſau la Leck*, daar van zegt te leezen. Ziet hier hoe dien ſchranderen Staatsman zich uitdrukt.

„ My dunkt zelfs in zeker opzigte dat „ die (*) ſoort van Onafhanklykheid ons „ eerder nadeel dan voordeel zyn; alzo de „ Amerikanen thans meer ten Oorlog ge- „ oe-

(*) Dit ſoort van Onafhangelykheid, ſtemt over een met die ik ſtel.

„ oefend, gewoon ter Kaap te vaaren, dan
„ eene beſtendige op zig zelfs beſtaande
„ Mogentheid uitmakende, denklyk altyd
„ Esquaders of Oorlogſcheepen in Zee zul-
„ len hebben, en door het (*) Tractaat
„ verpligt zich met *Engeland* tegens ons te
„ voegen, indien wy met dat Ryk eens
„ in Oorlog geraakten, wy dan twee Zee-
„ Mogentheden in ſteede van een zullen
„ te beſtryden hebben. Ja dat meer is;
„ de Engelſchen zullen dan op zig zelfs
„ eene gedugter Mogentheid voor ons en
„ andere (†) Natiën zyn, want daar zy
„ tot heden altyd een gedeelte hunner
„ Magt hebben moeten gebruiken, om die
„ Colonien te beveiligen, zullen deze zich
„ niet alleen zelfs verdeedigen, maar tef-
„ fens aanvallers zyn: weshalve kon *En-*

„ *ge-*

(*) (Tractaat verplicht.) Hier ſtelt zyn Hoog Edel Hoog Geb. ook dat Engeland het Tractaat zo zal ſluiten, dat America hem hulp verleenen moet.

(†) Andere Natiën, zulks kan men buiten Vrankryk, alle Europiaanſche Zee-Mogendheden voor houden.

„ *geland* door hen niet afgetrokken wor-
„ dende, zynen Vyand kragtdadiger te keer
„ gaan. Maar men zal zeggen; indien
„ de (*) Republicq over eenige Jaaren
„ met *Engeland* in Oorlog was gekomen,
„ zouden de Americanen als Onderdaanen
„ van dat Ryk dan ook niet onze Vyan-
„ den geweest zyn? Ja. Maar zy waren
„ toen zo magtig niet als tegenwoordig, en
„ op verre na zo ervaren niet in het Krygs-
„ weezen, zo te Lande als ter Zee. Door
„ de nood gedwongen, door de ondervin-
„ ding geleerd, zyn zy thans goede Solda-
„ ten en onverschrokke Kapers geworden.
„ Zy hebben Soldaten, Matroozen, Veld-
„ oversten, Vlooten en Gezaghebbers ge-
„ fokt; ja al bleeven zy voortaan Onder-
„ daanen van *Engeland*, zullen zy uit dien
„ hoofde altyd gevaarlyker zyn voor hen,
„ die tegens dat Ryk in eenen Oorlog ge-
„ wikkeld worden. Althans: is de Onaf-
„ hanklykheid van *Noord-America* op deze

„ voet,

(*) Republicq, verstaat hier de onze door.

„ voet, niet onmiddelyk nadeelig voor de
„ Republicq; zeker is het ten minſte, dat
„ die daar, hoe genaamd, geen voordeel
„ by te wagten heeft."

Daar *Edel Mog. Heeren*, aldus laat zig zyn *Hoog Ed. Hooggeb.* hooren, zo nu alles zo uitvalt als wy gezien hebben, dat dien ſchrandere Letter-Held reeds voorzegt heeft voor het gebeurd is, dan zou miſſchien deze Voorzegging of Onderſtelling mede wel eens plaats kunnen vinden.

Derhalven als gezegd is, het Toneel der Zee-Oorlog eens tot deze Landen overdraaijende, zoude de weinig magt, die wy op het golvent Element hebben, en pas toereikende genoemd kan worden, om onze Koophandel in deze tyden te beſchermen, weinig zeggen willen, om twee zulke magtige Vlooten te keer te gaan.

Ik weet het is by veelen een vaſte regel geworden, dat de meeſte onzer Landsgenooten zich hier mede Flatteeren, dat men geruſt kan zyn *Vrankryk* niet zal gedogen dat *Engeland* met ons lekker brokje Land

heen

heen gaat. Ik geloof die zo denken, dat zy gelyk hebben, ja ik hang 'er myn Zegel aan. Maar dat neemt niet weg, dat misschien het Hof van Versailles daarom echter wel graag zou zien, dat onze oude Hollandsche Leeuw zulke suffisante Goude Nagels en Klaauwen niet had, als dezelve na de laatste Oorlog met dat Ryk gekreegen heeft.

Ik zal in geen diep onderzoek treeden, hoe het in vroeger dagen gegaan is, en hoe wy meermalen zonder wettige reden te hebben gegeeven, dan eens door *Engeland*, en dan eens door *Vrankryk* geattaqueerd en Vyandelyk zyn aangetast, daar ik geloof als beide die Hooven oprecht de waarheid zoude willen beleiden, zy geen andere oorzaak daar toe hadden, als dat wy te groot in een van beiden hun oogen wierden, en derhalven met aan ons den Oorlog aan te doen 's Lands Schatkisten wat van hun overtollige zwaarten te ontlasten. Al deze en meerder reden die ik zoude kunnen geeven van zaaken, die gebeurlyk en onze Landen ten

ui-

uiterfte nadeelig konde zyn, heb ik nagedacht, en meen niets te misdoen, Ja, zelfs verpligt te weezen, als een getrouw Onderdaan en waare Vaderlander, om het gering Talent, dat den Hemel my gegeeven heeft, ten algemeenen nutte te moeten befteeden, om zo wy overvallen wierden, altoos gereed te zyn onze Vyanden het hoofd te bieden.

Tot dien einde *Edel Mog. Heeren!* heb ik dit Plan vervaardigd. Ik houde my aan dezelve gezegdens, als ik in de Aanfpraak aan Zyn *Doorl. Hoogheid* gedaan heb, met te hoopen niet ten eenemaal onleezenswaardig te worden afgekeurd, en dat fchoon alles niet Geapprobeerd word, het doch alles niet verwerpelyk zal zyn.

Biddende verders *U Ed. Mog.* zich niet belgen, dat ik, zonder daar toe geroepen te zyn, my met zaaken van zulk een zwaar gewigt in laat als deeze. In tegendeel, fchoon dit myn Plan onverhoopt de minfte goedkeuring mogt weg draagen, fmeeke ik echter *U Ed. Mog.* te willen gelooven, dat

het uit een Vaderlands Hart en Pen is voortgevloeid, van iemand, die vry durft zeggen, niets in de Waereld wat hem lief en waard is heeft, Goed, Bloed en leeven, of dat hy het Land, het nodig hebbende, het gaarn ter Discretie en ten behoeven van het zelve als een Getrouwe Nederlander Offereerd.

EDE-

EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN

BEWINDHEBBERS

DER GENERAALE OOST- EN WEST-INDISCHE COMPAGNIEN.

Als 'er geöordeelt kan worden, welke moeite en nadeel het gebrek aan Zee-Volk veroorzaakt, (en wel voornamentlyk aan bekwaam Zee-Volk) zo twyfel ik niet, of *U Edele Groot Achtbaare* hebbe daar bevinding van; men behoeft het oog maar te ſlaan op de Scheepen, dewelke de laatſte tyd na de beide Indiën vertrokken zyn, en wel voornamentlyk de *Ooſtindies Vaarders*, waar onder men gevonden heeft, die, ſchoon wat moeite en koſten 'er aan gewend is geworden, pas de helft van het Volk (en daar onder nog veele Onbevaaren op hadden) als zy anders altoos gewoon geweeſt zyn mede uit te zeylen.

Ik zal niet behoeven te bewyzen, dat de ſlegte Bemanning der Scheepen uit geen

eigenwillige keuze, maar uit gebrek van meer Manſchap te kunnen krygen ontſtaat. Ten teeken van deeze Waarheid, behoeven wy ſlegts acht te geeven op het gedrag der byzondere Kamers.

Het is allen en een iegelyk bekend, dat de benaaming van *Generaale Ooſtindiſche Compagnie*, te kennen geeft, dat ſchoon yder Kamer byzonder of apart is, dat echter alle de voordeelen, ten laatſte in een Beurs komen. Dus zy in de winſt en verlies een gelyk belangen hebbende, dienvolgens zou men zeggen, een lyn dienen te trekken.

Doch word dat gedaan? geenſins, de Buitekamers, als *Delft*, *Rotterdam*, *Hoorn* en *Enckhuizen*, als ook de Kamer van *Zeeland*, hoewel een belang hebbende als de Kamer van *Amſterdam*, zo is echter in laatſtgemelde Stad, op pœne in de Keure daar omtrent benoemd, uitdrukkelyk bevolen en verboden, dat geen der eerſtgenoemde vyf Kamers, het zy door Wervers, als anderſints, zich zullen hebben te verſtouten

om

om binnen de Stad *Amsterdam* of derzelver Jurisdictie te komen, om Volk te werven, en van daar te vervoeren tot voltallig maaking hunner Scheepen. Doch het zal, zo my voorkomt, het best zyn, de gemelde Keure hier woordelyk te laten volgen, dewelke aldus luid:

„ Alzo myne Heeren van
„ den Gerechte der Stad
„ Amsterdam in ervaaringe gekomen zyn/
„ dat van tyd tot tyd niet alleen diverse Vaarendsper-
„ soonen/ die binnen deeze Stad t'huis hooren/ of
„ herwaarts gekomen waren om alhier dienst te nee-
„ men/ onder schoonschynende beloften/ verleid zyn ge-
„ worden/ om zich even buiten de Jurisdictie te begee-
„ ven/ ten einde aldaar dienst te neemen by lieden/ dien
„ het niet gepermitteerd is/ alhier Volk te werven;
„ waar door dan niet alleen de Keuren tegens de vreem-
„ de Werbers geëmaneerd/ illusoir worden gemaakt/
„ maar zelf aanleiding gegeven word/ dat jonge Lie-
„ den gedebaucheert worden/ om tegens wil van hun-
„ ne Ouders of Voogden dienst te neemen;

„ ZOIS'T, dat myne voorschre-
„ ve Heeren/ daar in/ zo veel mogelyk willende voor-
„ zien/ Inhæreerende de gedagten voorige Keuren te-
„ gens de vreemde Werbers/ en dezelve/ voor zo veel
„ des noods/ en tot nadere verklaaring van de intentie
„ van Hunne Edele Achtbaarheden elucideerende/ mits-
„ gaders amplieerende/ hebben goedgevonden allen en
„ een iegelyk te verbieden/ gelyk Hunne Edele Acht-

 „ baar-

„ baarheden dezelve verbieden by deezen / om binnen
„ deeze Stad of derzelver Jurisdictie / eenige Persoo-
„ nen / het zy dezelve hier t'huis hooren / of logeeren /
„ ofte zich alhier bevinden / onder wat Pretext zulks
„ zoude mogen zyn / aan te haalen / en tot het neemen
„ van dienst by Werbers / dewelke alhier niet gepermit-
„ teerd zyn aan te spreeken en te persuadeeren / en voorts
„ buiten de Jurisdictie deezer Stad te troonen / om al-
„ daar in dienst aangenomen te worden; dat ook geene
„ Ingezetenen van deeze Stad en derzelver Jurisdictie /
„ met zodanige Persoonen ten fine voorsz. naar elders
„ buiten deeze Stad zullen mogen gaan / of daar zynde /
„ voor dezelve zich Borgstellen / ofte handgeld ontvan-
„ gen / of dezelve op eenigerhande manier by dusdanige
„ aanneeming adsisteeren / directelyk / of indirectelyk: op
„ pœne / dat die bevonden zal worden / Contrarie deezes
„ gedaan te hebben / voor ieder Persoon / verbeuren zal
„ drie honderd guldens / te appliceeren een derde voor
„ den Heer Hoofd-Officier / een derde voor den Aan-
„ brenger / en een derde voor den Armen. En de Over-
„ treder niet in staat zynde / de boeten te betaalen / dat
„ dezelve voor den tyd van zes Maanden zal worden
„ geconfineerd in het Tugthuis deezer Stad.

„ Belooven de boven dien Myne Heeren van den Ge-
„ rechte / tot beter ontdekkinge van de Contraventien /
„ noch byzonderlyk aan die geenen / dewelke tegens den
„ inhoud deezer Keure / aangesprooken / gepersuadeert
„ ofte geëngageert zoude mogen worden / voor het ont-
„ dekken van den Persoon / die deeze Keure komt te
„ Contraveniëeren / zodanig / dat hy van het fait worde
„ overtuigt / een premie van honderd guldens / te betaa-
„ len ter Thesaurie van deeze Stad.

„ Voorts Statueeren en Ordonneeren Myne Heeren
„ van den Gerechte / dat geene Volkshouwers of Slaap-
„ baazen binnen deeze Stad en derzelver Jurisdictie zul-
„ len vermogen / eenig Vaarendsvolk naar buiten deeze
„ Stad te verzenden / om elders dienst te neemen / bui-
„ ten speciaal consent van de Heeren Burgemeesteren
„ deezer Stad of aan eenig Varendsvolk / dat aangeno-
„ men is in dienst van zodanige / aan dewelke niet ge-
„ permitteert is alhier te Werven / Huisvesting te gee-

„ ven/ zonder kennisse van den Heer Hoofd-Officier;
„ alles op boete en pœne als boven.
„ Ende laatstelyk Statueeren en gelasten de voor-
„ schreeve Myne Heeren/ dat geene Veerschippers of
„ andere Persoonen hunne Scheepen of Schuiten buiten
„ de Ordinaire Beurt zullen mogen gebruiken of laaten
„ gebruiken/ om daar mede eenig Vaarendsvolk van
„ hier naar elders te transporteeren/ directelyk of in-
„ directelyk/ en van of tot welk gedeelte van den weg
„ het zoude mogen zyn zonder speciaal Consent van de
„ Heeren Burgemeesteren deezer Stad/ op een boete
„ van drie honderd guldens."

„ Aldus gearresteerd den 11 Mey
„ 1762. *Præsentibus* den Heer
„ Mr. *Willem Huyghens*, *Heer*
„ *van Honcoop* &c. Hoofd-Offi-
„ cier, de Heeren Mr *Egbert*
„ *de Vry Temminck* en *Jan Cal-*
„ *koen*, Burgemeesteren: en al-
„ le de Heeren Schepenen.
„ En Gepubliceerd ten zelven da-
„ ge, *Præsentibus* den Heer Mr.
„ *Willem Huyghens*, *Heer van*
„ *Honcoop* &c. Hoofd-Officier;
„ de Heer *Jan Calkoen*, Burge-
„ meester, en de Heeren Mr.
„ *Jan van de Poll Pietersz.* en

„ Mr. *Jacob Elias Arnoudsz.*
„ Præfideerende Schepenen.

Onder ftond

In kenniffe van my Secretaris,

P. C. TESTART.

En boven dezelve Keure het Wapen der Stad Amfterdam.

Niemand hoope ik, en vooral myne Heeren, de Wel Edele Groot Achtbaare Magiftraat der Stad *Amfterdam*, dat in het vermoeden zullen vallen, als of ik vermeeten en ftout genoeg zoude zyn, om te zeggen, dat deeze Keure niet goed was, God behoede my dat zulks in myn gedachten zoude opkomen; het tegendeel is waar, alzo in de gemelde Keure alles doorblinkt en met fchitterende ftraalen vertoond word, wat men van wyze voorzichtige getrouwe Burger Vaders verwagten kan, die her welzyn hunner Stad, het Hooge Collegie in dezelve, als ook de Kamers der beide Indiën,

zo wel als de algemeene Commercie en het voordeel hunner Burgers en Inwoonders behartigen.

Doch dit neemt niet weg, dat hoe welmeenend deze Keure met voorzichtigheid ingericht is, om was het mogelyk, daar door te beletten, dat het Vaarendsvolk, in de Stad *Amſterdam* t'huis hoorende, niet na elders vervoerd word, om aldaar geen gebrek aan Zee-Volk te hebben; dat zeg ik, miſſchien deeze Keure door maatregelen van andere Steden en Plaatſen dezer Zeven Veréenigde Provintiën daar tegen genomen, juiſt de oorzaak is, dat in de Stad *Amſterdam* zo weinig Volk aankomt als 'er doet, want bevoorens dat deze Keure zo ſterk als jegenwoordig geobſerveerd wierd, dat niemand, hoe genaamd, van Vaarendsvolk of Wervers, in *Amſterdam* t'huis hoorende, zich even buiten de Jurisdictie dier Stad mogte begeeven, om aldaar by Buiten-Kamers dienſt te neemen of te geeven, zo zag men, ſchoon de Keure 'er toen zo wel lag als nu, dat de vyf bevoorens gem. Steden, Collegien en

Kamers, als ook de Wervers voor dezelve, daar maar gedeeltelyk aan voldeeden, want gelyk de Keure zelver te kennen geeft, begaven hun de Wervers, die Commissie hadden, en in *Amsterdam* woonagtig waren, en van andere Collegien en Kamers als *Amsterdam* aangesteld, even buiten die Stad, als te *Buiksloot* of onder de Balluagie van *Haarlem*. De Dagen en Huizing, waar en daar zy hun Zitting hadden, waare altoos genoeg bekend, zo by het Varendsvolk als de Slaapbaazen en Volkhouwers van hetzelve Varendsvolk, die, zo zy Volk hadden, niet manqueerden hun met die Manschappen zich na buiten te begeeven, om aldaar aangenomen te worden.

Ik herzeg, schoon dit nu tegens de gem. Keure strydig was, dat Wervers, Varendsvolk, Slaapbaazen en Volkhouwers, die in *Amsterdam* te huis hoorden, aldus handelde, heeft men echter gezien, dat, het zy by Oogluiking of Onkunde zulks plaats vond, en lange tyd onverhinderd is doorgegaan. By onkunde zou men zeggen kan het niet ge-

geweeſt hebben, alzo de Slaapbaazen en Volkhouwers dagelyks in de tyd der Aanneeming, des 's morgens Publicq na de Buikflooter Veerſchuit gingen, verzeld zynde van het Vaarendsvolk, dat zy willens waren te laten aanneemen; en welke laatſte hun Kleederen en Gewaad blykbaare getuigenis gaven, tot wat einde zy over het Y gevoerd wierden, als zynde de geene, die tot Soldaaten geſchikt waren, meeſtendeel in Militair gewaad, met Granadiers Mutſen op het hoofd, even in dezelve ſmaak als de Manſchap tot *Amſterdam*, die door de Volkhouwers aan de Heeren Bewindhebbers aldaar gepreſenteerd worden, om dienſt te neemen. Omtrent die geene, welke voor Matroozen &c. zoude worden voorgeſteld, was het desgelyks mede gelegen, en veelmalen zag men de Wervers, Slaapbaazen, Volkhouwers en de Manſchap die aangeboden ſtonden te worden ter dienſtneeming, allen gelyk in één expres daar toe afgehuurde Schuit na *Buikſloot*, *Nieuwendam* of elders afvaaren, daar alsdan de Aanneeming ver-

verricht zynde, zy gezamentlyk, even zo als zy gegaan waren, doorgaans 's middags 2 a 3 uuren wederom van daan in *Amſter-dam* Retourneerden, neemende yder Slaap-baas of Volkhouwer het by zich hebbende Volk met zich na hun Huizen, om dezelve aldaar zo lang te bewaaren, tot 'er tyd de Wervers, het zy voor de Compagnie van *Hoorn* of *Enkhuizen* order bekwaamen, dat het Volk na een der gem. Steden moeſt vertrekken, om aldaar door die Heeren Be-windhebbers gemonſterd te worden. Dit vertrek van het gezamentlyke Volk ging zo min in ſtilte te werk, als al de reſt, alzo dan doorgaans, door de Wervers, Slaapbaa-zen of Volkhouwers één Vaartuig afgehuurd wierd, daar al het Volk, gelyk mede uit *Amſterdam* kon overgevoerd worden, na de Plaatſen, voor welke Kamers zy aange-nomen waren. Dit alles herzeg ik, ſchoon de Keure hier gemeld van 1762. hetzelve uitdrukkelyk tegenſpreekt, hebben wy ge-zien dat plaats gevonden heeft, en nimmer zo Straf is tegengegaan, dan nu eerſt twee a drie

drie Jaaren geleeden. Wat de reden der verſchillende oplettendheid van die tyden, toen het ongemerkt doorging, of nu dat 'er naauw acht op gegeeven en de Keure gemaintineerd word, is, zal ik niet, nog betaamt my niet te onderzoeken.

Doch dit is zeker, dat toen 'er zo nauw, het zy by Oogluiking of by Onkunde (welk laatſte om gem. reden ik niet kan gelooven) geen acht wierd gegeeven op de handelwys der Amſterdamſche Wervers, Slaapbaazen en Volkhouwers, en de Kamers *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Zeeland* &c. ziende, dat wanneer zy maar in de Stad *Amſterdam* niet binnen de Wallen of Muuren, of op deszelfs Jurisdictie werfde, de Magiſtraat dier Stad echter hun daar buiten zulks zo ſterk niet betwiſten, als hun Ed. Gr. Achtb. konde doen, dat die zo even gem. Buiten-Kamers zeg ik, ziende dat hun Wervers, in *Amſterdam* woonagtig, echter ſchoon het wel eens wat langſaam in het werk ging, doch maakte dat de Scheepen, zo ten Oorlog als Ooſtindiën voltallig geraakte, en derhalve

als

als de Makkelykſte en Onkoſtelykſte weg tot Completeering hunner Scheepen, niet noodig vonden een andere weg in te ſlaan, gelyk zy vervolgens gedaan hebben, en nu nog werkelyk doen.

Ik weet, men kan hier tegens in brengen, het Volk dat uit *Amſterdam* na elders wierd vervoerd, en aldaar dienſt nam, kon ten behoeve van het Collegie of Kamers dier Stad niet geïmploieerd werden; derhalven moeſt daar een ſchaarsheid van Volk door in *Amſterdam* ontſtaan. In zo verre is zulks waar als de andere Collegien en Kamers na het paſſeeren dier Keure ſtil hadden gezeeten, maar wanneer zy verhinderd wordende in hunne gewoone manier van Werving, op andere middelen bedacht wierden, gelyk gebeurd is, zo ſtrekte dezelve tot nog blykbaarder ſchaarsheid van Vaarendsvolk voor de Stad van *Amſterdam*, met weegen in te ſlaan, waar door belet wierd die Stad zo veel toevloed van Zee-Volk niet kreeg als na gewoonte, (gelyk ik zo aanſtonds zal aantoonen) doch alvoorens

rens

rens eerst nog deeze aanmerking maken.

Dat ons gebleeken is, niet tegenstaande de andere Collegien en Kamers buiten *Amsterdam*, veel Volk tegen de bovengem. Keure uit die Stad vervoerde, (als gezien is) dat echter *Amsterdam*, als altoos boven de Buiten-Collegien en Kamers gepreferreerd by het Zee-Volk, het niet manqueerde, of die Stad kreeg, ten tyde de Keure zo straf niet gemaintineerd wierd, zo niet altoos, ten minste doorgaans het beste bevaaren Volk, en kon eerder Manschap tot vier Scheepen krygen, eer een Buiten-Collegie of Kamer een half Schip kon bemannen, daar nu tegenswoordig, nu 'er naauw acht gegeeven word, de Buiten-Kamers en Collegien, niet alleen het beste Vaarendsvolk, maar ook hun Scheepen veel gaauwer klaar en sterker bemand zyn, dan die van *Amsterdam*, waar van de oorzaak niet anders is, als de beletselen die de Buiten-Collegien en Kameren hebben weeten uit te vinden, dat 'er zo veel Zee-Volk niet in *Amsterdam* komt als te vooren, dat ik nu zal bewyzen, en het

geen

geen ik niet en twyfel, of alle Wervers, Slaapbazen, Volkhouwers en wat daar annex aan is, zullen met my toeſtemmen, dat hetzelve uit de volgende redens ontſtaat.

Zo lang de Collegien en Kamers van andere Plaatſen als *Amſterdam*, op de bevoorens gemelde oogluikender manier hun Volk, door Wervers als anderſints, even buiten laatſtgenoemde Stad wiſten te krygen, bemoeide derzelve Beſtierderen of Bewindhebbers zich zo ſterk niet, om andere middelen uit te denken, doch zo gaauw hier naauwer regard op gegeeven wierd, en myne Heeren van den Gerechte der Stad *Amſterdam*, een of meer hunner Inwoonders, die Contrarie der Keure, Vaarendsvolk buiten de Stad vervoerd hadden, als Overtreeders op de pæne daar toe geſteld, in Rechten betrokken, ſchrikten zulks de anderen af, zo dat zy niet meer dorſten onderneemen, om met hun ongepermiteerde Werving of Varendsvolk Vervoering voort te gaan.

Dit kon niet manqueeren, of moeſt een groote belemmering in het Voltalligmaking

der

der Scheepen van andere Collegien en Kamers veroorzaken. Doch wat doen zy daar op? Om dit gebrek te vergoeden, besluiten te handelen, even als zy bespeurde dat *Amsterdam* deed met hun Wervers, Slaapbaazen, Volkhouwers &c. direkt na *Breemen*, *Hamburg* en meer Plaatsen op Duitsche Bodem te zenden, om, was het mogelyk, het Volk van boven komende aldaar op te vangen, en te beletten dat zy niet in *Amsterdam* kwamen.

De Wervers van een zeker Kamer, (zo my voor geloofwaardig verhaald is,) munten hier in boven alle uit, behielpen hun met Leugens en Waarheid, om het Volk van boven komende te krygen, dat hun op de volgende wys tamelyk gelukten.

Zy maakte voorzien te zyn van eenige der bevoorens gedachte Keure der Stad *Amsterdam*, plakten of hingen die voor de Glaazen der Herbergen of Logementen, waar zy hun bevonden, het zy tot *Breemen* of *Hamburg* &c. Het Wapen der Stad *Amsterdam* boven de Keure zelve, trok gaauw

de oogen der Nieuwsgierige Duitschers daar op, die niet wisten wat zulks beteekende, door de Wervers onderregt wierden. Maar hoe? zy maakte hun wys, dat al de Vreemdelingen, die in *Amsterdam* kwamen, terstond gevangen genomen en in het Tugthuis zo lang gezet, tot zy na boord der Scheepen wierden gevoerd. De Keure, in de Nederduitsche Taal gedrukt zynde, was het die Wervers weinig werk een draai aan het Artykel, daar in de Keure van het Tugthuis gesprooken word, te geeven, aan onkundige Lieden, die de taal niet verstonden, zo dat zy een Afschrik niet alleen voor *Amsterdam*, maar voor geheel Holland hadden, bereikende die Wervers ondertusschen hun oogmerk, en voerden het Volk met Vaartuigen, daar toe afgehuurd, met zich na de plaats, daar zy hun hebben wilden.

Verders, daar bevoorens by de Collegien en Kamers buiten *Amsterdam*, altoos het gebruik is geweest, dat wanneer de Scheepen haare Reis volbragt hadden, en zy

voor

voor die Kamers binnen kwamen, het Volk afgedankt wordende, zy yder zyn weg die hy wilde lieten neemen, als denkende als het Geld op is, of zy krygen nieuwe lust tot vaaren, zo zullen hun onze Wervers, Slaapbaazen en Volkhouwers wel weder opvangen, en ons te *Buikſloot*, *Nieuwendam* of elders, die en nog meer Manſchap te rug brengen. —— Zo gaat het tegenwoordig geheel anders, voornamelyk by de Ooſtindiſche Compagnie, alzo 'er geen koſten, moeite of Geld ontzien word, ja het Volk nog naauwlyks van boord is, of bekoord door het zwaare Handgeld, met aanbieding van by het uur der Aanneeming hun Maandgelden te zullen draaijen, ziet zich wederom op nieuws in dienſt verbonden, zonder dat 'er eens naauw acht geſlagen of onderſcheid tuſſchen Mannen of opgeſchooten Jongens gemaakt word, beletteride aldus de genoemde Buitenkamers, dat de meeſte macht van het t'huis komende Vaarensvolk, dat anders doorgaans hun eerſte werk was na *Amſterdam* te gaan, die Stad

niet

niet aandoen, als enkel en alleen voor zo verre zy 'er nodig hebben, om hun afreekening te haalen, en dat zy veel al, ook al van andere laten waarneemen.

Ik oordeel hier genoeg betoogd en aangeweezen te hebben, dat zulke twee zaaken gemeld, overvloedig in ſtaat zyn, om tot beletſelen te verſtrekken, dat in een der zwaarſte Leden deezer Staat, namentlyk de Stad van *Amſterdam*, het Varendsvolk te rug gehouden word van daar niet te kunnen komen.

Het zoude my in myn Hart en Ziel zeer doen, en GOD, die de Harten en Nieren kent, ja, alles weet; wat in de Menſch zyn gedachten omgaat, weet ook de myne: Dat ik my beroepen durf op Hem, dat ik niets ſchryf, dan met dat oogmerk, als het geen tot nut voor myn Vaderland, en wel byzonder de Stad van *Amſterdam* mogt ſtrekken. Hoopende dat ik myne Burger Vaderen niet zal vertoornen, wanneer ik vlak uit zeg, van gedachten te zyn, dat door de zo dikwerf

aan-

aangehaalde Keure niemand meerder ſchaaden leid, dan het Collegie, de Compagnien en de Inwoonders van *Amſterdam*, als ook de gemelde Stad zelve. Ziet hier het bewys.

Betreffende het Collegie en Kamers, dat dezelve by het Maintineeren der Keure, en de maatregels der Buiten-Collegien en Kamers daar tegens genomen, en waar door minder Varendsvolk als na gewoonte in *Amſterdam* komt, groot nadeel in de Werving leiden, denk ik reeds genoeg aangetoond te hebben, derhalven gaan ik over tot de Inwoonders van *Amſterdam.*

Als reeds gezegd is, zo bediende zich de Collegien en Kamers van andere Plaatſen in vroeger tyd van het middel, om even buiten *Amſterdam* te werven, doch zou zulks van een goed effect zyn, zo moeſt het Volk uit gemelde Stad, als de algemeene Vergaderplaats, eerſt uit *Amſterdam* komen. Derhalven, hadden zy 'er een algemeen belangen by, zo 'er veel Zee-Volk in die Stad was, als makende

 zulks

zulks de Werving even buiten dezelve zo veel te gemakkelyker, en voor de Inwoonders der Stad bragt de veelheid van Menschen wiskunstig dagelyks een groot profyt. In de eerste plaats profiteerde daar die Lieden by, die Zeevarensvolk logeerde, zo Slaapbaazen als Volkhouwers, Bakkers, Brouwers, Slaagers, Winkeliers, Herbergen, alle hadden zy voordeel by de veelheid van het Volk dat zich in *Amsterdam* bevond. Want schoon nog niet in dienst aangenomen zynde, zo moesten zy echter dagelyks Eeten en Drinken, het Geld, (zo veel of zo weinig als zy hadden) wierd in *Amsterdam* verteerd, ten minste het bleef aldaar, wierden zy vervolgens te *Buikfloot*, *Nieuwendam* of elders door Wervers aangenomen, nam zulks niet weg, of zy retourneerden des 's avonds met hun Slaapbaazen wederom in de Stad van *Amsterdam*, alwaar zy andermaal zo lang vertoefde, dat zy op ontbooden wierden, in welker tyd hun Zeemans Plunje kisten wierden klaar gemaakt. De Slaap-

baa-

baazen, Volkhouwers en Varendsvolk, in *Amſterdam* te huis hoorende, nergens beter te gang kunnende komen, dan in de Stad, daar zy woonagtig waren, zo trokken de Kleeremakers, Kleeren, Hoeden en Mutſenwinkels, Schoenmakers, Tabakswinkels, Diſtelateurs, Wynkopers en honderde anderen hun voordeel van de Uitrusting, die het Volk benoodigd had.

Dit is het nog niet al, maar het Volk na volbragte Reizen voor een ander Collegie of Kamer als *Amſterdam* in het Vaderland komende, bekommerde niemand zich om het Volk ten eerſten andermaal tot dienſt neeming te beweegen, als denkende, wy kunnen altoos wel weder ander verſch Volk krygen. Dus lieten yder zyn weg gaan die zy verkooren te neemen. En ik denk niet te veel te zeggen, dat van de honderd Man die afgedankt wierden, ten minſten tagentig *Amſterdam*, als de plaats hunner Reſidentie verkooren. Hoe het met veele van het Zee-

volk gaat, behoef ik niet te zeggen, voornamentlyk die ten Oorlog of op Oostindiën vaaren, *eens weelde is altoos geen armoede*, (is hun spreekwoord) yder voor andere, die wat Geld te goed heeft, wil uitmunten, in zwaare Zilvere Gespens, Horologien, Kleederen &c. om niet te zeggen in vrolyk splandiet te leeven, met Dag en Nagt te zwieren, zo dat eer zes weeken om is die Heeren Varensgasten wederom zo naakt als Adamiten zyn, hebbende al hun Geld dat zy te huis gebragt hadden verteerd, en waar is het gebleeven? in *Amsterdam*. En wie heeft 'er het voordeel van getrokken? de Inwoonders dier Stad.

Ik meen dat dit blykbaar bewys genoeg ingebragt is, dat hoe minder Varendsvolk 'er in *Amsterdam* komt, hoe meerder schaden het voor de Inwoonders veroorzaakt.

Doch om nog klaarder aan te toonen, dat ik waarheden schryf, en al deze be-

letselen uit de gemelde Keure ontstaan, acht ik het nodig om te zeggen, dat ik overtuigende bewyzen in staat ben in te brengen, en met Naam en Toenaam aan te toonen, wat Lieden in *Hoorn* en *Enkhuizen* merkelyk gefavorizeerd zyn, eer dat de Collegien en Kameren aldaar maatregelen tegens de Keure van *Amsterdam* genomen hebben. Onder allen zyn my aldaar Kleedermakers bekend, die voor de naauwe Toezicht der Stad *Amsterdam* geringe Snyertjes waren, en nu Kleedermakersbaazen zyn, die met 10, 11 a 12 Knegts, niet anders als aan Zeemans Plunje werken, want het Volk te huis koomende, en op nieuws dienst neemende, zo word aldaar ook hun Zeemans Goed vervaardigd, dat te vooren altemaal (of ten minste voor het grootste gedeelte) in *Amsterdam* geschieden, tot merklyk nadeel dier Stad.

Dat de gem. Keure, *Amsterdam* deszelfs eige inkomsten ook tegenstrydig is, spreekt

van zelve, want het Varendsvolk belet wordende daar niet te komen, zo mist de Stad de Inkomsten, die de Consumtie middelen aan Stads Lasten opbrengen. Ik zou hier nog by kunnen voegen het nadeel, dat de Schippers der Trekschuiten, Veerscheepen, Postwagens &c. door deze Keure leiden; doch ik oordeel genoeg gezegd te hebben voor oordeelkundige Leezers.

Ik brenge derhalven Ed. Groot Achtb. Heeren Bewindhebberen van Neêrlands Oost- en West-indische Maatschappyen, in hoope dat het mag aangemerkt worden, als uit een Vaderlands herte voortspruitende, aan alle U Ed. Gr. Achtb. onder de oogen, hoe de Aparte Collegien en Kamers, gelyk men ziet, elkander bederven, en den een den anders nadeel in de Werving veroorzaakt. Zaaken, myns bedunkens, die regtdraads stryden met Neêrlands Zinspreuk: Eendracht maakt Macht. Onze Bondel van zeven

ven Schigten is ſterk, doch yder Pyl op zich zelfs genomen is licht te breeken, te meer, wanneer die Pylen tegen den ander de Punten wetten, alzo zy dan als de nieuw gebooren Broeders, door *Cadmus* uit de Tanden des Draaks gezaaid, elkander vernielen.

Ik weet het is een ſtoute onderneeming van my, zo vrypoſtig te ſpreeken, doch om dat het een Waarheid is, durf ik het zeggen, als overtuigd zynde, my zo gelukkig te bevinden, in een Land te woonen, daar de Hooge Machten de Waarheid als een Goddelyk Cieraad beminnen.

En waarheid is het dat ik ſchryf, hier is het bewys, dat zo wanneer 'er niet in voorzien word, dat onze Scheepen, welke wy na de Buitenlandſche bezittingen, Ooſt en Weſt zenden, beter bemand met Volk worden, en zy geen meer Manſchap mede op hun Uitreis krygen, het weinig Jaaren duuren kan, of beide de Indiën zullen gebrek aan Europiaanſch Krygs- en Zee-

volk

volk hebben, Ja gevaar loopen, dat die Wingewesten op het Bloed en Zweet der Batavieren gevestigd, en met zo veel moeite door onze Voorvaders verövert, door de overmagt der Natuurlyke Inboorlingen dier Landen, eindelyk voor Nederland verlooren zullen gaan. Te meer, als het eens gebeurde, (dat ik nogmaals wensch God verhoeden zal) gelyk ik in myn Aanspraak aan Hun Ed. Mog. gezegd heb, dat deze Landen met *Engeland* of *Vrankryk* in Oorlog geraakten, en principaal met de eerste, want het zelve Ryk van dag tot dag in de Oost sterker, door hun overwinning op de Franschen wordende, en onze Europiaanen 's Jaarlyks verminderende, was het te duchten, wy ten laatste aldaar niet bestaanbaar zoude zyn.

Over het een en ander, als een Vaderlander, heb ik myn gedachten laten gaan, om, zo het my mogelyk was, een Plan te formeeren, waar door Neêrlands Zeemagt in beter staat van Defentie mogt komen,

men, het welke als volgt met alle nedrige ootmoed voor U Ed. Gr. Achtb. open legt, die niets na het Aanbeveelen zyner Ziel aan God, meer ter harte gaat, dan het welvaaren dezer *Zeven Verëenigde Provintiën.*

BRAA-

BRAAVE HEEREN!

YVERIGE VADERLANDERS!

DIE TEN NUTTE DER VEREENIGDE NEDERLANDEN OECONOMISCHE MAATSCHAPPYEN HEBBEN OPGERICHT, EN BESTIEREN.

In het geruste en zeker vertrouwen, dat *U Wel Ed.* geen grooter vermaak schept, als in het welvaaren van deze Landen, waar toe men *U Wel Ed.* alle kragten ziet inspannen, om, is het mogelyk, de vervallen Fabricquen wederom te herstellen, en in hunne oude luister te brengen, is het, dat ik door deze myne Aanspraak *U Wel Ed.* naderen.

Hoe bewust ik ook ben, dat myn vermogen maar zeer gering is, by *U Wel Ed.* te vergelyken, die door deszelfs verdiensten en getrouwe Vaderlandsche Liefden, hun by de Nakomelingen onsterffelyk gemaakt

maakt hebben: Zo durft echter een Inboorling deezer Landen *U Wel Ed.* dit zyn ontworpen PLAN ter leezing aanbieden. Niet *Wel Ed. Heeren!* dat hy waanwys genoeg is om te denken of zich te verbeelden, dat het geen hy voorſtelt volſtrekt in alle deelen aanneemelyk en onverbeterlyk zou zyn. Neen, verre van daar, ik houde my verzekerd, dat (zo ik hoop) *U Wel Ed.* my Leezens waardig gelieft te keuren, onder *U Wel Ed.* Mannen gevonden worden van meerder doorzicht dan ik, die ik zelfs wenſchen en bidden hunne gedachten ten nutte dezer Landen over dit myn Werkje te laten gaan, met de verbeteringen daar van aan te toonen; van myn kant zal ik zulks zonder Jalouſie met verrukking van vreugde beſchouwen, als bereikende daar door het wezentlyke oogmerk dat ik heb; en oordeel plaats moet vinden by iemand, die het welzyn van zyn Vaderland ter herte gaat. Met ruimte durf ik zeggen dat zulks my doet, en van der Jeugd af gedaan heeft: Wel is waar, dat ik my zelve beproevende, be-

bekennen moet, 'er een zeker zugt onder loopt, om EER in myn Vaderland te verwerven. Iets dat nimmer in deze Landen gewraakt is geworden, ja, waar door de naam der Batavieren als nog onsterfelyk is. Derhalven meen ik, na EER tragtende, my geensins misdadig te maken, te minder by *U Wel Ed.*, die als overtuigd zynde de noodzakelyke nuttigheid, die het najaagen om EER te verkrygen, voor een Gemeenebest veroorzaakt, 's Jaarlyks aan die geene, welke op *U Wel Ed.* Vaderlandsche Heilzaame vraage het voldoenendst antwoord geeven, of in andere zaaken uitmunten, *Goude* en *Zilvere Eer-Medaillons* schenken, en door welke vooruitziende wyze schikking om de yver met EER te beloonen, deze Zeven Vereenigde Provintiën *U Wel Ed.* te danken hebben Weetenschappen en Konsten in dezelve te zien leeven en bloeijen, daar onze Voorvaderen niets van geweeten hebben.

Om EER met de Deegen in den Oorlog te behaalen, daar ik van der Jeugd af het

sterkst

ſterkſt toe genegen geweeſt heb, heeft my de ockaſie toe ontbrooken, dat ik dan door de Wapenen niet heb mogen verkrygen, hoop ik, zal my niet kwalyk genomen worden, dat ik door de Pen zoek, met nuttig aan myn Vaderland te willen zyn.

Dubbeld, ja! tien dubbeld zal ik my voldaan achten, met Eer genoeg ingelegen te hebben, al deed dit myn PLAN geen meer effect, als dat uit het midden *U Wel-Ed.* Vergaderingen, vernuftiger Mannen van meer doorzicht gaande gemaakt wierden, om hun Talenten te beſteeden ten beſten van Neêrlands Zee-Weezen en de algemeene Commercie, zonder dat ik eenige vrees voed, dat die Mannen laag genoeg kunnen worden, ſchoon myn PLAN in alle deelen de goedkeuring niet mogt wegdraagen, om my des aangaande te Beſchimpen of belagchelyk te maken, in tegendeel verwagte ik eerder daar ik mis heb, zy zulks beſchydelyk zonder Vooroordeel, volgens hun Edelmoedig gebruik zullen aantoonen.

Ik bidde ook *U Wel Ed.* zich niet te ergeren, dat ik myne Naam niet voor dit Werk of onder deze Aanſpraaken gevoegd heb; het is geenſins gelaten uit vrees, als dat ik misdoen, en derhalven myn Naam verzwyg; verre van daar, want alvoorens dit PLAN door den *Uitgeever* en *Boekverkooper* DIRK SCHUURMAN ter Drukperſen is gebragt, heb ik aan gem. *Boekbandelaar* een eigenhandige bekentenis gegeeven, den Autheur van deze vyf Aanſpraaken en het volgende Plan te zyn. Myn Naam verzwyging heeft geen andere oorzaak als enkel deeze twee. Eerſtelyk, om het genoegen te hebben van onbekend te mogen hooren, wat 'er de Publicque Waereld van denkt, en ten tweede om het vooroordeel, zo veel doenlyk is, weg te neemen, dat nimmer beter geſchied, dan wanneer een Autheur onbekend is, daar ik ſecuur ben, zo 'er myn Naam voor ſtond, 'er onder de Publicque Waereld Leezers gevonden zoude worden, die den eene het blindelings van pryzen, en anderen wederom van laaken

zou-

zouden. Niet dat ik met die gedachten bezield ben, betreffende U Wel Ed. zulks blykt aan de bewyzen geheel anders, alzo men ziet, hoedanig U Wel Ed. zonder aanzien van Perſoonen, de Eerpryzen aan die het voldoenendſt antwoorden en het grootſte Nut toebrengen toereikt, maar dit neemt niet weg, dát het gros der Nederlanders juiſt zo onpartydig niet oordeeld. Wat de Nederduitſche taal en ſpelding betreft, ſchoon ik beken geen overvlieger te zyn, twyfel ik echter niet, of het zal voor Nederlanders leesbaar weezen, zullende ik my aan geen Letterzifters ſtooren, alzo ik geenſins een oogmerk gehad heb, om myn Land- en Tydgenooten als een Taalkundigen, maar wel als een welmeenende Vaderlánder voor te gaan, zullende ik het my tot een onvergelykelyke Eer achten, als de zodanige van U Wel Ed. aangemerkt te mogen worden, in welke hoope en vertrouwe ik met het grootſte Reſpect betuigen altoos verplicht te weezen, als een Inboorling en Inwoonder deezer Zeven Vereëenigde Pro-

vintiën behoord te zyn, voor het nut en de weldaaden die deze Republicq door U Wel Ed. ontfangen heeft, biddende God hy U Wel Ed. in deszelfs Heilzame oogmerken van dag tot dag versterken.

STEUN-

STEUNPILAAREN, HANDHAAVERS EN OPBOUWERS VAN DIT GEMEENEBEST,

HEEREN KOOPLIEDEN,

EN ALLE DIE BELANG IN DE COMMERCIE HEBBEN.

Ten laatſte wend ik my tot U Edelens, wiens nut gelegen is in de Zee-Vaart dezer Landen, niet twyfelende, terwyl U Ed. by bevinding hebben, hoe ſchadelyk en ſmaadelyk het valt, de wyduitgeſtrekte Handel van Neêrlands Volkeren niet alleen door andere Natiën te zien verdrukt, maar zelfs door de ſchaarsheid van Zee-Volk in deeze Republicq het zo ver gekomen is, dat de Scheepen ter Commercie geſchikt, niet dan door veel moeite en zwaare koſten pas half worden bemand. Ik herzeg niet te twyfelen, of U Ed. zo myn Plan eenigermaaten aanneemelyk is, zullen als getrouwe Zuilen der Vaderlandſche Commercie niet weigeren

in het zelve de behulpzaame hand te bieden. Te meer vertrouw ik zulks van een iegelyk, als ik nagaan de Deputatien en aanhoudende verzoeken van meer Kooplieden als eene Stad, die gedaan zyn aan H. H. Mog. om Neêrlands Zeemagt in een geduchter ſtaat te brengen.

Schoon ik nu wel bewuſt ben, door dien yder Menſch byzonder Conſepten voed, (volgens het ſpreekwoord, *zo veel hoofden zo veel zinnen*) flatteer ik my echter (als ik in myn voorige Aanſpraaken gezegd heb,) dat hoe bewuſt ik van de geringheid myner vermogens ben, ik echter zo nedrig niet van my zelve denke, dat alles afgekeurd zal worden, want by aldien die bewuſtheid by my plaats had gevonden, zou het een dwaasheid geweeſt hebben, de onderneeming van dit *Plan* te doen, en het in zulk een geval beter geweeſt, dat ik het niet geſchreeven had. Ook zoude een yder my met groot recht mogen beſchuldigen, dat myn voorwending van zo nedrig van my zelve te denken inderdaad een trotsheid was, want al

te

te nedrig te ſchynen, en zulks niet te weezen, legt veelmaal de grootſte Hoogmoed in opgeſlooten, dus zeg ik volmondig uit, dat ik in het vaſt vertrouwen ben, en my flatteer 'er in dit *Plan* weegen en middelen worden aangeweezen, die zo men dezelve inſlaat of by der hand neemt, van goed Effect kunnen zyn voor Neêrlands Commercie. Zulks gebeurende, hoewel ik geen Koopman ben, of Handel dryf, doch weetende dat deze Republicq zonder de Commercie geen ſtand kan houden, en yder Inwoonder. hoe genaamd, van de eerſte in Rang tot de Armſte toe, Intereſt by den Koophandel heeft, zo oordeel ik verplicht te weezen, myn vermogen aan te wenden, of het my miſſchien mogt gelukken, ten beſte van dit myn Vaderland iets uit te vinden, waar door ons Zee-Weezen, Commercie en Fabricque wederom herſteld wierden in hun oude luiſter. Den Koopman door het Reſpecteeren der Staatenvlag mogt verneemen, dat hy met geruſtheid zyne Goederen durft verzenden, terwyl de Zee-Lieden en

 hun-

hunne Scheepen onder Convoien, die evenredig met die onzer Nabuuren ſtaan, geruſtelyk hunne Courſen konden vervolgen, of in kas men hun zulks zogt te betwiſten, beſtaanbaar zouden zyn, die beletſelen met geweld te keer te kunnen gaan, met de eer der Vlag van een Republicq op te houden, die van oudsher altoos die roem gedraagen heeft, de Dapperſte en Strydbaarſte Natiën te zyn, die immer de wyde Oceaan bevoeren, op dat door het voortzetten der Koophandel de vrye Vaart der Zeeën, de Vaderlandſche Fabriqueurs, Handwerkslieden, Konſtenaars en alle Inwoonderen dezer Zeven Verëenigde Provintiën, de vrugten en verbetering van Neêrlands Zee-Weezen mogten ſmaaken, het geen myn Hart en Zielewenſch is.

Doch zal zulks geſchieden moeten 'er handen aan het werk geſlagen worden, en wie moete dat helpen doen? alle die 'er het grootſte belang by hebben. Ik behoef niet aan te toonen wie die geenen zyn, want wie verzekerd is dat het Bloeijen der

Hui-

Huizen van Koophandel het behoud dezer Staat uitmaakt, weet ook dat ik 'er die Handeldryvende Steunpilaaren van dit Gemeenebeſt mede meen.

Ik zoude my zeer verabuzeerd vinden, dat al ſchoon dit myn *Plan* juiſt in alle deelen niet gevolgd word, dat het echter het effect niet zoude doen, om dog onder U Ed. Mannen yverig te maken, dat zy ter veiligheid der Koophandel middelen uitdenken, dat onze Koopvaarders alleen de vrye Zeeën niet langer betwiſt worden, maar wy (dat niet te wenſchen is) in Oorlog gerakende, ook ons zelve in ſtand mogen gebragt zien, om op het voetſpoor der oude Batavieren in ſtaat zyn, de Eer van onze Vlag en het voordeel van onze Commercie te maintineeren. Gaave den Hemel dat zulks geſchieden, en ik daar toe eenige aanleiding gegeeven had, dan zoude niemand op Aarde meer vergenoeging ſmaaken, dan ik, die met Hart en Ziel wenſcht, dat onze Vaderlandſche Beurſen en Vergaderplaatſen der Handeldryvende

Steunpilaaren dezer Landen, eeuw in eeuw uit Floreeren, hoopende zy ſlegts half zo veel ſmaak in my te leezen zullen vinden, als ik luſt gevoeld heb tot welzyn der Commercie onder dit te ſchryven.

PLAN,

PLAN,

OF WELMEENENDE

VOORSTELLING,

TER VERBETERING VAN NEERLANDS

ZEE-WEEZEN,

Na het eindigen der Aanspraaken, die mogelyk door veele myner Leezers zo niet ten eenemaal als onnoodig, ten minste als wat al te lang zullen aangemerkt worden; zal ik eindelyk tot het *Plan* (*of liever deze Plannen, alzo 'er meer dan één zyn*) zelfs overgaan. Doch alvoorens vind ik my verplicht te zeggen, aan hun, die myn Voorstellen zoeken te verwaardigen om te leezen; dat ik in het vertrouwen ben, zo zy de Aanspraaken doorbladeren, zy overtuigd zullen worden, dat dezelve noodzakelyk zyn om een yder te doen begrypen, in welke gevaren wy zouden kunnen geraken, en wat de oorzaak is, dat het *Land* en de *Oost-* en *Westindische Compagnien* tot be-

let-

letſelen ſtrekt, waar door zy zo veel werk hebben om haare Scheepen te bemannen, als men tegenwoordig ziet. En ten laatſte de redens, die my tot het ſchryven van dit *Plan* bewoogen hebben, daar ik nu mede voort zal gaan, en beginnen met de woorden van *Jonkheer* LODEWYK THEODORUS, *Grave van Naſſau la Leck*, dewelke op Pag. 17. Regel 31 en 32. in deszelfs vierde Brief over de Americaanſche Onluſten zegt: „ *Een wel overlegd Plan mag hier* „ *of daar feilen, maar bedriegde nimmer zyn* „ *meeſter over het geheel.*" Het is ook een bekende waarheid, dat zeer zelden zaaken van aangelegenheid ondernomen worden, of men maakt alvorens daar eenige Plannen of Ontwerpen van, in hoope als den Hengelaar, die zyn Snoer, Dogger, Hoek en Aas te Water ſmyt, om dat hy weet

AL VISSENDE VANGT MEN.

Zo doen ik even het zelve, doch zal men met hoop op een goede Vangſt viſſen, is het nodig het Water te kennen, daar men zyn Aas in uitwerpt, anders zoude het even zulk een groote dwaasheid zyn, als of een Bouwmeeſter een zwaare Tooren wilde ter neder ſtellen op een loſſen grond, zonder eerſt daar toe de nodige

Fon-

Fondamenten te hebben gelegd. Een Gebouw van zo veel aangelegenheid als myn *Plan* voorfteld, tot Verbetering van Neêrlands Zee-Weezen vereïfcht, zal het de Stormen en Staats-Orkaanen, die voor kunnen komen, uitftaan, dan wel degelyk, dat men eerft het Fondament daar toe legt, en alvoorens wel naauwkeurig acht op de grond geeft, waar het Gebouw moet ftaan, en of dezelve daar wel toe gefchikt is. Ook dient men vooral verzekerd te weezen, de nodige Materialen te kunnen krygen, en de Onkoften goed te kunnen maken, waar voor alles betaald zal worden. Dit alles meen en hoop ik is by my geobferveerd.

Het Gebouw (of om duidelyker te fpreeken) het *Plan*, dat ik ter Voorftelling aanbied, is alleen gefchikt voor dit Land, deze Zeven Vereenigde Provinties. Hier is de grond, — hier is de plaats, — daar ik oordeel het een goed Effect te kunnen hebben.

De redens waarom, zyn niet ver te zoeken, men behoeft niet meer te doen, als het gros der Nederlandfche Natie in hunne waare Aard te befchouwen, zo zal men bevinden dat hunne natuurlyke geneigdheid meer over helt, tot het Bebouwen der Zee, als om Soldaat onder de Land-Militie te worden, voornamentlyk de Pro-

vin-

vintiën *Holland*, *Vriesland*, *Groningen* en *Zeeland*, geheele Steden en Plaatſen vind men in dezelve, daar op maar zeer weinige na, die Ambagten of Negotie oefenen, het grootſte gros der Burgery uit Zeevaarende Perſoonen beſtaat, zonder dat ſomtyds in een zodanige Stad of Plaats één éénige Perſoon gevonden word, die tot de Land-Militie zich als Soldaat laat aanneemen: Ja, zo zulks al geſchied, gebeurd het doorgaans door Beſchonken geraakt te zyn. Ter beveſtiging van deeze myne gezegdens, heb ik ſlegts eenige Jaaren te rug te treeden, wanneer na het overgaan der Stad *Doornik* aan de Franſchen, het Regiment van *Thirry* (toen *Tilly* genaamd) in de Noord-Hollandſche Steden verdeeld, en aldaar in Guarnizoen gelegen wierd. De juiſte tyd hoe lang zy aldaar verbleeven, is my vergeeten, doch ik meen circa twee Jaaren, en zy toen gecommandeerd wierden te vertrekken, waar op kort daar na *Bergen op Zoom* belegerd wierd. De Capiteins en verdere Opper- en Onder-Officieren ſpaarden, in Noord-Holland Guarnizoen houdende, Vlyt, Moeite nog Koſten, om was het hun mogelyk eenige jonge Noord-Hollandſche Manſchap tot den Soldatenſtand te verlokken. Doch wat was het Effect? Volgens een Lyſt, onder my beruſtende, kreegen zy in *Alk-*

maar

maar 3 Man, *Hoorn* 4 Man, *Enkhuizen* 3 Man, *Medenblik* 1 Man, *Edam* 2 Man, *Monnikkendam* 2 Man, *Purmerent* 1 Man, zynde te ſamen 15 Man, echter waren dit nog alle geen gebooren Noord-Hollanders, alzo 9 van dezelve, die als Soldaat dienſt hadden genomen, uit Vreemdelingen beſtonden, in andere Plaatſen gebooren als het Noorder-Kwartier, dus in het geheel maar 6 Lands-Kinderen. My dunkt een klaar bewys van de Anverzie, welke die Landaard voor de Soldaatenſtand heeft, daar men in tegendeel ziet 'er 's Jaarlyks een menigte Manſchap uit die Contryen, zo uit de Steden als Dorpen, op allerhande Vaarwaters dienſt ter Zee neemen.

Doch men behoeft zo ver niet agter uit te gaan, om zaaken, ter ſtaving van myn gezeggens aan te toonen, laten wy het oog maar op de twee voornaamſte Handeldryvende Steden van ons Holland ſlaan, *Amſterdam* en *Rotterdam*. De Burgers en Inwoonders dier beide Plaatſen leveren ons een overtuigend bewys, wegens de weinig trek of genegentheid, die dezelve voeden voor de Krygsdienſt ter Land, en niet alleen dat dit plaats vind by de Inboorlingen dier beide Steden, maar zelfs by de geene, die uit andere Landen daar zyn komen woonen, en

zich

zich ter neder gezet hebben. Ja, zo groot en volkryk de Stad van *Amsterdam* is! daar zulk een verbaazende menigte van Inwoonders gevonden worden! en waar van eenige duizende Zeevaarens Persoonen zyn, durf ik zeer gerust zeggen, 'er naauwlyks honderd Inboorlingen, Burgers, Inwoonders of Vreemdelingen daar woonagtig, of hun Domicilium hebbende, (behalven de Stads Soldaaten) zullen zyn, die zich als Soldaat onder de Land-Militie dezer Staat bevinden. *Rotterdam* is het even het zelve mede gelegen. Zelfs heeft een verkeerd vooroordeel of denkbeeld plaats by veele Inwoonderen der gem. Steden, waar door zy om zo te spreeken, de Soldaatenstand ter Land als iets laag of verachtelyk beschouwen, en niet zelden hoort men, Ja zelfs wel onder Fatsoendelyke Lieden, dat zy niet schroomen te zeggen, *liever of eerder te vaaren, zo lang 'er een plank in Zee dryft, als Soldaat by het Land worden.* Inderdaad een slegt zeggen, want de Soldaatenstand wel beschouwd, is riëel een stand, die de geen, welke daar toe waardig geächt word, met Eer bekleed.

De resteerende Plaatsen en Steden der Zeven Provintiën in het algemeen genomen, en de Inwoonders wel gade geslagen, zo men aan het

In-

Informeeren ging, ſchoon het in veele zulk een groot verſchil niet maken zou als in *Amſterdam* of *Rotterdam*, ben ik echter wel verzekerd, dat men 'er tien Man zal vinden, die eerder Geïnclineerd tot vaaren zyn, als om één Soldaat onder de Land-Militie te worden.

Men zoude my kunnen tegenwerpen, is het in veele Steden en Plaatſen dus gelegen, het vind echter overal geen plaats, dat de Inboorlingen zo veel tegenzin in de Land-Militie betoonen. Dat beken ik. In *'s Hage*, *Utrecht* en meer, zo Gelderſche als Overyſſelſche Steden, daar Guarnizoen legt, is die tegenzin zo groot niet, en men ziet dat aldaar veel Jongelingen vrywillig dienſt neemen, doch zelden geſchied het met een ryp overleg, en meeſt door losbandigheid. Want van de twintig geen één, of als zy pas zes weeken in dienſt geweeſt zyn verlangen en reikhalzen om weder ontbonden te weezen. Ja, wanneer men het hun prezenteerde met een Togt ter Zee te doen van de Land-Dienſt hun ontſlag te krygen, zo vertrouw ik, zou de grootſte part greetiglyk zulk een voorſlag omhelzen.

Onze Land-Militie hebben wy ſlegts maar te beſchouwen, wanneer wy zullen zien en bevinden, dat 'er weinig Oude Soldaaten, dat Inboor-

lingen zyn, onder gevonden worden; een ſterk bewys, dat onze Landaart al Jong in dienſt getreeden zynde, geen ſmaak daar in gevonden hebben, en dus gemaakt daar van ontſlagen te komen.

Meer en klaarder aantooning acht ik niet noodig te hebben, waar uit men kan opmaaken dat onze Nederlandſche Natie uit de Natuur meer tot de Zee-Dienſt als tot de Land-Militie geneigd is, het welk by ſommige, ja laat ik maar veelen zeggen, in de Steden *Amſterdam*, *Rotterdam* en meerder Zee-Plaatſen zo heerſchende doorſtraalt, dat de Ouders, Voogden &c. werk en moeiten moeten doen, om hun Kinderen, Pupillen —, op de Comtoiren, Ambagten, of by het geen zy hun gaarn in opvoeden te Houden, en het vaaren te beletten.

Dus zo 'er een Land op het ondermaanſche is, daar een Plan tot verbetering van Neêrlands Zee-Weezen plaats kan vinden, acht ik in onze Zeven Verëenigde Provinties de grond gevonden te hebben, om zulk een Gebouw te ſtichten. Dit zo zynde, moet men bedacht zyn de Materialen en Bouwſtoffen te bekomen, doch het zoude niet onvoorzichtig zyn, eerſt te onderzoeken of men die Materialen krygende, dezelve wel betaalen kan.

Het

Het is my bekend, dat reeds meer yverige Vaderlanders een blyvende Zee-Magt noodzakelyk achtende, hier over hunne gedachten hebben laten gaan, (doch zo ver my bewuſt is) tot heden toe niemand van die een ſecuur middel hebben aangeweezen, waar die blyvende Zee-Magt uit onderhouden kan worden.

Onder de geene die over de nuttigheid, welk een vaſt-blyvende Zee-Magt te weeg zou brengen geſchreeven hebben, mag men met alle recht wel plaatſen den Schryver der vier Brieven uit *Texel* aan eene der Nederlandſche Edelen: in het laatſt van het voorgaande Jaar uitgekomen, by den *Boekverkoper* W. HOLTROP te Amſterdam. Den Schryver of Autheur der gem. Brieven toond in zyne Vierde Brief, (welke als ook de eerſte drie) in een by uitneemende Cierlyke en welſpreekende ſtyl geſchreeven is, als een waare Patriot, bezield ten nutte van het Vaderland zeer duidelyk aan, dat onze Zeemagt thans op die zelve voet is, als de Krygsmagt over Honderd-vyftig Jaaren der voornaamſte Europiaanſche Mogendheden op was: tot 'er tyd LODEWYK de XIV. (zo zyn Ed. meent doch dat wel zo is) de eerſte was, die een blyvende Krygsmagt invoerde; waar door de andere Mogendheden, die 'er betrekking in hadden, wilde

zy beſtaanbaar voor de Franſche Koning zyn, verplicht wierden dit voorbeeld te volgen, daar anders te vooren men geen of zeer weinig blyvende Troepen had, kwam 'er Oorlog wierden de noodige Regimenten gewurven, en na het eindigen der Oorlog ook weer bedankt. Hy geeft in bedenken, zo de eene of andere Mogendheid uit een verkeerde ſpaarzaamheid, de oude manier van geen vaſt Krygsvolk te willen houden had blyven volgen, hoe zy in Oorlogs tyden daar by geſtaan zoude hebben? (zegt) *en die oude manier heeft nog grootendeels in onze Zee-dienſt plaats.* —— Den by my onbekende, echter om deszelfs doorſtraalende liefde voor dit Gemeenebeſt, nooit niet genoeg geächte Autheur, herhaald als met een ziel vol drift vervuld voor het Vaderland, (als by wyze van uitroeping) *wy moeten een vaſt blyvend Zee-ligchaam hebben, andere Mogendheden zyn werklyk reeds min of meer op dien voet, onze Republiek mag niet langer draalen.* Den braave Autheur mankeerd niet, reedens van zyn uitroeping te geeven, ſteld vraagender wyze voor, of een blyvende Zee-magt niet zo nodig ter beveiliging onzer Zee-grenzen, Stranden en Havens is, als eene blyvende Land-magt, tot verdediging onzer Land-grenzen? die zeggen dat wy met onze

Zee-

Zee-magt, zo die thans is, zulks kunnen doen, Antwoord hy, dat wy dan in Vreedens tyd ook zo veel vaſte Regimenten, ja zelfs geen één eenig in vaſte dienſt behoeven te hebben, en wy dan als in de voorgaande Eeuw in *Vrankryk* en *Duitſchland* geſchieden, telkens zo wy die noodig hebben, dezelve op nieuws konde aanwerven. Dit geeft hy in bedenking, welk een ongerymdheid zulks zou zyn? Vraagt of zulk een Zee-magt, die wy thans hebben, minder ongerymd is? Met grond van reden vraagt hy, *waarom zoude eenige weinige Scheepen, die met zoo maar wat van allerweegen opgeraapt Volk, voor de eene of andere Togt bemand zyn, en dan weer afgedankt worden, meer voldoende zyn om ons Land te beveiligen, dan zulke telkens opgeraapte en afgedankte Regimenten zoude zyn?* Hy zegt geen reden daar van te weeten, vraagt of de Zee-dienſt gemaklyker te leeren is, of minder om 't lyf heeft dan de Landdienſt? Dat hy vaſt ſteld, als een ooggetuigen daar van geweeſt hebbende, yder die eenige kunde bezit zal tegen ſpreeken.

Den Schryver toont verder aan, dat behalven het beveiligen der Stranden en Havens onze Zee-magt nog een veel uitgeſtrekter blyvend werk te verrichten heeft, namentlyk het beveili-

ſigen der Koophandel, en bewyſt dat hier het geheele welvaaren van de Republicq aan hangt, en alle onze Provintiën daar belang by hebben, die zonder de Koophandel niet beſtaan konnen. Derhalven is den Schryvers Conſept, *dat eene Zee-magt op zulk een blyvenden vaſten voet als onze Landmagt is, alleen in ſtaat is, denzelve (de Koophandel) zo te handhavenen, als hy moet en kan gehandhaafd worden*, dat is te zeggen, *niet ſlegts voor eenige byzondere tyden, maar voor altoos*. Hy oordeeld verder wyslyk, dat wy het nu zien en meer gezien hebben, wat onheil het baart, om door gebrek van Zee-magt onze Koophandel niet te kunnen beſchermen, Vraagt of ons dat de oogen niet had moeten doen openen, om aan zo veel verdrietelykheden niet onderhevig te blyven, als wy geſmaakt hebben, door wy niet in ſtaat waren het altoos te doen? Zegt: *Dit is ook het eenigſte middel om de baatzugtige oogen der Nabuurige Volken aan het blyvend waar belang van onze Republiek te gewennen*. Op pag. 50. geeft den ſchrandere Schryver zyn Ed. Hooggeb. Vrind in bedenk, wat of onze Zeemagt thans is? dat dezelve in eenige weinige Scheepen beſtaat, waar van men miſſchien haaſt weder eenige onttakeld, als doode Rompen aan de Werven zal zien leggen,

Ver-

Verzoekt verder te bedenken, met wat voor *opgeraapt Volk meest schuim van allerlei Natien die slechts op één of twee Togten rekenen konnen*, die Scheepen zyn bemand? Uit deze onzekerheid, die het Volk van hun dienst hebben, toont den Schryver aan, dat zy ook geen natuurlyk belang kunnen bezitten, om hun te oefenen en te leeren wat tot de Zee-dienst vereischt. Vraagt verder, *is dit eene Zeemagt voor eene Mogendheid, die de naam draagt van eene Zee-Mogendheid? die buiten 's Lands voor zo Ryk te boek staat? moeten wy niet allengs de schimp worden onder onze Nabuuren?* Hy laat de Eer eens daar, en stelt vraagender wyze voor, *of dit eene Zeemagt is* (die wy hebben) *voor eenen Staat die duizende Koopvaardyscheepen heeft*, het geen hy zegt 'er niet na te gelyken.

Den Schryver zegt op pag. 52. dat *hadden wy voor weinig Jaaren onze Zeemagt in dien staat gebragt daar Amsterdam voor stemde. Hadden wy nog meer gedaan; hadden wy 'er een vast blyvend Lichaam van gemaakt*, dat hy oordeelt zo groot niet had behoeven te zyn, om een aanzienlyke Rol in deze tyden te kunnen speelen, en onze oude Roem in staat geweest had te doen herleeven. Ja, al wat 'er gebeurd, wy dat veilig hadden kunnen aanzien, en wanneer het te

ver mogt loopen, zegt deze Schryver, door een Patriotsche Geest bezield, zouden wy *als eene Godheid, met den donder in de vuist konnen zeggen: „ tot hier toe en niet verder.*" Daar hy in tegendeel aantoont, wat wy nu zyn, naauwlyks in staat om de Natuurlyke Onafhanglykheid te handhaven, zegt wy nooit noch in Eeuwigheid een blyvend aanzien krygen, zo men aan onze Zeemagt geen blyvend hart geeven, *zo wy niet ettelyke duizend vaste ten Oorlog uit gereede Zee-lieden in blyvende Soldy hebben op dien zelfden voet, gelyk wy ettelyke tien duizend Land-Soldaten onderhouden.* Buiten dien zegt den Schryver, *anders is 't niet mogelyk, om zulk goed en geöefend Volk te hebben, als men thans volgens de nieuwe algemeene manier van Zee-Oorlogen volstrekt noodig heeft.* Zaaken, dien deze schrandere Vaderlander! oordeelt van zo veel gewigt te zyn, dat hy dezelve niet genoeg kan herhaalen. Hier geef ik gereedelyk myn stem toe, want zo 'er immer waarheden geschreeven worden, zyn het waarheden dat onze Republicq, de Zeemagt op die voet blyvende als dezelve thans nog is, altoos voor de Speelbal van andere Zee-Mogendheden zal verstrekken, daar als wy een gereguleerd blyvend Zee-Weezen hebben, wy in staat zullen zyn, met GODS

hulp,

hulp, de Nederlandſche Vlag te doen respecteeren, gelyk ook denzelve geachte Schryver der vier Brieven nog verders met redenen aantoont, maar alzo ik niet voorneemens ben vrugten te maaijen die een ander gezaaid heeft, of my als de Kraay van Ezophus met veeren van een Paauw op te ſchikken, vertrouwende dat de redenen, gegeeven in myne Aanſpraaken, voor meer dan voldoenend gekeurd zullen worden, van welke eene noodzakelykheid een vaſt blyvende Zeemagt voor deze Republicq zoude zyn; zo ſtappe ik van het verdere, welke de redens, die den achtenswaardige Autheur der vier gen. Brieven over dit Ontwerp geeft, af, wyzende de Leezers, die belang in het welzyn onzer Vaderland ſtellen, tot dien Schryver zyne vier Brieven zelve, met verzekering dat zy hun Geld niet zullen beklaagen.

Nochtans, hoe veel achting ik betuige te hebben voor de Vaderlandſche blakende yver der Schryver, neemt dit niet weg, dat een zaak in de gem. vierde Brief voorkomt, daar ik myn zegel niet aan kan hangen, te weeten om het noodige Geld te bekomen, daar men een blyvende Zeemagt uit betaalen kan. Ziet hier wat middelen zyn Ed. aan de hand geeft op pag. 63 en 64. dat men kon zeggen, (en hier by de

meeste de knoop legt) 's Lands middelen niet toereikende zyn om eene blyvende Zeemagt te hebben. Dit beziet hy nader, geeft het voor eerst toe, doch oordeeld *in zulk geval zo veel van onze Landmagt zou moeten afgenomen worden, als noodig is om eene vaste Zeemagt te hebben; het geen het zwaarste is, moet ook het zwaarste weegen*, zegt hy.

Hoe noodig ik nu beken, en 'er zelfs sterk voor ben, dat een blyvend Zee-Weezen is, zo kan ik echter dit gevoelen van den Autheur, om onze Land-magt te verminderen, niet toestemmen, waarlyk onze Land-magt is niet te groot, laten wy eens een groote Dertig-duizend Man in 's Lands dienst hebben, (dat zal al veel weezen), hebben wy dien niet noodig, ja meer als noodig? Wat vraag ik, zyn die half toereikend zo onze uiterste Frontieren eens door *Vrankryk* geattaqueerd wierden? dit geef ik alle Oordeelkundigen in bedenk? Onze Land-magt thans niet bestaanbaar voor een Magtige nabuurige Mogendheid, wierd zulks nog minder, wanneer door de Zee-magt te vergrooten de Land-magt verkleind wierd, ja het was even zo goed als of wy het Land open zetten, voor de eerste Vyand de beste, om 'er met *Kouzen en Schoenen in te loopen*, en tot in het hart van het zelve

door

door te dringen. Het geen in zulk een geval, (dat God hoop ik verhoeden mag) nog erger voor de Commercie zoude zyn, alzo den Vyand reeds in 't Land zynde, 'er dan weinig luſt over zoude blyven, om den Koophandel door te zetten, want om de onkoſten van Vyf-duizend Man Zee-volk, door het verminderen van de Land-Militie goed te maken, diende 'er een vermindering van Vyftien-duizend Man Land-Troepen plaats te hebben, ten minſte als men de Staaten der Onkoſten van Oorlog nagaat, die duidelyk aantoonen, dat Vyftien-duizend Man Land-Troepen, nog zo veel niet komen te koſten, als Vyf-duizend Man Zee-Volk. Ik wil niet twyfelen, of al wie dit leeſt, ja zelfs den Schryver der vier Brieven, of alle zeg ik zullen zy moeten bekennen, dat Vyftien-duizend Man Land-Troupen een al te kleine Krygsmagt voor de veiligheid deezer Landen zou zyn.

Neen, ik ben van een ander denkbeeld, en zou eer willen gelooven, zullen wy ontſaggelyk in de oogen van onze Nabuuren worden, dat wy zelfs eer meer dan minder Land-Troepen behoorden te hebben, als deeze Staat thans in dienſt heeft. Het geen myns bedunkens zeer wel te doen is, en waar over ik, zo den Hemel my het leeven ſpaard, en eenige goedkeu-

ring

ring over dit Plan moog wegdraagen, voorneemens ben, als ik in de Aanſpraak van Zyne Doorl. Hoogh. gezegd heb, nader myn gedachten te uiten.

Na dat den gem. Autheur der vier Brieven deeze eerſte voorſlag, tot aanwyzing der middelen, daar een blyvend Zeemagt uit betaald kon worden, volgens zyn Ed. ſtellingen gedaan heeft, gaat hy voort op dezelve Pag. 64. in de vierde Brief, zegt: *Maar ik heb te veel toegegeeven, volgens de kleine inzichten, die ik nu reeds van de zaaken gekreegen heb, is dit geheel en al onwaar* (te weeten dat 's Lands middelen niet toereikende zyn, om een blyvende Zeemagt te onderhouden.) De redens van deze onwaarheid is, volgens den Schryvers gevoelen, dat 'er geen 40000 of 30000, geen 10000, ja zelfs geen 6000 Man noodig zyn. 'Er moeſt ſlegts een vaſt blyvend Lichaam, al was het maar Vyf-duizend Man plaats vinden, dat volgens zyu Edele ſtelling op lang geen vyf Millioenen Guldens in 't Jaar bedraagen zouden, Officieren Scheepsbehoeftens, alles by een gerekend. Zyn Ed. gaat voort, en zegt: *Stel eens vier Millioenen. Stel eens dat die 'er niet waren. Zo gering als onze Zeemagt thans ook is, zal zy echter nog al drie Millioenen, en zelfs*

meer

meer koſten. Miſſchien anderhalf of twee Millioenen daar by gevoegd, dan zou 't 'er zyn. Hier op doet zyn Ed. een vraag, of die ſom, als 't op iets aankomt, daar de veiligheid van afhangt, zulk een onoverkomelyke zaak zou zyn? Hy antwoord neen, (en ſtelt wyslyk) *de Koophandel mag niet bezwaard worden.* Doet verders een vraag, of *in zulk een Land, zo overvloeijend van Rykdommen als het onze is, in 't rykſte Land van Europa, geene drie of zelfs vier Millioenen Jaarlyks te vinden zyn.*

Geſteld zy waren 'er niet, oordeeld zyn Ed. moet 'er zo lang gezogt worden, dat men die vind. Hy wil hebben dat elke Provintie haar Finantie-Wezen onderzoekt; en dat ſcherp en ſtreng, zonder aanzien of Familie-belang toezien, of 'er onnoodige uitgaven plaats hebben. Het nut of de ſchadelykheid van vyf Admiraliteiten, en voorts honderde kleinigheden, die te ſamen genomen groote ſommen uitmaken, op de weegſchaal van het Vaderlandſch welzyn, wierden by het Aas afgewoogen; waar na zyn Ed. zegt: *Ik zweer U, zo overtuigd ben ik 'er van, Ik zweer U, dat men dan nog wel rykelyk de vereiſchte Millioenen en miſſchien zelfs nog meer zal vinden. Maar men zal all' dien boedel nog wel niet eens behoeven onder den voet te haalen:*

len: zy zullen gevonden worden, als men maar eene rechte wil en moed heeft om ze te zoeken (*). By het einde dezer reden tekend den Schryver de

(*) „ Een onderwerp van zulk een ernſtig en hoog
„ aanbelang, als deeze Brief verhandeld, mag ik met
„ geene menſchlievende droomen opſieren. — Zie
„ hier evenwel ééne. — Zyn 'er niet honderde van
„ ryke Lieden in ons Land, die van 20 tot 50000,
„ ja zelfs tot 100000 Guldens, ja zelfs miſſchien meer
„ vaſte Renten Jaarlyks hebben? Zouden 'er onder
„ die groote menigte niet zeer veele waare Patriotten
„ zyn? Zouden die waare Patriotten dan niet te ſa-
„ men iets konnen te weeg brengen, waar door zy
„ en hun Nageſlagt voor altoos, zo lang de Republiek
„ ſtond (en dit zou haar helpen vereeuwigen) be-
„ roemd en de welluſt der Natie en de wonderen der
„ Waereld bleeven? — Als zy eens het vyftigſte,
„ zeventigſte, of zelfs maar het honderdſte gedeelte
„ van hun Kapitaal ſchonken aan het Vaderland tot
„ eene blyvende Zeemacht, wie weet welk eene ge-
„ weldige ſomme vaſte Renten dit Jaarlyks wel zou
„ uitleveren? Zoude zulk eene onſterflyke edelmoe-
„ digheid onmooglyk zyn? Zoude zulke gelukkige
„ ſtervelingen daar door iets van de aangenaamheden
„ dezes levens, welke zy vol op genieten, behoe-
„ ven te miſſen? — Gy! die 50000 Guld. vaſte Ren-
„ ten hebt, zo gy een 50ſte deel voor altoos aan 't
„ Vaderland afſtond; zoud gy met 49000 Guld. min-
„ der gelukkig, minder aanzienlyk zyn? —

de Noot aan, die ik op deze voorige pagina 20 met een ſterretje aangetekend heb laten volgen.

Ik zal my over deeze tweede ſtelling der Schryver van de vier gedachte Brieven, in zo verre zyn Ed. meend, dat 6000 Man genoeg voor een blyvende Zeemagt zou zyn, niet verder uitlaten, als enkel dat het zelve veel helpen zoude, eensdeels om dat wy dan altoos geöefend Volk hadden, en ten tweede Hun Ed. Mog. by elk Schip dat in dienſt wierd geſteld, zo veel moeite niet zoude hebben om die te bemannen. Wat de Rekening aangaat van vier Millioenen zal ik mogelyk in dit myn Plan ockazie vinden, om aan te toonen of dezelve goed gemaakt is. Doch het derde, namentlyk daar den Schryver ſtelt, *zy waren 'er niet te vinden*, dat dan elke Provintie haar Finantie-Weezen onderzoeken moeſt, is iets dat myns bedunkens vry wat bedenk vereiſcht, niet om dat ik oordeel, dat het geen goede zaak zou zyn, in tegendeel ik vind deeze ſtelling der Schryver met de billykheid en de reden ſtrookende; maar ik zou van gedachten zyn, dat om de hoek van Familie-Belang, en al zeide ik eigenbelang daar by, die ſommige Provinties hebben, dat de Admiraliteits Collegiën verdeeld blyven, te boven te zeilen al vry dikwils gelaveerd zoude moeten worden, en miſ-

ſchien

ſchien door een al te ſteevige wind gedwarsboomd, men verpligt zou zyn de Steeven te wenden, na de plaats daar men van daan gekomen was.

De laatſte voorſtelling der Schryver, die hy in de aangehaalde Notule, alhier op pag. 20. geplaatſt, doet, wegens het Geld ſchenken dat zyn Ed. oordeeld plaats te kunnen vinden, dat zulks door de Ryke Lieden zou gedaan worden aan het Vaderland, zoude ik niet beter kunnen overlaaten om te beantwoorden, dan aan Hun, daar myn vierde Aanſpraak aan luid, te weeten, aan de Heeren Beſtierders der Oeconomiſche Maatſchappyen, die ik niet en twyfel, of zullen reeds tot hunne leedweezen meer dan hun lief is verneemen, hoe veel ſpel het geeft en hoe veel moeite het veroorzaakt, om de Ryke Lieden, daar onze Schryver van meld, over te haalen, dat zy deel in de Heilzame Maatregelen neemen, welke die yverige Vaderlanders aanwenden ten nutte van dit Gemeenebeſt.

Wel is waar, men vind 'er vermogende Lieden onder, die niet wygerachtig zyn de behulpzame hand te bieden, maar hoe? niet met die kragtdadige hulpmiddelen, of zulke groote ſomme Geld te waagen als 'er wel behoordé te zyn,

zou

zou het huishoudelyk bestaan der Nederlandsche Fabricquen Floreeren als wel eer. Nochtans is het met het Geld der Deelneemers in deeze nuttige Maatschappyen geheel anders gelegen, als met de sommen, die den Autheur der vier Brieven veronderstelt, alzo op het geschootene aan de Maatschappyen geen kleine hoop is, dat de Deelneemers niet alleen hun uitschot, maar zelfs met een behoorlyke Interest daar en boven wederom zullen krygen, en nogthans met dit alles ziet men de vermoogende Lieden, maar flaauwlyk en met weinig Geld tevens daar in te wagen, deel neemen.

Dus besluit ik, en waarlyk met grond, hebben de Ryke Lieden hun Geld te lief om te resiceeren, daar nog hoop toe is, om met winst weder te krygen, veel minder zullen zy gezind zyn, om het vyftigste, zeventigste, ja zelfs maar het honderdste gedeelte van hun Kapitaal aan het Vaderland te schenken. Den Heer Schryver, hoop ik, neemt het my niet kwalyk, dat ik dit zyn voorstel wel degelyk een menschlievende droom noem, daar wy dwaas aan zoude doen om op te betrouwen, want ontwaakende, is 'er geen twyfel aan, of wy waren bedroogen.

Doch dit neemt 'niet weg, dat den Patriottische

ſche Schryver, door deeze Menſchlievende Droom aantoond, door welke yverige welmeenende Ziel hy voor het lieve Vaderland is ingenomen. — Anders was het zyn Ed. niet mogelyk zulke denkbeelden van Edelmoedigheid te formeeren, die hem de achting van alle waare Nederlanders waardig maken.

Het heugt my, dat ik meer dan eens zulke ſoortgelyke Menſchlievende Droomen ter Drukperſſen heb gebragt, maar nooit nog gezien dat dezelve van Effect geweeſt zyn, ſchoon 'er onder waren, die door Magiſtraaten niet kwalyk wierden genomen, en hun Ed. Gr. Achtb. aanneemelyk ſcheenen voor te komen.

Het luſt my, om de byzondere achting, die ik voor die by my onbekende Schryver der vier Brieven gevoel; de grondoorzaak, waar deeze zyne Menſchlievende Droom uit voortſpruit, eens na te ſpooren. Zyn Ed. vertrouw ik heeft van *God* die genaden bekomen, van een recht zuiver Patriottiſch hart te bezitten, welke het welzyn van het Vaderland hooger waardeert als zich zelfs, ja tien Levens — laat ſtaan Waereldſche ſchatten bezittende, dezelve weetende dat hy het Gemeenebeſt nuttig kon weezen, gaarn daar voor zouden willen opofferen. Na dit zyn hart meet hy ook alle anderen hun hart

af,

af, en denkt dat de Edelmoedige zugt, om door een weinig Geld eeuwig by de Nakomelingen te leeven, zo niet by alle, ten minste by verscheide Ryke Lieden plaats vind.

Ik zeg, den Schryver is my onbekend, dit is waar, — maar is hy Ryk, — behoeft hy om deze waarheid van myn gezegdens te bevinden niet meer te doen, als slegts een voorganger te zyn, wanneer zyn Ed. zal zien in zyn meening bedroogen te weezen. — En is hy geen Man van Schatten, zo twyfel ik niet of zyn Ed. is reeds overtuigd, hoe weinig klem zyn project op de harten van onze Nederlandsche rykdom gemaakt heeft. Die het wel doen zoude kunnen betoonen 'er geen lust toe, om een honderdste gedeelte van hun schat weg te schenken. En die geen vermogens hebben, al was hun hart nog zo goed, ontbreekt het aan de magt, somma zo blyft de zaak agter weegen, en niemand is de eerste.

Ik zoude durven veronderstellen, dat den Schryver geen schatryk Man is, als vast geloovende dat zyn Ed. anders de eerste zou zyn, die tot deze Edelmoedige daad aanleiding gaf, want in een Ziel, daar die Consepten huisvesten, mankeerd geensins de wil om een Voorganger te zyn. Doch wat baat dat? — Ik voel

 me-

mede wel dat ik vermogens bezittende, geen honderdste gedeelte, maar zelfs de helft van het geen ik bezat afstaan zoude, doch alzo ik geen honderd, geen vyftig, geen dertig, geen tien, ja geen duizend en nog vry minder Guldens ryk ben, kan myn hulp weinig nut doen, al bied ik my als de eerste Voorganger tot zulk een Loffelyk stuk aan, want wist ik dat zulks helpen zoude, ja gaarn, al wat ik in de Waereld bezit, wil ik met vreugd ter Dispositie van een Vaderland geeven, daar ik myn laatste druppel bloed voor over heb. — Doch nog eens, — dit alles kan niet helpen. — En het komt my voor, dat deeze voorstelling, om de Onkosten van een blyvende Zeemagt uit de geschenken der Ryke Lieden goed te maken, even zo min aanneemelyk is, als de andere voorige, die den Schryver der vier Brieven doet. Dus zal men een Gebouw van die Natuur, als tot een blyvend Zee-Weezen vereischt word, oprichten; en de noodige Materiaalen krygende, dit alles kunnen betaalen, moeten 'er andere middelen uitgedacht worden, als door de gem. Schryver der vier Brieven, en tot nog toe myns weetens door meer andere Vaderlanders, die hier over geschreeven hebben, gedaan is.

Ik hebbe bevoorens aangetoond, dat onze Nederlandsche Natie meer 'geinclineerd is voor de

Zee-,

Zee-, dan voor de Landsdienſt, het welke geenſins vreemd is, alzo de natuurlyke ligging van ons Land daar aanleiding toe geeft. Doch alzo deze onderzoeking principaal zich over het Gemeen uitſtrekt, daar wy onze Matrozen en Zee-Soldaten uit haalen moeten, zo zal het niet ondienſtig zyn een treetje hooger op te klimmen, om de aard der vermogende Lieden, en voornaamlyk die der Nederlandſche Renteniers te beſchouwen, doch alvoorens zal ik een ſtap agter uit doen, tot de tyden van *Claudius Civilus*, om te bewyzen wat de grootſte dryfveer geweeſt is, die de Batavieren tot die Glorieryke Stand verheven heeft, daar wy ons nog in zien.

Het is by alle, die eenigſins beleezen zyn bekend, hoe de oude Batavieren, lange tyd voor zy het Juk van Romen afgeſchud hadden, niet alleenlyk Cynsbaar aan de Romeinen waren, maar zy ook ten hunne Dienſt in den Oorlog, als dappere Krygshelden gebruik van hun maakten, dit ging onder de Regeering van verſcheide Keizers tamelyk wel, en zo lang de Batavieren hunne betaaling van de Romeinen kreegen, verdroegen zy veel, doch zo gaauw haperde het hier niet aan, of zy weigerde de Roomſche Staat hun byſtand, waar uit een geweldige Oorlog

 ont-

ontstond (*), en waar in de Batavieren gecommandeerd door hun Oversten *Claudius Civilus*, de Zeegen op de Romeinen bevogten, en niet eer Vreede maakte, voor dat Romen hun voor een vry Volk verklaarde. Doch de vryheid, hoe een Edele zaak! was geensins het eenigste Artykel dat *Civilus* bedong; daar wierd wel uitdrukkelyk by gespecificeerd, bevryd te weezen van voortaan zulke zwaare Cynsen niet onderworpen te zyn; en boven al, zo dat wanneer de Batavieren voortaan in den dienst van Romen gebruikt wierden, men hun, volgens accord, daar prompt voor betaalden. Ik twyfel niet, of zy, die de Oorlogen tusschen de Romeinen en Batavieren met aandagt geleezen hebben, dezelve herdenkende, of zy zullen moeten bekennen, dat het niet alleen om de Vryheid, maar ook wel om het Geld — om het eigen belang is geweest, daar onze Voorvaders om gevogten hebben.

Hunne Nazaaten, ten tyde deze Landen door Gra-

(*) „ Die van deeze tyden van Claudius Civilus „ grondige onderrichting wil bekomen, wyze ik tot „ de Vaderlandsche Nieuwstyding-Lezer, een Werk „ dat 52 Vertoogen vervat, en by den Uitgeever van „ dit Plan voor 3 Guld. 18 st. te bekomen is.".

'Graven geregeerd wierden, toonde niet minder zugt tot Geld; de Nederlandſche Hiſtoriën doorbladerende, zal men gaauw beſpeuren, dat deze Volkeren, ſchoon men hun vry wat in hun Privilegien en Vryheden beſnoeiden, zulks lang met een groote verdraagzaamheid door ſtonden, doch zo gaauw den een of ander Graaf toelag, om door knevelary van ſchattingen de Onderdaanen te drukken, en zich meeſter van een gedeelte hunner bezittingen te maken, toefde het niet lang, of de Grooten eerſt, en vervolgens de Gemeenen, ſtaken hun hoofden op, en veelmaalen wierd zodanig een Graaf door zyn eigen Onderdaanen het Land uitgeboend. Zaaken, die altemaal zonneklaar aantoonen, hoedanig de Nederlandſche Natie altoos aan het Geld heeft gekleeft.

De Spaanſche Oorlogen geeven hier nog een ſterker bewys van. Na dat de Hertoginne van *Parma* haar bediening, als Gouvernante van deze Nederlanden neêr gelegd, en den Hertog van *Alva*, een Bloeddorſtig en Wreed Menſch, dezelve aanvaard had, kan men in 's Lands Geſchiedeniſſen zien, ſchoon de gem. Alva meer dan 18000 Zielen door Beuls handen had doen ſneuvelen, en hy zich niet ontzag, om alle verfoeijelyke wreedheden te laten uitvoeren, dat

hy echter niet tegenstaande al dit, by sommige nog in achting was en bleef, tot zo lang hy met de ongewoone schatting van de 10. Penning voor het licht kwam, doch zo gaauw wierd dit niet gedaan, of de kans verkeerde voor hem. Ja! zelfs de Roomsche Geestelykheid, tot dier tyd toe, al door nog voor hem genegen geweest zynde, als in zyn Persoon iemand beschouwende, die hun Religie zogt voort te planten, verlooren direct hunne achting, die in zulk een haat veranderden, dat zy hem zelfs niet ontzagen, en voornaamlyk in *Amsterdam*, (niet tegenstaande die Stad een der laatste was, die de Spaansche zyde verliet) om van de Publicque Kansels in al de Kerken, den Hertog voor een Tyran en Overtreeder van Recht en Billykheid opentlyk uit te schelden, het welk die gevolgen had, dat hy zo wel de Roomsche als de Onroomsche tot Vyand kreeg, zo dat het niet lange vertoefde, of *Alva* bevond, die de Nederlanders aan hun Geld komt, het even zo goed is, of men hun het Leeven afeischt. Ik denke dat niemand my bedisputeeren zal, of deze genoemde heffing van een afgeperste tiende penning mag wel onder meer andere redens als de hoofd-oorzaak aangemerkt worden, dat alhier het Spaansche Juk van de schouders gewurpen

wierd.

wierd. — Derhalven willen wy met de Naam pronken, dat wy de Dapperheid en Oprechtheid, daar onze Voorvaderen hun beroemd door gemaakt hebben, van hun overërfde, en wy dezelve nog na volgen, zo laat het ons niet verdrieten, als men tot ons zegt, wy ook hun Navolgers betoonen te zyn, in het beminnen van het Geld, en daar zo ſterk op ſtaan, als eenige Natie ter Waereld. — Altemaal, zo het my voorkomt, klaarblykelyke bewyzen, dat de Nederlanders hunne aard niet geſchikt is om hun Geld weg te ſchenken.

Menig eene zoude mogelyk denken, dat zo als ik hier de aard van myn Landsgenooten beſchryf, dezelve weinig tot hunne Eer ſtrekt, doch juiſt is het tegendeel waar, de begeerte na Rykdommen, het najaagen na Schatten, de luſt om die verkreegen hebbende, dezelve door ſpaarzaamheid te behouden en te vermeerderen; hebben wy naaſt de Zegen van *God* onze grootheid aan te danken, daar wy deeze Republicq toe geklommen zien, en waar in dezelve thans is. —

Want hadden onze Voorvaders geen begeerte na Schatten en Rykdommen gehad, en maar als veel andere Natiën zich in hun eigen Landen met de Akkerbouw vergenoegd, nimmer hadden

den zy zulke onderneemingen gedaan, om de Schatten van Ooſt en Weſt tot deeze Landen over te brengen; en welke vrugten wy nog te danken hebben aan de zugt na Winſt, met hun Geld te doen. Deeze zugt na Winſt, vond onder onze Voorouders plaats, zy doet het ook nog onder ons, Ja zy is zelver nuttig, — en zo nuttig, dat was die zugt 'er niet, zo zoude gaauw de Koophandel, daar wy ons beſtaan van moeten hebben, in duigen vallen; daar in tegendeel de zugt tot Winſt onze Handeldryvende Inwoonders aanſpoord, onderneemingen van gewigt, ja zelfs van gevaar te doen, en daar het Land wel van vaart.

Daar om, zo men een *Plan* of *Plannen* wil vervaardigen, in hoope dat het zelve in deeze Republicq goede gevolgen zal hebbeen, zo moet het na de Natuurlyke overhellende aangebooren aard der Nederlanders geſchikt zyn, en tevens gepaard gaan met een ſecuur vooruitzicht, dat zy, die hun Geld daar in waagen, het zy Rentenier, Koopman of wie hy weezen mag, geen het minſte gevaar loopen het zelve te zullen verliezen, maar in tegendeel een ſoort van Securiteit daar in kunnen vinden, die hun verzekerd, zy nergens veiliger en met meer winſt hun Geld kunnen uitzetten, als in het geene ik

de

de Eer hebbe, in dit myn *Plan* niet alleen, ten nutte myner Tyd- en Landsgenooten, maar ook ten voordeele van des 's Lands Schatkiſten, en ten behoeve van een blyvend Zee-Weezen voor te dragen. *Biddende daar toe den Hemel my de noodige vermogens ſchenkt.*

Ik weet en houde my zelve overtuigd, dat zal ons Land op een blyvende Zeemagt mogen hoopen, een zaak van zulke groote aangelegentheid! de *Voorzienigheid* daar in mede moet werken, even als dezelve gedaan heeft by het oprechten der *Unie*, tot *Utrecht* geſlooten, welk *Plan* wy zien, dat zonder merkelyke verandering tot heden toe ſtand houd.

Wel is waar, zo men de Menſchelyke medewerking eenige kragt mag toeſchryven, dat als dan het Wys, bedaard en ryp overleg der Hooge Machten, beneffens de hulp en het gezag des Stadhouderſchap, zeer veel daar aan toegebragt hebben.

Het is wederom *God*, in de eerſte plaats, die als werktuigen in zyne handen, onze Hooge Machten en zyne Doorl. Hoogheid moet gebruiken, zal dit myn *Plan* gelukken.

Het is bekend, Ja meer als bekend, dat onze Republicq zich, betreffende deszelfs Schatkisten, in geen Eeuwen in zulk een voordeelige

ſtaat

ſtaat zich bevonden heeft, als heden. Getuigen is hier van de geduurige afloſſing van 's Lands Obligaties, dat genoegzaam aantoont, dat de Schatkiſten alles behalven leedig zyn. Onbedisputeerbaar is het, dat zulks voor het Land zelve een heilzaame ſtaat is.

Doch of deeze Rykdom des 's Lands in alle opzichten wel voordeelig voor een ieder Inboorling en Inwoonder, Ja, voor het Land zelfs genoemd kan worden, daar twyfel ik zeer hart aan: —— Wat zeg ik? —— daar behoef ik niet aan te twyfelen, en zeg volſtrekt uit, de Rykdom des 's Lands in veel opzigten een Neeringloosheid by den Onderdaan verwekt, het geen ik gereed ben te bewyzen, met de Schatryke Renteniers of Capitaliſten, die zich in dit Land bevinden.

Alzo veele van hun, die altoos ruim en breed gewoon zyn geweeſt, (en zulks ook hebben kunnen doen,) van hun Inkomſten te leeven, door het afloſſen der Obligatiën, zich tot dien ſtaat gebragt zien, dat miſſchien eenige van hun de helft van hun Geld renteloos moeten laten leggen, en derhalven zo zy niet van hun Hoofdſommen willen verminderen, onder hun aanmerkelyke ſommen, die leedig leggen, zitten te zugten, als geen raad weetende dezelve uit te

zet-

zetten, daar die veilig zyn. Om dezelve buiten 's Lands te zenden, merken de voorzigtigste en verdoorziende aan, als een haggelyke zaak, hebbende reeds proef gehad aan *Vrankryk*, en verscheiden nog niet buiten gevaar zyn, betreffende *Engeland*, daar de tyd zal moeten leeren hoe het mede af zal loopen. Om aan particuliere Kooplieden, hier te Lande woonagtig, het Geld uit te zetten, word mede voor gevaarlyk geöordeeld; en geen wonder, alzo door de menigvuldige Falissementen het Crediet voor het grootste deel gekraakt is, en men menigmaal ziet dat zy, die de kunst verstaan, om door een Banqueroetje na de mode, en vervolgens voor eenige weinige per Centen te ackordeeren, ja zelfs somtyds voor één, —— wat zeg ik? —— vóór één half per Cent, de Geldschieters deerlyk bedriegen.

In zulk een staat bevinden zich thans onze Renteniers, en hebben zy zich reeds Jaaren bevonden: Want hadden zy weg geweeten om het Geld binnen 's Lands te beleggen, nimmer had *Engeland* zulk een aanmerkelyke som van byna 60 Millioenen Sterlings (dat men zegt het bedraagt, volgens een Lyst daar van, opgemaakt door Milord *North*) uit deze Republicq gekreegen. Zy zouden ook geensins hun Schatten na

Duitsch-

Duitschland gezonden hebben, tot goedmaking der kosten van de zogenaamde Zilver Mynen, waar van het vooruitzicht, schoon de Geldopneemers het breed opvyzelen, zeer gering is, ja het my niet ontschieten zal, na het geen my daar van verhaald is van iemand, die het behoord te weeten; zo de geenen, die daar Geld in geschooten hebben, met Hoofdsom en Renten zo veel duiten te rug krygen, als zy Goude Ducaten hebben uitgeschooten.

Men zoude kunnen zeggen, dit alles is de Capitalisten hun eigen schuld, en zy konden hier te Lande haar Geld nutter besteed en uitgezet hebben, met de Vaderlandsche Maatschappyen, tot voortzetting der Nederlandsche Fabricquen, de hand te bieden. In veel opzichten is dat waar, maar waar komt het door, dat zulks niet geschied is? —— Ik zal het uw zeggen, onze Landaard, en voornaamlyk veele van onze Rykdom, is vervreemd van hun oude Zeeden, de Pragt, Weelde en overdadige manier van na de *bon ton* te leeven, heeft hun oordeel bedurven, zo dat het maar weinigen zyn, die om het algemeen profyt van het Gemeenebest denken, geen moeite schorten, maar eerder verkiezen, als Lui- en Lediggangers hun dagen te slyten, om hier toe te geraaken en vol te houden, wagen

gen zy het, hun Geld hier niet kwyt kunnende worden; op een fecuuren voet, door de hooge Intereft bekoord, het aan vreemde Potentaaten te betrouwen, daar het veeltyds nog wel zo onveilig is. Hier van heeft men een klaare blyk gezien, nog korts geleeden, aan de Spaanfche Geld-Negotiatie, op het Canaal van *Murcia*, blykt daar niet aan, dat wy wel van oordeel fchynen beroofd? van weder met menigte daar deel in te neemen: En dat in een tyd, daar wy alle momenten gedreigd worden, een Enorme klap voor deze Republicq aan *Engeland* te krygen?

Doch ik weide hier te ver uit, alzo ik maar voorneemens ben aan te toonen, dat de Rykdom van 's Lands Schatkiften nadeelig voor de Neering en Handteering dien volgens voor het algemeen is. De Rentenier zyn Geld niet kwyt kunnende worden, als met het voornoemde Hazart, moet het zelve leedig laten leggen, zo dat het hem geen Renten opbrengt, en hem het middel benoomen word daar van te kunnen leeven. Want neemt hy van de Hoofdfom verminderd het Capitaal, echter hy moet leeven, nogthans in het genoemde onzekere wagen geen genegentheid hebbende, als van andere, die aanmerkelyke fommen in de Engelfche Fondfen be-

zit-

zitten, hoorende dat zy wel wenſchten hun Geld daar uit te hebben, beſluit hy het zelve leedig te houden. Maar wat doet de Rentenier? hy weet, hoe meer hy verteerd, hoe meer zyn Hoofdſom minderd; hy maakt een overſlag, hoe veel Geld 'er nog van hem uitſtaat, daar hy op af kan, en van welkers Rente hy verzekerd is; en daar hy te vooren onbekommerd, om niet te zeggen ſplandiet, heen leefden, begint hy nu te Rekenen, ziet by het ſlot zyner Rekening, dat wil hy op de oude voet voortgaan, verpligt zal zyn van zyn Hoofdſom te neemen, en gevaar loopt alles te verteeren; om zulks te verhoeden veranderd hy zyn Huishouding, houd minder Bedienden, Paarden en Rytuig, de directie en uitgaaf der Huishouding ſlaat hy naauwer gade, doet geen uitgaven van Kleedy, en wat dies meer is, als by uiterſte noodzakelykheid. —— Ik zal niet behoeven aan te toonen, dat deze Spaarzaamheid een groote verſlapping in de Neering en Handteeringen veroorzaakt, want ik denk dat ieder met my greetiglyk zal toeſtemmen, als ieder een niet meer in onze Republicq Kogt, liet Maaken of liet Bouwen, als de hoogſte noodzakelykheid vereiſchten, duizende van Winkeliers Banqueroet en tienduizende van Ambagtslieden zouden moeten leedig

gaan,

gaan, Ja zeer gaauw de geheele Commercie stil en werkeloos zoude geraaken.

Dat het aflossen der Obligatiën ook niet in alle deele profytelyk voor des 's Lands Schatkisten zelfs is, bewys ik uit de gevolgen van het voorige; want vind de Neering- en Hanteeringloosheid in een Land plaats, doordien de Capitalisten verpligt zyn spaarzamer te leeven, als te vooren, zo mist vooreerst het Land de Inkomste die zy aan Conzumptie welke 's Lands en Stads lasten opbrengen uitzuinigen. De Winkelier, Ambagtsman en vervolgens de geheele Commercie hier door lydende, en zo veel niet profiteerende als wel te vooren, kunnen ook zo veel niet verteeren, behelpen hun mede zo zuinig als zy kunnen, allemaal schaade voor 's Lands Inkomsten; daar in tegendeel, gaat het de Capitalisten goed, Zy ruimer leeven, meer koopen, laaten maaken en breeken, waar by het Algemeen deszelfs voordeel vind; en de winnende hand de Milde Hand zynde, ook meer profyt aan de Schatkisten des 's Lands opbrengen.

Al dit heb ik rypelyk overwoogen; en alzo ik niet gaarne in het onderzoek wilde treeden, als oordeelende dat my zulks als Onderdaan niet gevoegd is om in het geheim te deelen, of 's Lands middelen wel toereikende zyn een blyvend Zee-

Weezen te onderhouden, heb ik beslooten myn Plan aldus in te richten, dat het Land de middelen die het thans bezit, niet behoeft te bezwaaren met meerder uitgaaven daar van te doen dan tegenwoordig; Ja, dat de Hooge Magten zelve voort kunnen gaan, de oude Obligatiën die tot 's Lands lasten leggen, af te doen; en met dit alles de Capitalisten en Renteniers te ontheffen van het verdriet daar zy onder zugten, om zich verplicht te bevinden, met hazart hun Geld uit te zetten of het zelve leedig te laaten leggen.

Zie hier wat myn Plan of Project is, daar ik een blyvend Zee-Weezen uit haalen wil.

De Historiekundige onzes Vaderlands, Ja, by na alles wat leezen kan, en die dat zelve al ontbreeken, hebben de meesten doch wel hooren verhaalen, hoe dit ons Neerlands Batavia of deze Republicq uit een grondelooze moeras, daar hier en daar een hoogte was haar beginsel heeft genoomen, en door de vlyt onzer Voorvaderen tot die staat is gekoomen, daar wy het thans in zien.

Wat zeg ik, laaten wy slegts 172. Jaaren agteruit gaan, schoon toen reeds voor een ryk Land vermaard. Wat waaren echter toen nog som-

fommigen onzer Provintiën en voornamentlyk het nu zo magtig Ryke Noord-Holland, immers niets in vergelyking van nu. Daar men thans Overheerlyke en Verrukkelyke Landsdouwen en graazige Wyden ziet, vervuld met het schoonste Hoorn, Wol- en ander Vee, zag men ter dier tyd rondsom niet dan Meiren en Wateren, die, behalven andere schaaden menigmaalen de omliggende Steeden en Dorpen met Stormwinden als anderzins in de grootste ongelegentheid bragten; daar men die nu tot Land gemaakt zynde, als de Schatkameren van Noord-Holland mag aanmerken, die 's jaarlyks considerable, Ja! ongelooflyke groote Sommen aan dit Gemeenebest, deze onze Republicq opbrengen, zo dat men die bedykte en drooggemaale Landen met recht de Goudmynen der Zeeven Verëenigde Provintiën mag en kan noemen.

Ik geef het uw myn waarde Landsgenooten eens in bedenk, hoe veel of deeze Zeeven Verëenigde Provintiën nu of voor 172. jaaren magtig verrykt zyn. Wat al Land hebben wy gewonnen? Als daar is vooreerst de *Beemster*, die aan zuiver land groot is 7545. Morgen, de *Purmer* groot 3000. Morgen, de *Wormer* groot 1790. Morgen, de *Schermer* groot circa 6000. Morgen, de *Enge Wormer* groot 190. Morgen, de *Schalsmeir*

 75.

75. Morgen. Deze 6 bedykte en drooggemaalen Meiren bedraagen alleen met elkander reeds 18600 Morgen zuiver land. Neemt nu eens in confideratie hoe veel Meiren het geen te vooren Waters waren, daar men geen nut van had, als een weinig Visvangst, en dat by lang dat profyt niet opbragt, als nu het droog gemaalen is, het tam en wild Gevogelte Eenden, Hoenderen en Ganzen doen, die men aldaar in meenigte vind. Ik herzeg neemt eens in confideratie hoe veel Meiren behalven de zes voornoemden weleer in ons Land gevonden wierden, als daar was de Oude en Nieuwe *Zyp*, de *Bergermeir*, de *Boekelermeir*, de *Diepsmeir*, de *Daalmeir*, de *Slootgaard*, de *Wegmeir*, de *Woudmeir*, de *Bleekmeir*, de *Schaapskuil*, *de Bennemeir*, *de Oosthuizer-Braak*, de *Heere-Huige-Waard*, de *Schager-Waard*, de *Diemermeir*, de *Broekermeir*, de *Buikslootermeir*, de *Belmeir*, de *Braak* by *Medenblik*, de *Hoornsche Waal*, de *Starremeir*, en nog in menigte van andere kleine *Meiren* die alle op te noemen, de Leezers misschien verveelen zoude. Alleen zal het genoeg zyn te zeggen, dat men rekend na dat den Koning van Spanjen deeze Landen voor vry verklaard heeft, 'er ruim zo in Holland, Zeeland, Vriesland en andere Provintiën deezer Republicq

over

over de 100,000 Morgen lands bedykt is geworden, zonder daar onder te reekenen de drooggemaakte Landen die door het Turfbaggeren tot Water en nu wederom tot Land gemaakt zyn, en daar nog werklyk aan gearbeid word.

Ik zal niet behoeven te zeggen of te bewyzen dat het geene daar door des 's Lands Schatkisten 's Jaarlyks profiteerd aan de Verpondingen der Landeryen, zekerlyk in veel geld zal bestaan.

Doch dit is het eenigste profyt niet, die het Land van de drooggemaakte Meiren trekt, Neen de Schatkist heeft nog een veel grooter Inkoomen, als men aanmerkt hoe men hier in deeze Provintiën altoos gerust kan reekenen, ten minste op de Landen die uit Meiren droog gemaakt zyn, dat behalven de Paarden, Schaapen en Kalveren, ieder Morgen, één Hoornbeest Koe of Os voed, dus men met ruimte veronderstellen mag, dat het Land honderd duizend stuks Hoornvee meer voed, als toen alles nog Water was, voor de 100,000 Stuks Hoorn-Vee reeken ik vyf duizend Boeren, die het zelve bezitten. Deeze hebben weder hun Vrouwen, Kinderen, Knegten, Meiden, Arrebeiders; reeken ieder Huishouding de Boeren daar by, op 6 Persoonen die daar hun bestaan van hebben, dat is dertig duizend menschen te saamen; dat alles geef ik in bedenk', wanneer men rekend wat aan die 100,000 stuks

Hoornvee en 30,000 Menschen al annex is, zo met de Producten die daar van koomen, te bewerken, te verzenden en wat diens meer aangaat, of zulks niet wel aangemerkt mag worden als een der Zuilen daar deeze Republicq op steund? Ik zoude meenen van Ja, Welaan dat zo zynde, daar is nog een groot werk voor handen.

Geld is 'er in ons land geen gebrek, dat blykt, want zo gaauw word 'er geen nieuwe Negotiatie aangebooden, als 'er maar eenige doorzicht in is, al is het aan Vreemde Moogendheden, of wy zien hoe onze Capitalisten daar greetig deel in neemen, dus blyft de minste twyfel niet overig, zo hier een Canaal geopend wierd, dat zy hun geld zonder eenig Perykel konden uitzetten, en op 3 per Cent staat konden maaken, of het was met alle Vreemde Negotiatien gedaan. Ja het zoude my niet ontschieten, al zag men dat onze Capitalisten hun vreemde Actien zelfs met verlies kwyt maakten, Om hun geld daar uit krygende op secuurder voet in de Vaderlandsche Fondsen te besteeden, als wyzelyk zoudende begrypen, *die zich ver van zyn Goed bevind*, *is veeltyds dicht aan zyn Schaaden*.

Doch zal zulks gelukken, en zal het een goed effect hebben, dat de Capitalisten hun leedig leggend

gend geld op Intereft uitzetten, dienen zy als te dikwils bedroogen, daar een goede Borg voor te hebben.

Welaan, die Borg is 'er, en ik twyfel niet, zo Zyne DOORL. HOOGH. Hun Ed. Mog. ter *Admiraliteit*, de *Bewindhebbers der Oost- en West-indifche Comp.* de *Leeden* der *Oeconomifche Maatfchappyen*, en de Heeren *Kooplieden en verdere die belang by Neerlands Commercie hebben*, behaagen in myn Plan vinden, het zelve aan *Hun Hoog Mogende* de *Heeren Staaten Generaal* goedkeurden, met al de Voordeelen die daar uit te trekken zyn voor te draagen, of *Hun Hoog Mog.* zoude refolveeren, de Geldopneemers en Borgen te worden, voor zulk een Som als 'er tot een blyvend Zee-Weezen van aanzien benoodigd is.

Wy weeten, en het is helaas! meer dan genoeg bekend, welk een verfchriklyke Plats water de Haarlemmer Meir is. Deze Meir, heb ik het oog op, dat woedende Ondier welk reeds zo veel duizenden Morgentalen land verflonden heeft, wilde ik getemd hebben, door dezelve Droog te maalen, te Bedyken en vervolgens tot Vrugtdragende Weide en Koornlanden te maaken. Hunne Hoog Mogende als de Vaderen on-

ger Republicq, goed kunnende vinden, tot zulk een heilzaam en nuttig werk over te gaan, ben ik bereid aan te toonen, gelyk ik in dit Plan doen zal. Dat Hun Hoog Mog. niet alleen het noodige geld en zelfs meer tot oprichting eener vast blyvende Zeemagt zullen bekoomen, maar ook in ſtaat zyn, die zelve Magt op de lange weg te onderhouden.

Het is bewuſt, hoe veel Papier 'er reeds beſchreeven is door yverige Vaderlanders om deze voorn. Meir te bedyken en tot Land te maaken. Echter myns weetens heb ik nooit onder alle Schryvers 'er een gevonden, die beeter (ſchoon in een eenvoudige ouderwetſche ſtyl) en met ſterken grond van reeden, over het bedyken der Haarlemmermeir geſchreeven heeft, dan zeker Perſoon in de voorige Eeuw, met name JAN ADRIAANZ LEEGH-WATER, in zyn leven *Ingenieur en Molenmaker van de Ryp in Noordholland*, en wel in een Werkje voerende tot Tytel *Haarlemmer-Meer-Boek*. Het debiet welke daar van geweeſt is, als zynde Elfmaalen Herdrukt, getuigd genoegzaam hoe het by onze Landsgenooten getrokken is geweeſt, en zelfs nog dagelyks gezogt word.

Ik ſchaam my ook niet te bekennen, dat wat my-

myne uitreekening betreffende, de Haarlemmermeir in dit myn Plan aangaat, ik zeer veel uit de genoemde *Leegbwater* getrokken heb.

In de eerste plaats, veronderſteld deze groote Ingenieur, die aan verſcheide Meiren en Wateren, zo binnen als buiten 's Lands gearbeid en tot Land gemaakt heeft. Dat zo de voorn. Meir bedykt wierd, het een zeer nuttige zaak voor de Stad van Amſterdam zoude zyn, alzo hy van gevoelen is, dat de Brokken Land die dagelyks door de Meer verſlonden worden en wegſlyten, meeſtendeel door de Sluizen tot Spaarendam en het Huis ter Hart in het Y geraaken, en na alle gedachten 't op *Pampus* daar door hoe langer en drooger word, alzo de Zuiderzee zich daar in de breedte begeeft, zo dat de ſtroom 'er niet in ſtaat is, een ſcheuring of kil te behouden. De dagelykſche toevoer van Modder en Slyk uit de Meir in het Y, bewyſt hy nog klaarder, met aantooning, dat doordien de Zeegaaten van *Texel* en 't *Vlie* hoe langer hoe wyder worden, waar door wy (zo heeden geprezumeerd word) het veelmaalen zeer droog In en Voor de Laag van *Amſterdam* zien, zulks merklyk beeter (Ja misſchien in het geheel geen beleid van zou zyn) zo de Meir bedykt en tot land gemaakt was.

Gem. *Leegbwater* toond verder aan, dat 'er

geen Meir ooit in ons land gevonden is, die met zo veel goede en profytelyke hoedanigheden verzeld gaat, dan deeze Haarlemmermeir. Dit bewyst hy met deszelfs grootte, het geen over het geheele lichaam genomen, Considerabel veel in de kosten scheeld, dat het Land zo veel Roeden Dyks niet en heeft te onderhouden. Brengt de Beemster en meer andere Meiren tot Exempels by, onder allen de Beemster, welkers Ringdyk groot is in de rondte 10030 Rynlandsche Roeden, en aan gecaveld Land binnendyks bevat 7545 Rynlandsche Morgen, dat op ieder Morgen 1¼ Roed Dyks maakt. Hier tegen over steld hy de Wormer, die maar 1790 Morgen gecaveld Land groot is, en styf 2½ Roed Dyks op ieder Morgen heeft. Hy bevestigd dit zyn zeggen, met drie voorbeelden, daar ik het laatste en eenvoudigste van aan zal toonen, het welk hier in bestaat. Neemt een Ton die langwerpig van fatsoen is, vuld dezelve Ton tweemaal vol water, of ook met drooge Waaren, dat is het zelve, de Ton tweemaal geledigd zynde, zaagd dan de duigen regt in het midden door, en maak die dan in de wydte en rondte aan malkanderen tot een Tobben, wel oppassende dat de Kuiper de Bodem in dezelve Kroozing of Kimmen voegd, daar de kleine Bodem te vooren in geslooten heeft.

Giet

Giet als dan de quantiteit Water of drooge Waaren in gemelde Tobben, zo zal men bevinden, dat de duigen van één Ton nog meer kunnen bevatten, als te vooren twee Tonnen deeden. „ Om de waarheid hier van te beproeven, heb ik „ het gedaan, en gezien, dat *Leeghwaters* stel- „ ling goed en probatum is", om daar mede aan te toonen, dat hoe grooter een Meir, en hoe ronder die is, hoe profytelyker het voor de Landen binnens Dyks uitkomt.

De Haarlemmer Meir volgens de gem. Ingineur zyn schryven, steld hy 20000 *Morgen* groot te zyn, en in de ronte omtrent 16000 roeden te Bevatten, dat hy uitreekend op yder Morgen gekaveld Land zoude beloopen, ⅘ van een Roed Dyks, het welk 1⅘ Roed minder is als de Wormer.

Ten tweede zegt *Leeghwater* by bevinding te hebben, de Haarlemmer Meir meer goede eigenschappen bezit, als hebbende by het pylen bevonden, dat deze Meir een goede Kleygrond heeft, welker bodem 7, 8, 9. en meer voeten doorgaans dik is. Ook oordeeld *Leeghwater* is 'er geen Meir die beeter gelegentheid heeft, om het water te lossen dan deze Meir. Want de winden in Holland meest Zuiden, Zuid-West en Zuid-Oost wayende, zo zakt het water na

het

het Y en de Sluizen, alzo het dan meest altoos Laag water op het Y en in de Zuider-Zee is, verders is 'er na wensch ockazie om Sluizen te maaken, zo te *Spaarendam*, het Huis ter Hart als op meer andere plaatzen, hebbende ook veel minder Plemp-Werk na de grootheid van dien als andere klyne Meiren. En dat hy als geen geringe zaak aanmerkt, is de Ligging der Meir, dat de Burgers van *Haarlem*, *Leiden*, *Amsterdam*, &c. daar Landen bezittende, dezelve dagelyks zoude kunnen bezichtigen. Hy is ook van consept dat het Land het welk rondom de Meir legt, van veel minder prys is, als dat van de andere Meiren is geweest, zo dat het merklyk minder onkosten zoude zyn om aldaar een Dyk op te leggen.

De zwaarigheeden die zommige maaken, of misschien de grond der Haarlemmer-Meir als meer zand gronden ook Lek mogt zyn; verzeekerd *Leeghwater* van neen, om oorzaak dat onder het zand goede kley ligt, liggende gelyk booven bevonden is onder het Veen geen zand maar wel kley. *Leeghwater* geeft hier van verscheiden Exempels aan anderen Meiren gezien, hoe zulke gronden zeer goed bevonden zyn, en hoe dezelve behandeld moeten worden.

Dat de grond niet lek is bewyst hy verder, hoe groot deeze Meir is, men echter ziet dezel-

toe

toe vriest als andere waters, en men daar met Paarden en fleeden over mag gaan, waar men na toe wil, allemaal blyken van een digte bodem.

Wat de diepte der Meir betreft, zegt *Leeghwater* is doorgaande Negen Rynlandsche voeten of tien andere Hout voeten, koomende daar in over een met de Diepte der Kil van de Beemster en Schermer.

Hy doet verders een beschryving wegens de inrichting der Watermoolens, kleine Sluizen en Kruisvaarten, tot gemak der Huislieden door de Meir wanneer die bedykt en tot Land gemaakt is.

Tegen die zwaarhoofden, welke voorwenden als de Haarlemmer Meir bedykt, en tot Land gemaakt wierd, dat de Vaarwaaters van Haarlem en Leiden daar door ondieper zoude worden, toond *Leegbwater* contrarie aan, dat zulks anders gebleeken is, aan de *Beemster* en *Purmer*, alzo voor dat die twee Meiren nog Land waaren, de haven van Purmerend zo droog was, dat het moeite gaf 'er een ongeladen schuit door kwam, want de Wind Noordwest zynde, dreef de Modder en Slyk der Meir in de Haven, daar het uithaalen met de Beugel niet aan mogt helpen, alzo het met de eerste storm de beste weer vol liep, zynde het ook eeven het zelve gesteld

met

met een Oofte wind, betreffende de Modder uit de Purmer, de Haven van Edam en de doorvaard by Nek brengt Hy (als zeer gefondeerde) exempels daar omtrent by: daar nu na dat die Meiren door behulp van Watermolens fchoon en klaar water uit geleverd hebben, men diergelyke ondieptens niet befpeurd heeft, en de Modder eens uitgehaald zynde, vervuilen die Haaven, zelden of nooit. Derhalve oordeeld *Leeghwater* dat betreft de diepte of ondiepten der Steeden Haarlem en Leiden daar voordeel by te verwagten hebben, als dan gelyk nu dikwils plaats vind, de Scheepen met Koopmans Goederen gelaaden, met een hoog zuide Stormwind niet voor de Meir by de ton zoude behoeve te blyven liggen. Want een bekwame wyde diepe Canaal of Ringfloot van 16 of 20 Roeden wyd, of zo men die meerder of minder wyd oordeelde te moete weezen, om dezelve met half wind te zylen, verders een bekwaame Trekweg, zal veel grooter gemak voor Schippers en Kooplieden, en vaft veel vyliger zyn.

Van gelyke zal het ook dat voordeel aan Haarlem en Leiden geeven, daar zy nu uit de Meir vuil ftinkend water krygen. *Zo* zal de Meir tot Land gemaakt zynde, zuiver water opleeveren, als koomende daar niet in als dat 'er in regend,

en

en op een vaste Kley grond gestaan heeft, helder en klaar is; en aldus de gemelde twee steeden de Christalyne Stroomen der Ringsloot en het heldere Duinval dat aan de Westzyde van de Meir in de Ringsloot door verscheide Canalen komt zakken, in de beide Stads gragten mooge ontfangen. De Meir tot Land gemaakt zynde zullen niet alleen de omleggende Landen bevryd zyn, van de Hooge aanperzingen, maar de Stad *Leiden* zelfs, heeft ook nimmer gevaar te verwagte, dat de Straaten gelyk men dikwerf gezien heeft, met Noord-Ooste Winden onderloopen en met Noordweste Winden het water tot Haarlem in het Spaaren een voet 2 à 3 minder is als ordinair; waar door de Scheepen genoodzaakt zyn 3 à 4 dagen te moeten blyven liggen, totschaade der Koophandel.

Die tegenwerpen dat by een drooge Zoomer, weinig water in de Ringsloot zal weezen, antwoord *Leeghwater*, dat het nu het zelve is, want in drooge Zomers 'er doch niet veel water in de binnepolders of de Meir gevonden word.

Waar tegen hy het middel van contrarie deuren der Sluizen aan de hand geeft, als in Noordholland, daar men de Sluis of Duiker tot Zaandam en Nauwerna toelaat staan, om het water binnen te houden.

Zelfs is *Leeghwater* van consept, als 'er niets

als

als Regenwater en Duinval in de Ringfloot komt, dat de Brouwers van *Haarlem* en *Leiden* het zelve water zoude kunnen gebruiken om Bier van te Brouwen.

Het principaalfte van allen zegt de gem. Ingeneur. (*Dat ook waar is*) zo zoude wy door zulk een bedyking een Heerlyk en gezegend Land zien opdaagen, De Stad van *Haarlem* aan twee zyde met Duinen, en aan de Zuid-Ooft zyde met dit verflindend water omringd, waar door de Markt daagen niet veel zeggen willen, in tegenoverftelling als het zyn zoude, wanneer de Meir bedykt was. Die Stad als ook het Fraye doch lang Neering en hanteeringloos Treurig Leyden, die Getrouwe Stad, die op het hooren noemen van dezelve een Vaderlands hart met liefde ontfteekt. Die beiden Steden zegge ik, zoude haare Marktdagen zien verleevendige, en haare Markten opgepropt mooge befchouwen, met Booter Kaas, Koorn en wat Produkten de Meir, Land zynde meer voortbragt.

Ik behoef niet te zegge, of dit een groote vertiering zouden te weeg brengen. *Alkmaar*, *Hoorn* en *Purmerend* kunnen hier getuigenis van draagen. Wat zoude doch die Steeden zyn, hadden zy de Booter, Kaas en Koornmarkten niet? De Steeden *Edam* en *Medenblik*, lang Doods

en

en Neeringloos geweest zynde; hier acht op geslaagen hebbende, en begrypende welk een voordeel de Markt-Daagen aan een Stad doen; hebben nu drie a 4 Jaaren op zyn langst geleeden, haar werk 'er van gemaakt, om een gedeelte van de tak der Negotie hunner Nabuuren tot zich te krygen, met Maatschappyen op te richten, en Privilegiën aan die geenen toe te staan, die hun Waaren aldaar ter Markt brengen: en hoewel het nog maar in de beginselen genoemd kan worden, ziet men 'er reeds de vrugten van, want de Boeren hun Waaren verkogt en Geld daar voor ontfangen hebbende, besteeden daar wederom een gedeelten van in de Steeden daar zy markten, waar door de Neering en Hanteering bloeid, dit is te zien, aan de twee laatstgenoemde Steeden, daar de Huizen op sommige plaatsen een Derde, Ja de Helft in Capitaal gereezen zyn.

Zo dat niet alleen door zulk een bedyking van de Haarlemmermeir, Geld tot een blyvend Zeeweezen is te bekoomen, maar het ook een zaak van groot belang voor verscheide Steeden en Dorpen zoude zyn.

Wat was *Oostbuizen?* wat waren meer Dorpen? daar nu magtige Ryke Kaas-Koopers woonen, Ja wat was *Alkmaar? Hoorn? Purmerend?* voor het Droogmalen en Bedyken van haar op-

 lig-

liggende Meiren? immers alle geringe Neering-looze plaatſen, en daar nu welgeſtelde Boeren ter Markt gaan, zag men niet als eenige Arme Viſſchers koomen.

Om aan te toonen het profyt het welk daar door de Stad van *Amſterdam* langs duizende weegen zoude krygen, is al te Wydloopig, derhalven laat ik zulks voor Denkers van een goed Oordeel over: Terwyl ik inmiddels volgens *Leeghwaters* uitreekening in 't kort zal aantoonen, wat de Haarlemmermeir van droogmaalen en bedyken zoude koomen te koſten, en wat Geld daar op Genegotieerd kan worden.

Deze ſchrandere Man ſteld dat 160 Watermolens, die yder bedraagen 5600 Guld., dat is ſamen 896000 Guld. in ſtaat zyn, de Meir droog te maalen.

De Meir omtrent 25000 Roeden in den omgang bevonden, (behalven de plempwerken) als 'er rondom gekogt word 40 Roed. Land, om daar van te gebruiken 10 Roede tot de Ringdyk, 12 a 14 Roede tot de Ringſloot, de reſteerende 16 Roede agter de Dyk om de Molens te zetten en de Kolk en Kolkdyken te maaken, daar men de Ringdyk van het overgeblevene Agterland mede kan onderderhouden, zo reekend hy ieder Roed Lands in Koop 10 Stuiv., dat is 20 Guld.

yder

yder Roed in de Lengte. Dit met 15000 gemultipliceert maakt 300,000 Guld.

In de wydte van 12 Roede Ringsloot, 8 voet diep, is omtrent 84 Schaft Aarde om de Dyk mede te maaken; yder Schaft gereekent op 10 Stuiv. Arrebeidsloon, bedraagt yder Roed in de Lengte 42 Guld. Dat gemultipliceert met 15000 Roeden, is 630000 Guld.

Leeghwater steld het best te zyn, de Ringdyk in de Breedte te maaken, want het beeter is de Dyk op te hoogen, als die naderhand te verbreeden, en wel, dat men de Agterdyk van binnen der Kruin af, 5 a 6 Roeden breeder maakt als de Beemster, en de Not- of Nood-Sloot op de halve Diepte, op half water keerende, voor het doorlekken van de Ringdyk en het Ringsloots-water met een Suffisante Cadyk van agteren, tot een Waterkeering seperaat van de Landen. Als stellende de Dyk voor het Gemeen blyvende, die zo goed en vrugtbaar om te hooijen is als andere Landen.

De Ringsloot aan de West zy, of Geest, dezelve oordeeld *Leeghwater* het best te zyn het eerst op te maaken, als vertrouwende, dat aldaar de Principaalste Vaart of Uitwatering zal weezen, om door zulks de doorvaard van Haarlem niet te beletten of te verhinderen, en dat

ook veel Steeden, onder anderen Gouda geen ongenoegen daar door ontfangen. Van de Ton van Haarlem tot aan de Wetering, rekend hy, is omtrent 7000 Roeden, ieder Roed in de lengte met de koop van 't Land en Arbeidsloon, gesteld op 15 Gulden, bedraagd 105000 Guld.

De plemwerken gerekend op 1600 Roeden, als yder kost 200 Guld., te verstaan, die vóór de boezem der Eilanden van Ringoor met het Gat by den Overtoom strekken, over te plempen, als ook by de Ton van Haarlem, by de Kaag, de Wetering en anderen, te samen gemultipliceerd, maakt 320000 Guld.

De Ringdyk aan de West zyde, gesteld als de Principaalste van de Haarlemmer-Ton af, tot aan de Wetering toe, zo die van buiten aan de Ringsloot beschoeid word, zal ieder Roed in de lengte koomen te staan op 12 Guld., dat is de 7000 Roeden 84000 Guld.

De binnewerken bestaande in Weegen, Slooten, Moolentogten, Vaarten, Klok- en Klokdyken, &c. worden doorgaans gerekend op een derde der Onkosten van de buitenwerken, dus maakt het Cirka 778000 Gl.

Om de Sluizen en Uitwateringen by 't Huis ter Hart en andere bestgeleegene plaatsen, als ook de kleine Sluisjes, door de Ringdyk daar de

Moo-

Moolens het water door moeten maalen, te maaken, reekend *Leeghwater* op 1012000 Guld.

Dezelve reekend nog, zo het gebeurde, dat men het eerfte Jaar wanneer de Plempwerken gemaakt zouden zyn, de Meir nog niet kon fluiten, en zo gaauw de Ringfloot de behoorlyke Diepten niet kon geeven, en door zulks de Plempwerken fchaaden zouden kunnen krygen. Dat om dergelyk voor te koomen, men zich genoodzaakt zou vinden, Vier of Vyf greenen Saffen of Kolken te maaken, ter bekwaame plaatfen, om in en uit de Meir te vaaren, tot 'er tyd de Molens zo veel water uit de Meir gemaalen hebben, dat de Plempwerken ontlaft zyn, en de Ringdyk gefloten kan worden, het geen hy oordeeld zal komen te koften 42000 Guld.

Aan Noords-Hout tot dagelyks gebruik, der kleine Schoeywerken, en onderhoud der Water-Molens, eer men aan 't Kavelen komt 83000 Guld.

Voor den Dykgraaf, Heemraaden, Directeurs, Landmeeters, Schuitevoerders, Bodens, &c. voor de tyd van 3 Jaaren eer het Gecaveld word 80000 Guld.

Voor het oprichten van 4 Heeren-Huizingen tot Rezidentie der Directeuren op bekwaame en differente plaatfen, als ook zo veel Vaartuigen,

 om

om van het eene werk tot het andere te vaaren, beneffens eenige Houtlootsen 10000 Guld,

Voor een Toeslag, daar men niet op verdacht is, meer noodig te hebben als men naderhand bevind, het zy Riet, Rys, Takken, Hout, Yzerwerk, Spykers, Arrebeidsloon, &c. Als men in 't bedyken is om de Plempwerken dagelyks te onderhouden, zo lang het water in de Meir nog kragt bezit, als ook om de zwakke plaatsen der Ringdyk te voorzien, &c. Verders voor Onkosten welke de Vergaderinge der Heeren van verscheide groote Steeden, als ook die van Rynland mogte baaren, over het met elkander Raadpleegen in dit zulk een loflyk werk, reekend *Leegbwater* al te samen voor 70000 Gl,

Nog brengt gem. Ingenieur ten laatste twee zaaken by, daar men op bedacht dient te zyn, het eerste dat de Ringsloot en Trekwerk, mede door de Stad van *Leiden* zou gaan, om dat het stroomend water der Molens door gem. Stad heen en weder zal zwieren.

Ten tweeden of het gebeurde, dat de Grond of Slibber voor Sparendam begon op te droogen of te vervuilen; doordien Sparendam in een Inham geleegen is, en hier door de Scheepvaard wierd verhinderd, zo zoude men de nieuwe Vaart van Haarlem af, tot aan het Huis ter Hart

toe

toe kunnen verwyden, zo veel Roede, als nodig geoordeeld wierd: Om aldaar een Kolk te ordineeren, en Sluizen te maaken, daar men kon door ſchutten in het Y, en dus door die weg een bekwaame diepe Vaart behouden, tot welſtand der Steeden welke deeze Vaart gebruiken.

Voor deeze twee zaaken reekend bovengem. te ſaamen 100000 Guld.

Al dit voornoemde addeert *Leeghwater* by elkander, en toond aan, dat deze geheele bedyking der Haarlemmermeir alle Onkoſten by een gereekend, zoude bedraagen de ſomma van Zes-en-Dertigmaal Honderd Duizend Guldens. (Dus zegt hy,) *en als de Meir* uitbrengt 20000 *Morgen Land, zo komt ieder Morgen te koſten* 180 *Guldens.*

Daar Vaderlanders! die my verwaardigen te Leezen, dit is de uitreekening van *Leeghwater*. Het blykt zeer klaar, alzo hy alles op een gelyke voet als de Beemſter geſchoeid heeft, dat zyn ſtelling wiskunſtig is; en de grootſte Meiren de minſte koſten op yder Morgen hebben. Die zelve Beemſter overtuigd ons daar van; het is reeds meer dan eens gezegt, zy is 7545 Rynlandſche Morgen gecaveld Land, behalven de Weegen, Wateringen, Molentogten en Ringdyk groot, en heeft, eer dezelve Land geworden

den is gekoft omtrent 1900,000 Guldens; rekend nu zelfs uit, zo zult gy bevinden doen alle Cavelingen volbragt waren, dat yder Morgen kwam te ftaan op 250 Guldens.

Ik verwagt, en met grond, men zal my te gemoed voeren, *Leeghwater* leefden in de voorige Eeuw; de Dagloonen en wat dies meer is, waren toen zo zwaar niet, alles is nu Durabelder, en koft meer Geld tegenwoordig als die tyd; op die tegenwerping heb ik my gewapend, en daar wil ik juift heen.

Echter moet ik dit zeggen, toen *Leeghwater* zyn Meir-Boek fchreef, was het Geld zo geheel fchaars al niet meer, dat blykt daar hy zegt op Pag. 22. *De Beemfter in 't gemeen mag ieder Jaar nu wel opbrengen aan Lanthuur tweemaal hondert duizent, en vyftig duizent Gulden vry geld, en dan zyn alle ongelden betaalt, mede het Molen- en Dykgelt*, enz.

Nu weet een iegelyk, dat het Molen- en Dykgeld een Daalder of één Gulde 10 Stuiv. is, en het Geld dat 't Land van yder Morgen trekt 6 Gulden is. Laaten wy eens veronderftellen, dat die belafting na *Leeghwaters* fchryven over de geheele Beemfter 871 Guld. 's Jaarlyks verhoogd is, zo aan Molen, Dyk als Geld voor 't Gemeene Land, zo blykt echter dat yder Morgen

gen Beemſter Land, in dic daagen al ruim aan Landhuur in een Jaar kon opbrengen 33¼ Guld. per Morgen. Een bewys dat het meer waard was als 250 Guld. in koop, zo als yder Morgen by het bedyken der Beemſter kwam te ſtaan. Dus de geenen die deeze bedyking der Beemſter ondernoomen hebben, rykelyk een Capitaal daar by geprofiteerd zyn.

Die zelve weg wys ik de Liefhebberen des Vaderlands aan, en om te toonen ſchoon wy reeds gezien hebben, het Geld by *Leeghwaters* ſchryven al zo ſchaars niet meer omkwam, wil ik het echter veronderſtellen, dat het Arrebeidsloon en de Matriaalen tegenwoordig eens zo duur zyn, als ter dier tyd, (dat geen plaats vind want dan moeſt alles daar na gerigt zyn, en dan zoude het Beemſter land nu 67 Guld. in een Jaar per Morgen aan Huur doen,) waar wilde dat heen? als het eens 40 Guld. is, zal het al wel weezen, door malkander gereekend.

Doch ik zeg nog eens, ik zal alles ſtellen dat het eens zo veel zal koomen te koſten als *Leeghwater* bereekend heeft, te weeten, dat de Haarlemmermeir eer dezelve tot gecaveld Land is gebragt, in de plaats van *zes en dertigmaal honderd duizend* Guld. eens zo veel zal koſten, dat is *twee en zeventigmaal honderd duizend Guld.*

 of

of zeven *Millioenen en twee honderd duizend Guldens:* Zegge 7-200000 Guld. hoe groot dit verſchil nu is, (want dat de helft verſchild is wezendlyk veel) zo moet men echter verdacht zyn, dat de Meir door zyn geduurig woeden, na *Leeghwaters* tyd 3000 Morgen grooter geworden is, dus In de plaats van 20, zo kan men dezelve groot vertrouwen te zyn 23000 Morgens.

Niemand denke ik zal my bedisputeeren, als ons Vaderland dat geluk eens zag dat de Haarlemmermeir tot Land gemaakt was, of wy zouden met graagten yder Morgen gecaveld Land, voor 600 Guldens zien verkoopen; deeze 600 eens met 23000 gemultipliceerd, bedraagd een ſom van *f* 13-800000 of *Dertien Millioenen, en Agthonderd Duizend Guldens.* Dus hadden de Onderneeemers, behalven de geheelen rondte van de *Ringdyk*, *zes Millioenen en Zesmaal Honderd Duizend Guldens winſt.* Doch alzo voor dat het Land gecaveld wierd, daar *Leeghwater* drie Jaaren toe ſteld. 3 Guld. ten honderd van de Opgenoomen 13-800000 Guld. opgebragt moeſt worden, zo zouden 'er in de 3 Jaaren tyd aan Renten af gaan, nog een *Millioen Tweemaal Honderd Duizend en Twee en Veertig Duizend Guldens*, dus hielde, (in veronderſtelling dat de Hooge Magten het Werk ondernaamen)

de-

dezelve over aan zuiveren Winsten *Vyf Millioenen Driemaal Honderd Duizend en Agt en Vyftig Duizend Guldens*, lempio Winst, behalven de Ringdyk, die des 's Jaarlyks van zulk een omtrek vry wat revenuen zouden opbrengen. Doch die ik niet zal begrooten, als oordeelende genoeg beweezen te hebben, zonder dat wy in de onzeekeren hoop leeven, dat eenige ryke Patriotten uit liefde voor het algemeen welzyn, een honderste van hun Capitaal schenken, het Land daarom genoeg Geld tot een gebouw als een blyvend Zee-Weezen vereischt kan krygen.

Stel eens, hun Hoog Mog. konde rezolveeren, tot de gewigtige onderneeming om de Haarlemmer Meir tot Land te maaken, is 'er geen twyfel, of zo gaauw 'er een Negotiatie geopend wierd, of de Nederlandsche Capitalisten, weetende dat hun geld secuur was, en zy op de Interest staat konden maaken, of zouden zich in menigte aanbieden, om deel in dit Fonds te neemen. Hier door zoude het Land zonder deszelfs teegenwoordige bezitting der Schatkisten behoeven aan te spreeken, in het vermoogen zich zien gesteld van 13 *Millioenen* en 800000 *Duizend Guldens*, daar het tot het bedyken der *Haerlemmermeir* om dezelve tot gecaveld Land te maa-

maaken, als mede om drie Jaaren lang de Interest van de geheele hoofdsom tegen 5 ten honderd te betaalen, provizioneel van kon afneemen Agt Millioenen, Vier Honderd-Duizend en Agt en Vyftig-Duizend Guldens. Deeze onkosten der Haarlemmermeir met al zyn Ap en Dependentie ende aankleeven van dien, bereekend hebbende, zo blykt, wanneer 'er 13, 800000 Gl. genogotieerd word, en hun Hoog Mogende onderneemen deeze bedyking, dat als reeds aangetoond, is 'er *Vyf Millioenen Driemaalhonderd Duizend en Agt en Vyftig Duizend* Guldens overschieten, ter Dispositie der hooge Magten, om een blyvend Zee-Weezen uit 60 Oorlog-Scheepen bestaande in de ruimte van op te richten.

Om aan te toonen dat deeze Rekening goed is, en ik niet te breed opgeef, behoeft men niet meer te doen, als myn voorn. *Staat en Uitreekening der winsten welken getrokken worden op des* 's Lands Oorlog-Scheepen na te gaan, en van Pagie tot pag. te volgen.

Op pag. 8. en 9. toon ik eerstelyk aan, dat een Schip van 60 Stukken Canon, bemand met 350 Persoonen, de 50 Officieren tegen 13 Stuiv. en 300 Gemeene tegen 7 Stuiv. per dag gereekend, het Land in een Jaar aan kost geld koomen

men te ſtaan op . f 50187 Gl. 10 ſt.
en op pag. 44. kan men men zien dat de Gagie die zy per Maand winnen bedraagt 5557 Gl. dat is in 't Jaar 66684 Gl. dus het koſt geld en Maandgeld van een Jaar by elkander geaddeerd, te zaamen . . f 116871 Gl. 10 St.

Uit welk Calieber van Scheepen nu een Oorlogs Vloot het beſtaanbaarſt voor deeze Landen zou zyn, heb ik getragt te Informeeren, maar alzo de Conſepten daar in van elkander verſchilden, heb ik my aan de Middelweg bepaald. Namentlyk in een Vloot van 60 Scheepen 6 van 60 Stukken Canon en 350 Man, dus Multipliceerd de voor zeide . f 116871 Gl.
met zes . . . f 6

zo maaken de gem. zes 60 ſtigers, aan Koſt en Maandgeld in een Jaar uit . . f 701226 Gl.

Een Schip van 50 Stukken en 300 Perſoonen, beloopt aan Koſtgeld 3600 Gl. en de Gagie of Maandgelden beiden per Maand 4807 Gl. Dit te zaamen Geaddeerd is per Maand, 8407 Gl. met Twaalf tot een Jaar Gemultipliceerd maakt het . f 100884 Gl.

Geſteld 10 Scheepen van 50 Stukken in een Vloot bedraagt het in 't Jaar . . . f 1008840 Gl.

Een

Een Schip van 40 Stukken, en 250 Man, beloopt het Kostgeld 3012 Gl. en de Gagie beide per Maand gereekend 4052 Gl. te zaamen geaddeert is 7064 per Maand Gemultipliceerd met 12 tot een Jaar is het de Zom van *f* 84768 Gl.
Gesteld nu eens agt dito Scheepen, zo bedraagen die in 't Jaar . . . *f* 678144 Gl.

Een Schip van 36 Stukken, op hebbende 230 Man bedraagt het Kostgeld per Maand, 2802 en de Gagie 3752 Gl. dat is te zamen Geaddeert 6554 Gl. dat met 12 tot een Jaar gemaakt, bedraagd de Som van . . . *f* 78648 Gl.
dit met 16 Gemultipl. als veronderfteld zo veel dito Scheepen onder een Vloot van 60 behoorde te zyn, zo bedraagen deeze 16 Scheepen in een Jaar de Som van . *f* 1258368 Gl.

Eindelyk koomen wy tot een Schip van 24 Stukken, en 150 Persoonen, dat per Maand aan Kostgeld bedraagt 1900 Gl. en aan Gagie 2538 Gl. weder als vooren geaddeert, zo is het zaamen 4438 Gl. per Maand met 12 gemultipliceerd en tot een Jaar gebragt, bedraagt Kost en Maandgeld Somma . . *f* 53256 Gl.
dat weder Gemultipliceerd, met 20 blykt het dat 20 Scheepen van 24 Stukken, het Land in een Jaar kosten . . . . *f* 1065120 Gl.

Laat

Laat ons nu dit Getal van Oorlog-Scheepen, en het Geld welke het bedraagd in een Jaar tyd eens yder afzonderlyk by elkander optellen, en zien hoe wy uitkoomen.

Aan Kost en *Maandgelden in een Jaar tyd.*

6 Scheepen van 60 Stukken Canon bedraagt in het Jaar . . . . *f* 701226 Gl.
10 Dito van 50 Dito - Dito *f* 1008740
8 Dito van 40 Dito - Dito *f* 678144
16 Dito van 36 Dito - Dito *f* 1258368
20 Dito van 24 Dito - Dito *f* 1065120

60 Scheepen blykt hier bedraagen in een Jaar . . *f* 4711598 Gl.

Deze *Vier Millioenen*, *Zevenmaal Honderd Duizend*, *Elfduizend Vyfhonderd*, *Agt en Negentig* Guldens, van de *Vyf Millioenen*, *Driemaal Honderd Duizend*, *en Agt en vyftig Duizend* Guldens, die van de Haarlemmer Meir over zoude schieten, afgetrokken, zo blyft 'er nog over, na dat al het Kost en Maandgeld voor booven genoemde 60 Oorlog-Scheepen, dat die voor de tyd van een Jaar benoodigd hebben, 'er afgetrokken is. . . . *f* 646402 Gl.

Zegge: *Zesmaal Honderd Zes en Veertig Duizend*, *Vier Honderd en Twee Guldens.*

Misschien, en het zoude my niet ontschieten, zeggen sommige die geen regte bevatting van

myn

myn Plan, of niet opmerkzaam genoeg geweest hebben, Ja maar het Land zo veel Geld Negotieerende, als de Somma van 13800000 Gl. bedraagt, zoude daar door zich zelfs een Strop om den Hals haalen, daar 's Jaarlyks de Interesten van betaald moesten worden. Doch, de zulke antwoord ik, dat zulks niet langer plaats behoefde te vinden, als 3 Jaaren en tot de Meir in Cavelingen verdeeld was, daar hun Hoog Mog. de Interest reeds voor in Cassa hadden, en na verloop van Gem. 3 Jaaren schiet 'er geen twyfel over, of het Land verkogt wordende, zouden ten minsten 600 Guldens per Morgen gelden, dus waren Hun Hoog Mogende, eesdeels in staat het opgenoomen Geld weeder te Restitueeren,'en ten tweede de Capitalisten vonden op nieuws door het koopen van Landeryen in de Meir ockazie om hunne gelden te beleggen.

Ja zelfs zoude ik 'er niet vreemd van zyn, zo de voorz. Meir bedykt en tot Land gemaakt was, dat Hun Hoog Mog. vry wat meer als het opgenoomen geld voor het Land zoude maaken, want schoon ik maar 600 Gl. per Morgen Reeken, wil ik eer gelooven dat 'er 7 a 800 Gulden voor koomen zou, als men maar in Consideratie neemd wat het Land in de Beemster, Purmer, Diemermeir en andere bedykte Meiren geld

geld. Nu is het onbedisputeerbaar, dat de Haarlemmermeir veel volmaakter geleegen is voor de Huislieden, Vetwyers en meer anderen, als de Beemster als van rondom belend zynde, met groote Steeden en Principaal dicht by Amsterdam, daar zy met Paarden en Wagens (zonder als de Meiren in Noordholland verhinderd te worden, die Vaartuigen dienen te gebruiken, door dien het Y in de weg legt,) alle uuren van den dag na toe konde ryden.

Bereekend hebbende waar het geld van daan moet koomen, tot een blyvend Zee-Weezen van 60 Oorlog-Scheepen, zo zullen wy nu eens zien hoe veel Manschap 'er tot zulk een blyvende Zeemagt benodigt is.

1 Schip van 60 Stukken	heeft	350 Man.
1 Dito van 50 Dito	———	300 Man.
1 Dito van 40 Dito	———	250 Man.
1 Dito van 36 Dito	———	230 Man.
1 Dito van 24 Dito	———	150 Man.

Dat is:

6 Scheepen van 60 St.	f 2100 Man.
10 Scheepen van 50 St.	f 3000 Man.
8 Scheepen van 40 St.	f 2000 Man.
16 Scheepen van 36 St.	f 3680 Man.
20 Scheepen van 24 St.	f 3000 Man.
Bedraagende de 60 Scheepen met elkander, zo Opper als onder officieren, Matroozen Soldaaten en Jongens, te zaamen een getal van -	f 13780 Persoonen.

Het geld en Persoonen die tot een Blyvende Zeemagt van 60 Scheepen vereischt worden, berekend hebbende, komt het 'er op aan, of de Haarlemmer Meir Land zynde in staat zoude zyn, zulk een blyvende Zeemagt te onderhou-

den.

den. Doch om dit alles aan te toonen, zoude moogelyk nog een Boekdeeltje beslaan als dit is, want hier door zoude ik in de Uitreekening vervallen, wat Zes Duizend Boeren, Boere-Knegts, Myden Arrebyders, als ook by de Zoomer de Maaijers en die het Hooy en Koorn van het Land inzaamelen dagelyks verteeren, mitsgaders hoe veel die verteering aan het Gemeene Land opbragt, ik zoude dienen aan te toonen, hoe veel het Land profiteerde, aan het Gemaal, Beestiaal, Turf en Hout, Zout en Zeep, Bier en Wyn, en in korte woorden van al wat Acsys of Inpost aan het Land onderwurpen is, het welk te doen, in dit myn Plan al te uitgebryd zoude zyn, zo dat ik zulks liever aan het oordeel van verstandige Vaderlandsche denkers overlaat, die ik niet en twyfel, of zulle met my wille toestemmen dat Drientwintig-Duizend Morgen Land, ten minste kan voeden 23000 stuks Hoorn-Vee, en yder 20 Morgen Land, daar by 2 Paarden, behalven de Pinken, Kalveren, Schaapen en Varkens, de 23000 stuks Hoorn-Vee, bedraagen reeds tegen 3 Gl. 12 St. per Koe of Os 82800 Guldens, en 2300 Paarden ook tegen 3 Gl. 12 St. gesteld is 8280 Guld.; reeken nu nog eens 6 Gulden, dat de Schatkist trekt van yder Morgen Land, dat is van 23000 Morgen Land 126000 Gl. Deze 23000 Morgen beboerd door 1150 Boeren, in veronderstelling dat zy als in de Beemster meest allen Kaasboeren zyn, (schoon ik vertrouw, dat de Haarlemmermeir tot Land gemaakt zynde, men 'er ook veel Bouwlanden zoude vinden, doch dit kon geen schaade voor het Gemeeneland verstrekken, als trekkende een tiende van al het gezaaide dat gewonnen word, het welk in de Beemster zo veel opbrengt als de Weylanden doen.)

Ik

Ik herzeg deze 1150 Boeren, yder twintig Koeijen melkende, reeken ik dat ook yder by de Zomer dagelyks 20, en by de Winter 14 pond Kaas kunnen maaken, het Jaar op 364 dagen gerekend, en eens in tweeën verdeeld, zo maakt een Boer in een Jaar 6370 pond Kaas, en 1150 Boeren 13064500 pond, yder 100 pond bepaald dat het Land daar een Gulden van trekt, bedraagd dit Jaarlyks 130645 Guld. Nog kan men gerust stellen, dat een Boer 20 Morgen Weyland in 't gebruik hebbende, die Kaas maakt, en 20 Koeijen melkt, 12 Varkens of Zwynen, in staat is vet te mesten, met de Wey of Huy die van de Kaas komt, laat nu yder Varken door malkander eens aan 't Land opbrengen 4 Guld. wanneer het verkogt word, dat is de 12 Varkens van één Boer 48 Guld. en de 13860 Varkens van 1150 Boeren 55200 Guld.

Een Boer die twintig Morgen Land gebruikt, hy mag zo weinig vetmesten als hy wil, echter als de melk ruim omkomt, mest yder Boer Jaarlyks wel zes Kalveren, yder Kalf dat geslagt word, trekt het Land een Gulden van, dat is 6900 Guld. Het is bekend, dat 'er weinig of geen Boeren in de Beemster gevonden worden, of zy hebben ook een goede kwantiteit Schaapen of Lammeren op het hok, die zy op de mest vet maaken om geslagt te worden, ik zal het maar eens weinig stellen, en yder Boer door elkander bepaalen op 20 Hok-Lammeren, deeze gedood of geslagt wordende, heeft het Land één Gulden van yder Schaap, dat is van één Boer zyn Wolvee 20 Gulden, en van 1150 Boeren 23000 gl.

De Meir tot Land gemaakt zynde, is het een zeekere waarheid, als dat 'er de eerste Jaaren na de Caveling veel Hoorn-Vee van buiten 's Lands

zal moeten koomen, daar het inkoomend recht van moet betaald worden, doch alzo binnen korten tyden naar maate het Land met Hoorn-Vee vervuld word, die Invoer van Beeſten 's Jaarlyks zal verminderen, kan men het als geen beſtendig Fonds aanmerken; dus zal ik het ſtellen na de Meir eerſt tamelyk voorzien is met Hoorn-Vee, en rekenen dat 'er alle Jaaren, in tyden dat de Hooge Magten het Land openen, door de Boeren en Eigenaars der Meir 8000 Stuks Hoorn-Vee ingevoerd word, waar van yder Beeſt van inkomend recht betaald 5 Guld. aan 't Land, dat maakt 40000 Guld. En op tyden dat het Land geſlooten is, nog 4000 Stuks Vee, betaalende als dan yder Hoornbeeſt 20 Guld. inkoomende rechten, zynde 80000 Guld.

Zo men de Boeren die de Haarlemmermeir, Land zynde zouden bewoonen, reguleerd na de Boeren in de Beemſter, Purmer en meer andere bedykte Meiren. Zo mag en kan men geruſt vertrouwen, dat van de 1150 Boeren 'er ten minſte 900 zouden gevonden worden, die een Schaes en Paard voor hun vermaak reeden: (of een Boer daar minder voor betaald als een Heer zou ik voor waarheid niet kunnen zeggen, doch ik kan zulks niet denken,) zo niet dan is het 22 Guld. yder Paart en Schaes, dat is van de 9 honderd dito Rytuigen 19800 Guld.

Hier mede zal ik afſtappen van het geen dat men als byhangſels mag aanmerken, dat het Land van de Haarlemmermeir 's Jaarlyks zoude kunnen trekken. Echter loopt dit voorgemelde met elkander uit, een ſom van Vyfmaal Honderd Duizend, Twee en Zeventig Duizend, Zes Honderd Vyf en Twintig Guldens.* Als men nu nog eens reekend, dat het Vee het welk vet gemaakt

word,

word, voeder gebruikt, en 1150 Boeren Huishoudingen, die met hun Dienstboden en Land-Arbeiders uitmaaken 6900 Persoonen, behalven Maaijers en Hooijers in de Zomer die dagelyks spyzen moeten, wat zy al Consumeeren, daar het Gemeene Land Geld van trekt, als ook hun Slytagie, en verders wat daar al van afhanglyk is, daar den Staat voordeel van geniet, zo zal de voornoemde som van 572625 Gulden pas een Agtste van de Som zyn die de Meir in staat is het Gemeene Land op te brengen. Dit zo zynde, gelyk ik niet en twyfel, zo hebben wy de gemelde 572625 Guld. met 8 Gemultipliceerd, de somma van *f* 4581000, zegge: *Vier Millioenen Vyfmaal Honderd Duizend en Een en Taggentig Duizend* Guldens; zynde op *Elf Duizend Vyf Honderd Agt en Negentig* Guldens na, het Geld het welke benodigt zoude zyn, tot een blyvende Zee-Magt te onderhouden van 60 Oorlogschee-pen en 13780 Man.

Ik ben 'er niet vreemd van, dat men my eerstelyk kon te gemoed voeren, Ja, maar zo gy eens een Millioen Guldens te veel gereekend hebt, die het Land van de Meir zou kunnen trekken. Va! daar ligt niet aan geleegen, al was het Anderhalf Millioen, de Admiraliteit dan een blyvende Zee-Magt door dit Fonds hebbende, en die nu Jaarlyks met geen Drie Millioenen toekomt, bevond zich in staat in zulk een geval koomende Anderhalf Millioen by de Inkomsten der Meir te voegen, houdende dan nog Anderhalf Millioen over, en meerder, tot Aanbouwing van Scheepen, Kruit, Lood en verdere Ammunitie van Oorlog.

Thans zyn wy zo ver heen, dat wy het Geld, zo ik denke als tot het Gebouw van een blyvende

Zee-Magt van nooden is, aangeweezen hebben hoe te krygen. Nu koomen wy tot de Materialen, te weeten het benodigde Volk, het zelve bestaat als al dikwils gezegt is, in 13780 Man.

Zo het zich heeden laat aanzien, schynt daar veel zwaarigheid in te zyn, om die te krygen. De reeden waarom dat het Zeevolk geen meer lust betoond om ten Oorlog te vaaren als zy doen, hebbe ik zonne klaar aangetoond in myn voorgem. *Staat en Uitreekening* der Winsten, die getrokken worden op de 's Lands Scheepen van Oorlog, daar gezegd word dat zulks wel principaal uit de volgende Drie oorzaaken ontstaat:

Eerstelyk door dien yder Capitein Proviantmeester van het Schip is dat hy voerd, en alschoon een Capitein de Edelmoedigste Man des Waerelds is, en al deszelfs vermoogen aanwend, om zyn Volk vol op van goede mondkost te voorzien, nogthans door dien het bekend is de Capitein daar zyn voordeel van trekt, en 'er Exempels zyn van gierige Capitiens die het Volk slegt trakteerden, hier door het Vooroordeel zo veel plaats grypt, dat een Capitein, laat hy aanwenden wat hy wil, nooit voldoet, en de Blaam dat het Zee-Volk ten Oorlog varende, slegt getracteerd word blyft, en doet andere afschrikken om dienst by het Land te neemen.

Ten tweeden de 40 per Cent die de eerste Schryvers trekken, zo wanneer zy het Volk Binnen of Buiten 's Lands, Geld schieten, Kleeren, Schoenen, Hoeden, Mutsen, Toebak, Drank, &c. verkoopen, dit brengt nog grooter hindernis by, want wat het eerste betreft, en het Volk was al eens niet te bestig getracteerd, zo word dat echter na gedaane Reize nog al ligt vergeeten. Daar dit tweede Point, betreffende het

Geld-

Geldschieten der Schryvers, vry wat langer in het geheuge blyft, alzo de meeste magt van het Volk te huis komen, weinig of niets te goed hebben, en Armer en Naakter zyn, als voor zy de Reis ondernamen, hier by komende dat de Matroozen nadenken in een Jaar 180 Guld. aan Gagie verdiend, doch door de 40 per Cent daar af maar 108 Guld. genooten te hebben, krygt het Volk niet alleen een tegenzin in het Oorlogsvaaren, maar schrikken door hun blykbaare Arremoeden ook anderen af om dienst te neemen.

Ten derde, doch dit is zo groot niet, als een der voorige twee hinderpaalen, echter groot genoeg, dat het Volk by de Afreekening geheel niet in hun schik is, dat zy van yder Guld. hunner Gagie eerstelyk 4 Duiten per Maand aan de Doctor moeten missen, en ten tweede iets door een Onryne vermenging bekoomende, daar een maand Gagie zo dikwils voor gekort worden als zy aan dergelyke kwaal onderheevig zyn geweest.

Hier zou men nog als een Vierde en mede een voornaam Artykel by kunnen voegen, het geen brave Manschap een tegenzin in het Oorlogsvaaren doet hebben, te weeten het zogenaamde Kroeghouden der Quartiermeesters, die half Water en half Genever op Peper getrokken voor een stuiver een Ransoentjes glaasje als een paar vingerhoeden groot verkoopen, en aan die geenen die het meest op den Drank verzot zyn, en hun het meest Begunstige het grootste faveur betoonen, daar zy in tegendeel braave Nugtere en bekwaame Kaerels dwarsboomen waar zy maar kunnen.

Deze vier zaaken of hinderpaalen uit de weg geruimd, is 'er geen twyffel, of men zoude het Zee-Volk veel meer geneegentheid zien betoonen

nen om dienst ten Oorlog te neemen. Ook zo zoude het Land een considerabel Geld kunnen uitwinnen, met te doen als de Oostindische Compagnië om zelfs de Scheepen te Proviandeeren, en van Mondkost te voorzien. Gelyk ik in myn gem. *Staat en Uitreekening*, &c. op Pag. 56 aantoon, dat een Capitein, voerende een Schip van 60 Stukken en 350 Man, in een Jaar thans wind 26747 Guld. 9 Stuiv. Daar wanneer het Land zelfs Proviandeerden en een Capitein die nu 30 Gulden Maandgeld heeft eens 550 Guld. per maand, Vaaren of niet Vaaren won; dat 6600 Gulden in 't Jaar maakte, zo zoude het Land op een Schip van 60 Stukken uitwinnen als in de gem. *Staat en Uitreekening*, Pag. 76 vertoond word 20147 Guldens, dat is op

6 Scheepen *a* 60 Stukk. per Jaar		*f*	120882
10 Scheepen *a* 50 Stukk.	———	-	161800
8 Scheepen *a* 40 Stukk.	———	-	100896
16 Scheepen *a* 36 Stukk.	———	-	177616
20 Scheepen *a* 24 Stukk.	———	-	87400
dat maakt op de 60 Scheepen met elkander		*f*	648594

Ik reeken dit alles gelyk een yder ziet, als de Capiteins der kleine Scheepen even zo veel winnen als die der groote Scheepen, daar de Hooge Magten naar derzelver goedvinden echter een schikking in konde maaken, het welke zo wy eens een blyvend Zee-Weezen kreegen tot nog meerder voordeel van het Land kon strekken.

Wel is waar, de Zee-Magt tot een vast blyvend Lighaam gemaakt zynde, en de eerste Schryvers geen meer 40 per Cent trekkende, zoude zo wel als de Doctor verhooging van Maandgelden dienen te hebben, doch dit kon pas

pas een zesde bedraagen van het geen op de Proviant uitgewonnen wierd, ten andere, kwam van die Uitgaaf wederom een gedeelte aan het Land terug. Als Hun Ed. Mog. op Pag. 77, 78 en 79, mede in myn *Staat en Uitreekening* aangetoond, de Capiteins brieven van Crediet bezorgde, dat in welke Landen zy kwaamen, Geld konde krygen, om zulks aan het benoodigde Volk te schieten, het welk in plaats van nu 40 per Cent, zy aan hun Ed. Mog. niet meer gaven als 5 per Cent, ook konde yder Schip eenige Plunje Kisten mede voeren, onder opzicht van de Schryver, doch voor Reekening van hun Ed. Mog. al het geen daar van aan het Volk, binnen boord zich bevindende, verkogt wierd, en wel zulke zaaken die de mot onderwurpen waren, kon tien per Cent voor gereekend worden, van dit alles kon de Schryver boek houden, en al vonden hun Ed. Mog. goed om te maaken dat het Volk al hun Geld niet opnam, te ordonneeren dat zy niet meer dan de helft hunner Maandgagie konden krygen, zo geloof ik echter, dat de 5 en 10 per Cent die het Land profiteerde op dit gemelde verschot rykelyk toerykende zoude zyn, om de verhoogde Maandgelden der Schryvers en Doctors van te betaalen. Die hier meer van begeerd te weeten wyze ik tot myn *Staat en Uitreekening der Winsten die getrokken worden op de 's Lands Oorlogscheepen*, daar alles, van de Capitein tot de Jongens toe ackuraat in uitgereekend is.

Maar alzo men ook in de gem. *Staat en Uitreekening* een voorstelling van verandering, in de verdiensten van al het Volk vind, waarschouw ik myn Leezers dat zulks geenszins myn Consept is, als wy een vast blyvend Zee-Lichaam hebben,

ben, want dat gebeurende, kon alles op die voet blyven als het thans is, uitgezonderd dat de Capiteins geen meer Proviantmeesters, en de Schryvers niet langer Geldschieters waren, maar dat zy als ook de Doctors êven als het andere Volk vaste Maandgelden trokken, zonder verdere verdiensten.

Het Zee-Volk door deeze hindernissen weg te neemen, dat balken in hunne oogen zyn, aangemoedigd zoude veel meer lust tot het Oorlogsvaaren betoonen, als verzeekerd zynde, dat hun Ed. Mog. hun van goede mondkost voorzien zouden, en geen meer als 5 per Cent voor het aan Boord geschooten Geld afneemen; voeg hier nu nog eens by de volgende Artikelen.

(1) Dat, zo onze hooge Magten goed konden vinden, een vast blyvend Zee-Weezen plaats te doen grypen, het Zee-Volk, Opper- en Onder-Officiers, Matroozen, Soldaaten en Jongens die in 's Lands Zeedienst traaden, en dienst voor Zes, Agt, Tien of meerder Jaaren naamen, secuur konden zyn, een vast bestaan te hebben.

(2) Dat 'er zorg gedraagen wierd, dat het Zee-Volk êven als de Landtroupen deezer Staat Jaarlyks een egaale Uniforme Zeemans Monteering van het Land kreegen.

(3) Dat de geene die hun wel Comporteerde, zo Deks-Officieren, Matroozen als Zee-Soldaaten, ingevallen zy na eenige Togten gevaaren en een bepaald getal van Jaaren gediend hebbende, zy geen meer lust hadden ter Zee te dienen, men hun verzekering deed, mits een bekwaam bevaaren Man in hun plaats bezorgende, om hun met Preverentie voor alle anderen in de dienst van het Land op de Admiraliteit Werven, met de openvallende posten yder na deszelfs qualiteit te begunstigen, als de Timmerlieden, Bootsman,

man, Schieman, Kuiper, Zylemaaker, Smits, Corporaal, &c. yder na het geen hy in dienst zynde bekleed had, of daar het naast mede overeenstemde, kunnende de Soldaaten en Matroozen in zulk een geval als Sloeproeijers, Sjouwerluiden, of zogenaamde vaste Spaanraapers geinployeerd worden. En waarlyk als men na Recht zal spreeken, wie zyn 'er nader toe dan zy, die hun Leeven aanbieden te waagen ter bescherming van het Vaderland?

(4) Dat voor de geene welke mogten verkiezen om in 's Lands Zeedienst hun Leeven te verslyten, en daar in te blyven, zorg gedraagen wierd, en zy verzeekerd konden zyn, de Ouderdom van 60 Jaaren bereikt hebbende, of nog zo oud niet zynde door Ziekte of Verval van kragten, of die onbekwaam wierden om te dienen, 's weeklyks een Ryksdaalder of Vyftig Stuivers Gagiment kreegen.

(5) Dat om de schanden niet te hebben, dat een braave Zeemans Weduwe, wiens Man met de Eer ter grave gedaald was, getrouw zyn post bekleed te hebben, na deszelfs dood gebrek moest lyden, verzeekering gedaan wierd, yder Matrooze of Zee-Soldaate Weduw, zo lang zy niet hertrouwde 2 Guld. per week kon trekken. Wat de Weduwen der Opper- en Onder-Officieren aanging, kon na evenredigheid van Fatsoen en verdienste gereguleerd worden.

Mogelyk denken myn Leezers deze Artykelen zyn wel goed, maar waar zal dit alles van goedgemaakt worden? Wel aan ik zal my enkel by de Matroozen en Zee-Soldaaten bepaalen, daar men de Opper- en Onder-Officieren verder na afleiden kan, en het hun voorreekenen.

Ik reeken, yder Matroos en Zee-Soldaat, wind

15 gl. per maand, hier van wil ik hebben zal hun alle maanden voor eerst 3 gl. gekort worden, wanneer zy zich op Zee bevinden, dat is 36 gl. in het Jaar, het geen ik denk dat toereikend is voor Rok, Broek twee Baaitjes, lange Broeken, Hoed, Schoenen en Laarzen.

In Vreedenstyd, wanneer moogelyk meer als de helft van het Scheepsvolk aan de wal zou zyn, konden men het Volk hun kostgeld 7 stuiv. daags dat per week 2 gl. 9 stuiv. is, laaten behouden; doch hun maandgelden wilde ik 7 gl. afgetrokken hebben, en die verminderen op 8 gl.; dus hielden zy per week rykelyk nog 4 gl. ten inkoomen, deze afgetrokken 7 gl. konden aldus verdeeld worden, 3 gl. eerstelyk per maand als van die zich op Zee bevonden voor de Zeemans Montering, reeds gemeld, dan bleef 'er nog 4 gl. overig, hier van 2 gl. per maand genomen, om zo wel die op Zee als aan de Wal zich bevonden, van behoorlyk Lynwaat, Dassen, Doeken, witten en bonte Hemden Jaarlyks te voorzien. En wat de resteerende 2 gl. betreft per maand, kon geschikt worden ter ondersteuning van Oude Zwakke, en Onbekwaamen om dienst te doen, zynde Matroozen en Soldaaten, en verders ten behoeven der nagelaate Weduwen. Wat de Jongens aanging, aan de Wal zynde, kon het geld voor hun Monteering 'er af en hun Gagie tot dit laatste nog gevoegd worden, alzo zy dan nog 7 stuiv. daags behielden van kostgeld, dat men bekennen moet een zwaar inkoomen voor een Jongen te zyn. Dit zo geschikt zynde, ben ik in het vertrouwen dat het geld daar van koomende, toereikende zoude zyn om aan het gem. in het 2de, 4de en 5 Artikel op pag. 80 en 81 geplaatst te kunnen voldoen.

Nu hebben wy nog iets, dat ik als een groote nood-

noodzaakelykheid tot opbouwing der Nobele Zeevaart aanmerk, te weeten dat yder Admiraliteits-Collegie, een Deftig Zeeſchool diende op te richten, dat door kundige Meeſters beſtierd wierd, op dat aldaar in de eerſte plaats de Adelborſten en de Jongens in 's Lands Zeedienſt zynde, door de Meeſters en Stuurlieden die zich aan de Wal bevonden, dagelyks onderrecht mogten worden.

Ten tweeden, dat wat Officier, Matroos of Soldaat die zich in 's Lands Zeedienſt bevond, verpligt zouden zyn, zyne Kinderen, te weeten van het Mannelyke oir in die gem. Schoolen te zenden, om hun in de Zee-Zaaken te laaten onderwyzen, vooral moeſt dit plaats vinden betreffende de Onderofficieren en het gemeene Volk.

En ten laatſte dat men ook permiteerde aan alle Jongelingen en Zeevaarens-Volk hoegenaamd, mits een Lootje of Orderbiljetje van de Admiraaliteit hebbende, daar zy zich bevonden, gebruik van die Schoolen te moogen maaken, zonder dat zulks hun een Duit koſte.

Zegt men het ſtigten en onderhouden van zulke Schoolen, zoude het Land vry wat geld kosten. Dat is waar, maar de vraag is, of het niet zeer waarſchynlyk voorkomt, dat de meeſte tyd een derde van ons Zee-Volk zich aan de Wal zoude bevinden, ten minſte in vreedenstyd; hier konde het Land gebruik van maaken, met het in het Vaderland zynde Volk aan 's Lands werken by ploegen te laaten Arrebeiden, zo dat de eene Ploeg den ander afloſten, en ſtel eens om de zes weeken, want om een Zeeman geduurig te laaten Arrebeiden als hy aan de Wal is, zoude wat te veel gevergd zyn, zy moeten ook eens tyd hebben om hun gelee-

de

de Zee-Ongemakken door een gemakkelyke dag te vergeeten.

Ik houde my verzeekerd, dat door de Profyten welke het Land daar door genieten zoude, rykelyk de Onkosten der Schoolen zouden betaald worden, en wy binne korte Jaaren een Zee-Weezen zoude hebben, zo wel gedresseerd dat wy tegen de beste Zeemagt in Europa in kundigheid, vaardigheid en nuttigheid konde monsteren.

En wat het bekoomen van de nodige 13780 Man betreft, zoude alles op de voorgem. of dergelyke voet als gezegd is, ingericht zynde, weinig zwaarigheid baaren, alzo dan het Oorlogsvaaren eensdeels als een Eer, en ten anderen als een vast Bestaan; wat zeg ik, als een half Officie zoude aangemerkt worden, dat als een geluk gerekend wierd, voor de geenen die dienst kreegen.

Doch wy willen eens stellen, het Zee-Volk zag in de eerste opslag al die voordeelen niet die 'er in opgeslooten leggen; wel aan dan moet men zyn toevlugt weder neemen tot de Geaartheid onzer Vaderlandsche Natie, en leeren van de Oeconomische Maatschappyen dezer Landen, dewelke weetende dat het geld zo veel kragt niet heeft als de waarde van dien, met Eer verzeld, Goude Medailjes vereeren aan hun die in yver en kunde uitmunten.

En schoon mogelyk eenige het voorstel dat ik hier zal doen, als Onnozel Ja Belachelyk zal voorkoomen, Ik zal het echter openbaaren.

Dat is laaten de Hooge Magten eerstelyk aan alle die in dit blyvend Zee-Weezen voor eenige Jaaren dienst willen neemen, zo de geenen die thans in dienst zyn, als de geene die daar in zoude

de willen treeden, tot het getal van 13780 Man voltallig is, aanbieden aan yder hier toe geneegen een Zilvere Toebaksdoos, ter waarde van 30 Guldens, met het Admiraliteits Wapen daar op, ter gedachtenis dat zy de eerfte in de blyvende Zeedienst getreeden zyn, en booven dien, 3 Drieguldens handgeld, zo geloove ik, het Volk weetende dat het Land voor hun Monteering, en wat tot hun kleeding behoord zorgt, men in weinig tyd om de Eer te hebben de Eerfte te zyn, die dienft in de blyvende Zee-Magt genoomen hadden, voltallig zoude zyn, te meer als de Hooge Magten ordonneerden, aan alle Regenten der Weeshuizen de Jongelingen boven de 18 Jaaren, welke geneegen waaren het Land te dienen, hun zulks niet te betwiften. Licht zegt men Ja, maar hier door zou men eerftelyk veel Onbevaaren Volk krygen, dit beken ik, maar het is tevens waar, dat men hun van het uur der aanneeming even als de Landmilitie kon Dreffeeren. Voor eerft was het genoeg het Volk te hebben. Ten tweede zou dit over de 500000 Gl. koften, tot antwoord diend, dat by het bedyken der Haarlemmermeir als op pag. 65 aangetoond is, overfchoot 535800 Gl. waar mede ik van het geen des 's Lands Zeedienft betreft, afftap, en keere my tot de Ooft- en Weft-Indifche Compagnie en verdere Koopvaarders van deeze Landen, na elders vaarende. Met te zeggen: die zelve deur die voor de Admiraliteit open ftaat, is ook voor haar open om in te gaan.

Vooral de Ooft- en Weft-Indifche Compagniën zyn in de ockazie om het Zeevolk door hoop van een goed vooruitzicht aan te moedigen tot dienftneeming, met even als ik het aan 't Land voorge-

geſteld heb, te handelen, en braave Zeelieden te verzekeren na volbragte Reizen, hun in het Vaderland zo in de Pakhuizen als op de Werven te inployeeren, mits yder Perſoon die zulks gedaan word twee bevaaren Perſoonen in zyn plaats bezorgd; het andere Zeevolk zoude hier door opgewekt worden, en de minſte Matroos zoude door goed Comportemet zich bevlytigen om Schieman of Bootsman te worden, te meer zo hy eens zag, hoe niet langer een Levery draagende Heerenknegt, maar Oude Compagniesdienaars met Kruitleezers, Pakhuiswerkers, Sjouwers en andere meerder en minder Broodwinningen voorzien wierden.

Wat een blyvend Zee-Weezen, ten minſten voor een gedeelte, zo voor de beiden Compagniën als de Koopvaardy aangaat, was dezelve uitreekening op te maaken, als met het Land. Wy hebben in deeze Republicq leedig leggende Landen in overvloed, die tot Wei- en Bouwlanden gemaakt zynde, ryke Intereſten op zouden brengen, en ons Land licht een derde Volkryker zoude doen worden als 't nu is, altemaal profyten voor het Gemeene-Beſt en de Nederlandſche Fabrique, wanneer al zulke blyvende Zee-Weezens door Vaderlandſche Stoffen gekleed wierden.

Ik hoope zo den Hemel my het Leeven ſpaard, (en ik het geluk heb eenige Goedkeuring weg te draagen,) my hier in het vervolg nader over te verklaaren, biddende ondertuſſchen, een yder te Gelooven dat ik dit myn Plan uit een waare zugt tot myn Vaderland geſchreeven heb. Een Vaderland, dat ik nuttig hoop te zyn tot myn laaſte Adem.

3.